

Iddir: Samhold i sorgen.

En tredagers reise til styrket fellesskap

Yoseph Zinabu

Masteroppgave ved Sosialantropologisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2015

Iddir: Samhold i sorgen.

En tredagers reise til styrket felleskap

Yoseph Zinabu

Masteroppgave ved Sosialantropologisk Institutt

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Universitetet i Oslo

Våren 2015

© Yoseph Zinabu

2015

Iddir: Samhold i sorgen. *En tredagers reise til styrket fellesskap*

Yoseph Zinabu

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Iddir er en frivillig organisasjon som er basert på begravelser. Medlemmene mottar økonomisk støtte, hjelp til praktisk arbeid og sosial støtte i forbindelse med begravelser og dødsfall i familien. Over tid har organisasjonen videreutviklet seg til å omfatte langt flere samfunnsoppgaver, som for eksempel lokalt utviklingsarbeid, holdnings- og informasjonskampanjer og opprettholdelse av normer og regler. Det er på bakgrunn av Iddirs nyere funksjoner, at den i dag kan karakteriseres som en sentral sosial institusjon i det etiopiske samfunnet.

Iddir er et unikt fenomen, som muligens kun eksisterer i det etiopiske samfunnet. Det har eksistert i Etiopia i en rekke år, eksisterer i ulike former i hele landet og er lokalt forankret. Iddir har gått fra å være mindre homogene forsamlinger, basert på etnisitet eller religion, til å bli til dels store, inkluderende og altomfattende organisasjoner. Institusjonen har en rekke offisielle og uoffisielle funksjoner. At Iddir har påtatt seg stadig flere funksjoner og oppgaver, kan muligens skyldes at staten delvis har feilet med å oppfylle disse funksjonene på en tilfredsstillende måte. Dataene mine tyder likevel på at det er de usynlige elementene ved Iddir sin virksomhet, som gjør at Iddir har en så avgjørende betydning for lokalsamfunnet.

Iddire bidrar ikke kun til å opprettholde normer og regler i samfunnet gjennom sosiale sanksjoner, men bidrar også aktivt for å endre dem. På denne måten kan Iddir anses som den overordnede strukturen som styrer og påvirker menneskenes hverdag og valg i Sebeta. Samtidig er det vel så mye menneskene som former og tilpasser Iddir til å dekke deres behov. Det er kombinasjonen av dette, som illustrerer hvilke funksjoner Iddir har i Sebeta. Det er muligens også det som gjør at Iddir gjennomsyrrer nesten alle områder av livet i Sebeta og utvilsomt er en av de viktigste, hvis ikke den aller viktigste, sosiale institusjonen i samfunnet.

Forord

Det har lært utrolig lærerikt og interessant å kunne få muligheten til å forske på Iddir sin rolle i det etiopiske samfunnet. Det har vært utfordrende, samtidig som en reise i en ukjent verden, hvor jeg har lært mye både om meg selv og de menneskene jeg forsket på. Jeg vil gjerne benytte anledningen til å takke noen av dem som har bistått meg under arbeidet de tre siste årene, og bidratt til at oppgaven har latt seg bli skrevet.

Først og fremst vil jeg takke mine informanter og lokalsamfunnet i Sebeta. Uten deres hjelp ville ikke dette arbeidet vært mulig. Jeg vil også takke bestemoren min spesielt, som har vært utrolig støttende og hennes bidrag i dette prosjektet er uvurderlig.

Jeg vil også takke moren min, Emu Girma og søsteren min Alemtsehay Zinabu, for deres støtte på alle mulige måter. Uten dere ville jeg nok ikke klart å fullføre dette. Wodachuhalew!

Takk til Biniam Allene, en fantastisk bor og motivator, som har stilt opp hver gang jeg trenger ham.

Jeg vil også takke verdens vakreste og søtteste hund, Kenya, som ikke ville vært i mitt liv uten feltoppholdet.

Sist og ikke minst, vil jeg takke samboeren min Tyra Merker. Du har vært en engel og uten deg ville ikke dette vært mulig. Takk for alle nyttige diskusjoner og språkvasken.

Afeqrishalew suppa mi!

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	1
Oppgavens problemstilling	3
Oppgavens oppbygging.....	4
Historisk bakgrunn for Iddir i Etiopia.....	5
Iddir i Sebeta	10
Ulike typer Iddire i Sebeta	13
Sebeta Andenet Iddir	14
Kvinne Iddire i Sebeta.....	24
Metode.....	29
Min rolle i felt	32
Hverdagen min i felt.....	34
Intervjuer	35
Språk.....	36
Mennesker i vanskelig situasjon	37
Andre etiske valg.....	38
Anonymisering	39
Empiri – Observasjon av en tredagers sørgeperiode.....	41
Den første dagen.....	41
Den andre og tredje dagen.....	51
Diskusjon – Betydningen av Iddir.....	54
Teoretisk bakgrunn.....	54
Sosiale institusjoner.....	59
Iddirs offisielle funksjoner i Sebeta	62
Det økonomiske aspektet ved Iddir	62
Det praktiske aspektet ved Iddir.....	63
Det sosiale aspektet av Iddir.....	66
Iddirs uoffisielle funksjoner	68
Iddirs betydning for samfunnet	76
Iddirs betydning for enkeltmennesket.....	79
Avslutning	81
Litteraturliste	83

Innledning

Kald morgenluft strømmet inn i stua til Tette. Jeg strakk meg, der jeg lå på sofaen. Den hadde vært min nokså korte seng for natta. Det var tidlig på morgenen, bare halv seks, og det var fortsatt bekmørkt ute. Alt for tidlig for å stå opp, fortalte den verkende kroppen min meg. En person i byen hadde dødd dagen før, og jeg hadde overnattet hos bestemoren min, Tette, for å bli med henne til sørgestedet den påfølgende morgenen. Det var en onsdag i slutten av april, og jeg var allerede godt over tre måneder inn i feltarbeidet mitt. Jeg hadde følt lettelse da det endelig ble annonsert et dødsfall i Sebeta, en by i utkanten av Etiopias hovedstad. Det var nettopp begravelser og hendelsene rundt disse, som jeg hadde kommet for å studere. Samtidig hadde jeg kjent et stikk av dårlig samvittighet. Et menneske hadde dødd. Jeg hadde følt en umiddelbar lettelse. Tenk at jeg var så opptatt av mine egne behov. Den indre moralske konflikten følte som en stein i magen på meg.

Tankene mine ble avbrutt av mumling fra Tettes soverom. Døra stod på gløtt, og jeg kunne se henne sitte oppreist, godt plassert i midten av senga. Hun satt med øynene lukket, og mumlet bønner til Gud. Bønnen hennes minnet meg om min egen barndom i den vesle byen. Hun plasserte de åpne håndflatene sine over hverandre, for å forme et kors. Hun kysset sin egen håndflate og sendte et kyss til Gabriel kirken i Nord. Også Mariam kirken, Marias kirke, i vest, kirken til den etiopiske helgenen Aboe i sør og Michael kirken i øst mottok hvert sitt kyss. Denne morgentlige rutinen var alt annet enn ukjent for meg. «Du, Gud, som gjorde natten fredelig, gi meg en fredelig dag også», mumlet Tette. Hun sendte også en bønn til sine kjære barn i utlandet. Avslutningsvis kysset hun bibelen og stod opp.

I sandalene tuslet hun forbi stuen og inn på badet. Hun haltet litt, fordi et av bena hennes var kortere enn det andre, hadde hun forklart. Kroppen hennes bar preg av at hun hadde levd et langt og innholdsrikt liv. Hun hadde sunket litt sammen, gikk fremoverbøyd og så enda mindre og tynnere ut i disse tidlige morgentimene. Vi hadde fått fersk melk av en nabo som bodde et kvartal unna, som Tette gjorde hver morgen. Hun varmet opp melken og satte på kaffen, mens hun kledde på seg. Jeg kunne høre at hun kjeftet litt for seg selv mens hun romsterte rundt på kjøkkenet. «Det er umulig å finne en brukbar hushjelp i disse dager», mumlet hun for seg selv. Jeg måtte smile litt, mens jeg tenkte på den stakkars hushjelpen hun nylig hadde kastet ut. Gudene vet hva hun hadde gjort galt denne gangen.

Tette hadde tatt på seg en av sine mange kjoler. Den var som kjoler til gamle damer flest, behagelig å ha på seg, i et blomstrete bomullsstoff, vid og med en strikk i livet. Nattens regn hadde ført til at temperaturen hadde sunket nesten ned til frysepunktet, så Tette hadde tatt på seg en lang tights under kjolen. Blikket mitt festet seg likevel ikke ved de fargesprakende blomstene på kjolen hennes, men på de sjokkrosa sokkene. Moren min hadde sendt henne rosa sokker i gave, og Tette brukte dem til enhver anledning. Som vanlig hadde hun dekket til håret med en «Shash», et svart lite tørkle som kun dekket håret, uten å forstyrre henne ved å henge ned i nakken.

Tette ventet på et øyeblikk da hun trodde at jeg ikke så henne, for å helle en espressokopp med kaffe oppi den varme melken sin. «Burde du drikke kaffe?», spurte jeg. Før hun kunne svare, fulgte jeg opp med «Har du forresten vært hos legen og sjekket blodtrykket?». «Ja ja! Legen sa at jeg får lov til å drikke litt kaffe innimellom!», svarte Tette litt for raskt, mens hun unngikk blikket mitt og plutselig ble veldig opptatt av å røre i koppen sin. Tette løy sjelden til meg, så det var ikke vanskelig å skjønne at dette svaret ikke var sannheten.

Vi tok oss tid til å spise frokost sammen, før vi gjorde oss klare til å dra til sørgestedet. Måltidet bestod av injera, en surdeigspannekake som spises med hendene, og restene av middagens sauser. Tette hadde sin egen porsjon med saus, usaltet, på grunn av hennes høye blodtrykk.

Tette fant frem paraplyen som hun hadde fått fra Norge. Det hadde sluttet å regne, men de gjørmete veiene så nokså ufremkommelige ut i morgensolen. Etter at Tette hadde fått paraplyen i gave, forlot hun ikke lenger huset uten. Den hadde blitt hennes uunnværlige gåstokk, som gjorde det mindre smertefullt for henne å forflytte seg. Idet hun låste porten og sjekket gjentatte ganger om den var ordentlig låst, husket jeg den gangen jeg hadde funnet henne stående her, skrikende og viftende med en stor stein i hånda. En sau hadde angrepet henne på veien hjem, og hun stod ved porten; illsint og klar til å ta hevn, om den skulle våge å komme tilbake og prøve å stange henne igjen. «For en sta kvinne», tenkte jeg.

«Kanskje jeg heller skal kjøre deg til sørgestedet?», spurte jeg forsiktig. Jeg var bekymret for den lange og bratte bakken på vei opp til den delen av byen. Den siste gangen jeg hadde vært i området der oppe, hadde jeg selv tatt en Badjaj, en trehjuls overbygget motorsykkel som kunne benyttes til billig transport. Jeg tittet bekymret på de store søledammene langs vår forholdsvis gode gate. De små bratte veiene opp til sørgestedet måtte være nærmest

ufremkommelige nå. Jeg visste godt at hun ikke behøvde å gå til fots. Hun behøvde faktisk ikke å gå til sørgestedet i det hele tatt. Folk ville forstått at hun ikke orket. I tillegg kunne jeg dratt alene, som hennes stedfortreder. Likevel hadde hun insistert på at vi to skulle gå sammen. «Nei, jeg går.», svarte Tette bestemt, mens hun støttet seg til paraplyen sin og begynte å halte bortover veien.

Vi kom ikke lengre enn noen meter, før en mann stoppet oss. Som hilsen bukket han og kysset Tette på hver skulder. Det viste seg at han var en av hennes tidligere elever. Hun hadde jobbet på en skole i Sebeta i over 30 år, og det var lenge siden hun hadde sett ham. De utvekslet hilsener og høflighetsfraser, og hun fortalte om dødsfallet dagen før og dagens begivenheter ved sørgestedet og kirken. Tette gikk ikke ut ofte, siden hun hadde sluttet å gå til markedet selv. Kroppen var sliten og hun var bekymret for å falle og slå seg underveis. Muligens var dette grunnen til at spesielt mange ville hilse på henne denne morgenen. Jeg kjente at tålmodigheten min ble satt på prøve, da vi ikke kunne bevege oss lengre enn femti meter om gangen uten å bli stoppet av forbipasserende. En halvtimes tid senere ankom vi sørgestedet ved den avdødes hus. Tette virket lettet over at vi endelig var fremme.

Oppgavens problemstilling

Hvorfor ønsker en eldre dame å gå mange kilometer, sitte i et telt på et sørgested uten å snakke, for så å komme tilbake? Hvorfor er det verdt det for henne? Og ikke minst; hva har hun å tape dersom hun ikke gjør det? Dette var noen av spørsmålene mine da jeg bestemte meg for å gjøre feltarbeid i Sebeta. Jeg har alltid lurt på hvorfor min avdøde oldemor reiste langt for å være til stede hos den avdødes familie. Var det på grunn av at Iddir medlemskapet krevde dette? For dersom det var på grunn av kravet om oppmøte, kunne hun ha sendt et familiemedlem. Eller kan det ha vært noe annet? Hva ga henne styrken til å ta den lange turen, til tross for alle utfordringer ved reisen? Kanskje enda mer interessant er: Hva får bestemoren min til å gjøre det samme i dag? Dette var noe jeg ønsket å finne svar på. Hvilke sosiale funksjoner har Iddir i Sebeta, en landsby like utenfor Addis Abeba?

Oppgavens oppbygging

For en grundig forståelse av fenomenet Iddir, begynner denne oppgaven med en gjennomgang av Iddirs historie og ulike teorier om dens opprinnelse. Jeg gjennomførte mitt feltarbeid i Sebeta, en by i utkanten av Etiopias hovedstad, Addis Abeba. Derfor fortsetter oppgaven med en oversikt over forskjellige typer Iddire i byen, med spesielt fokus på de to Iddirene jeg undersøkte nærmere.

Deretter følger en diskusjon rundt metodologiske aspekter ved min oppgave, som blant annet min rolle i felt, språk og etiske valg. Videre presenterer jeg mine empiriske funn, basert på observasjonen av en tredagers sørgeperiode.

I diskusjonen begynner jeg med en innføring i relevant teori og institusjoner i Etiopia. Dette påfølges av en nøye gjennomgang av Iddirs offisielle og uoffisielle funksjoner i Sebeta. Avslutningsvis diskuterer jeg betydningen av Iddir for samfunnet i Sebeta og de individuelle medlemmene.

Oppgaven avsluttes av en kort oppsummering, som streber etter å besvare oppgavens problemstillinger.

Bilde 1 Bestemoren min, Tette

Historisk bakgrunn for Iddir i Etiopia

Det finnes veldig lite forskning innenfor fenomenet «Iddir» i Etiopia. Men blant den statistikken om finnes, er det anslått at det finnes ca. 35 millioner Iddir medlemmer, fordelt på 7000 Iddir organisasjoner, bare i Addis Abeba alene (Ethiopian Ministry of Capacity building, 2004). Iddir er frivillige organisasjoner som finnes i hele Etiopia. Det er ikke alltid tilfellet at det heter «Iddir» i de ulike regionene i landet, men det er påvist at det finnes lignende frivillige organisasjoner overalt. Iddir organisasjoner ble opprinnelig skapt for å kunne håndtere krisesituasjoner som er relatert til dødsfall og begravelser. I begynnelsen var Iddir sin viktigste rolle å håndtere begravelser og begravelsesritualet, gi økonomisk støtte til den avdødes familie og ikke minst å trøste den avdødes familie i sorgen. Dagens Iddir har derimot endret seg enormt, og involverer seg i langt mer enn kun kriser rundt dødsfall. Dagens Iddir er involvert i ulike prosjekter for å hjelpe medlemmene sine, og involverer seg i mange utfordrende tiltak for medlemmene. På den måten har Iddir blitt en slags multifunksjonalistisk institusjon, der selvhjelp og solidaritet ved deltakelse står sentralt (D. Bustorf & C Schaefer, 2003).

Det finnes en rekke ulike definisjoner av Iddir. Jeg har valgt en definisjon av Mauri (1987), som anser Iddir for å være «an association made by a group of persons united by ties of family and friendship, by living in the same district, by jobs, or by belonging to the same ethnic group, and has an object of providing mutual and financial assistance in certain circumstances. In practice, the Iddir is a sort of insurance program run by a community or a group to meet emergency situations» (Mauri, 1987 s.6-7). Jeg synes denne definisjonen av Iddir er mest dekkende og omfattende, sett i sammenheng med mine funn i felt. Videre i oppgaven min kommer jeg til å forholde meg til denne definisjon av Iddir for å belyse flersidigheten av Iddir i Sebeta.

Det finnes mange typer Iddir, både i Sebeta og generelt sett i Etiopia. Forskjellen mellom de ulike Iddirene er blant annet antall medlemmer, organisering av organisasjonen, funksjonen og navn. Det Iddirene derimot har til felles, er at alle Iddir organisasjonene er basert på frivillighet, deltakelse og felles enighet mellom medlemmene. Denne enigheten handler om å skulle stille opp for hverandre, dersom en av dem skulle bli utsatt for en alvorlig situasjon, som for eksempel et dødsfall i nærmeste familie. Derfor er det stor deltakelse blant medlemmene, for at organisasjonen skal kunne fungere (Djeene Arede, 2003).

Det finnes mange ulike teorier om hvordan Iddir har oppstått i Etiopia. Dercon (2005) argumenter for at Iddir ikke kan defineres som en etterfølger eller en ny versjon av tradisjonelle organisasjoner. Han argumenterer videre at Iddir tvert imot er et nytt fenomen, som bør forstås som en institusjon. Han mener at Iddir har oppstått som følge av interaksjon i det generelle samfunnsøkonomiske, politiske og sosiale konteksten og er et resultat av disse endringene (Dercon, 2005 s.13).

Mauri (1987) argumenterer for en annen tilnærming som også søker å forklare opprinnelsen av Iddir. Mauri mener at Iddir må ses i sammenheng med en ekstern innflytelse som stammer fra utenfor Etiopias grenser. Han referer til relasjonen mellom det romerske imperiet og kongedømmet i Aksum, som har vært med på å prege lokal økonomisk vekst. Han mener at forklaring på Iddir sin opprinnelse må ses i sammenheng med det han kaller «collegia funeraria» i det romerske imperiet. I følge ham er det denne eksterne kontakten med Etiopia som kan være utgangspunktet for opprinnelsen til Iddir. Denne tilnærmingen har blitt kritisert av mange forskere, fordi det ikke finnes noen klare bevis for denne teorien. I følge Dercon (2005) er det lite sannsynlig for at Iddir kunne ha oppstått som følge av ekstern innflytelse. Han påpeker at det også finnes diverse liknende frivillige organisasjoner andre steder i Afrika, for eksempel i Tanzania (Tanzanian Bujumbi), uten at det av den grunn blir påstått at det finnes en forbindelse mellom dem og Iddir. Kun fordi det eksisterte et liknende system i Romerriket, så beviser dette ikke at Iddir i Etiopia har sine røtter utenfor landets grenser. Han argumenterer tvert imot for at det som gjør Etiopisk Iddir organisasjoner så unike, er at det ikke finnes tilsvarende organisasjoner i andre deler av verden. Derfor mener Dercon (2005) at Iddir bør anses som et unikt fenomen, som kun finnes i Etiopia.

Det har også vært omdiskutert hvor Iddir startet, og ikke kun hvilke røtter Iddir har. Det finnes to ulike, dominerende teorier om opprinnelsen. Den første er teorien handler om at Iddir er et organisert system, som har oppstått i urbane områder og spredt seg videre til landet. Det andre synet er at Iddir startet i distriktene, og kun har blitt videreført i urbane områder. Denne andre tilnærmingen er knyttet til starten av Iddir som offisiell organisasjon, som bevist ved å henvise til den første offisielt dokumenterte Iddir organisasjonen.

Uenigheten rundt hvorvidt Iddir opprinnelig oppstod i distriktene eller urbane områder er basert på at det er funnet lite bevis som kan bekrefte motpartenes argumenter. Det er mange likhetstrekk mellom Iddir og en rekke organisasjoner i distriktene, men det finnes lite bevis på at nettopp Iddir stammer fra distriktene. Dercon (2005) argumenterer for at siden Iddir er

organisert med skriftlige lover, medlemskapsregistrering, månedlige bidrag og regelmessige møter, er det mer som tyder på at Iddir oppstod i urbane områder for så å spre seg til distriktene enn omvendt. Dercon (2005) mener at organiseringen og strukturen på Iddir hyppigere er å finne i urbane områder enn i distriktene.

Pankhurst R og Endreas (1958) argumenterer for at Iddir har sine røtter hos Guraghe stammen som migrerte til urbane områder i begynnelsen av 1900 tallet. De mener at Iddir har sine røtter i Addis Abeba. Videre viser de til en Guraghe Iddir som ble opprettet i 1920 årene, og mener derfor at Iddir måtte ha startet i denne stammen. Dette er ettersom det ikke finnes bevis på at det eksisterte eldre Iddir organisasjon som ble opprettet før denne. Pankhurst (1958) påpeker at mennesker i Guraghe stammen i stor grad drev med produksjon av skinn, voks, fett og kaffe på den tiden. Denne etniske gruppen ble foraktet og diskriminert i Addis Abeba, delvis på grunn av lukten deres, som skyldtes deres arbeid. De var isolerte, og kunne kun samle seg i små grupper for å begrave sin døde om natten. I følge en empirisk fortelling skal de ha blitt oppdaget ved et av disse møtene, og brakt til datidens forsvarsminister. De skal ha forklart sitt formål med å samle seg til ministeren, og han skal ha gitt dem tillatelse til å fortsette. Ved å bruke dette eksemplet argumenterer Pankhurst at Iddir hadde et etnisk grunnlag, og stammer fra urbane områder, nærmere bestemt fra Guraghe stammen (Pankhurst A, 2003).

Alemayehu (1968) er enig i teorien om at Iddir oppstod i Addis Abeba, men mener at det startet som et resultat av okkupasjonen til Italia i perioden 1936 – 41. Ettersom mye av motstandskampene under okkupasjonen foregikk i distriktene og på landsbygda, migrerte mange til byene. Mennesker som migrerte var ikke vant til bylivet, der folk levde fysisk tett på hverandre, men der det var større psykisk avstand. Dette skapte store utfordringer, og et enormt behov for en organisasjon som Iddir for nykommerne. Alemayehu (1986) mener derfor at Iddir som organisasjon har sin opprinnelse i hovedstaden, men kan også anses å være en justert videreføring av distriktsbaserte sosiale strukturer, tilpasset livet i byene. Altså, Iddir er et tradisjonelt gjensidig hjelpesystem, som har sine røtter i distriktene, men som måtte tilpasses til det moderne og urbane livet.

Før 1960 årene har det ikke eksistert noen form for offisiell registrering av Iddir, noe som gjør det vanskelig å kunne vite antallet Iddir som eksisterte før. Det fantes heller ikke noen lover og regler som støttet slike organisasjoner, og Iddir ble derfor ikke veldig kjent (Pankhurst, 2000). I 1960 årene, opprettet staten det så kalte «Ministry of National Community

Development», som blant annet jobbet tett med Iddir for å fremme vekst og utvikling for befolkningen. På dette tidspunktet fikk Iddir offisiell annerkjennelse, noe som gjorde at det ble dannet stadig flere offisielle Iddir organisasjoner. Siden Iddir nå var involvert i utviklingsprosjekter i samarbeid med staten, begynte også mange politikere å bli en del av ulike Iddir organisasjoner (Dercon 2005). Det er mange teorier om at en rekke Iddir organisasjoner kan ha stått bak maktkuppet mot Emperor Haile Selassie i 1966. Det finnes ingen bevis på dette, men resultatet ble at staten innførte en ny lov, som krevde at alle frivillige organisasjoner skulle være registrerte, inkludert Iddir. Denne nye loven gjorde at staten fikk mer kontroll over Iddir organisasjoner, mens mange Iddir organisasjoner ble oppløst på grunn av frykt for staten (Pankhurst, 2000; Dercon, 2005; Dejene, 1993). Endringen i synet på Iddir, sammenliknet med 1960 årene, oppstod nettopp fordi mange mente at staten brukte Iddir organisasjoner for å fremme sin egen politikk og for å beholde makten, fremfor å fremme utvikling for medlemmene sine (Pankhurst, 2000).

I 1974 fikk Derg regimet makten i landet, noe som igjen endret Iddir sin rolle i samfunnet. Det nye regimet anså Iddir for å være en trussel, og marginaliserte alle Iddir organisasjoner. Mye av grunnen skal ha vært at staten anså Iddir ledere som en trussel mot makten i landet. Dette førte til at Iddir organisasjoner fikk lite rom og mulighet til å samarbeide med staten, og ble tvunget til kun å fokusere på begravelserrelaterte oppgaver. Staten innførte et nytt organ som tilsvarer kommuner i Norge, som heter Kebele, som fulgte nøye med på Iddir organisasjonenes aktiviteter. Pankhurst (2000) mener at det var mange Iddir organisasjoner som ble tvunget til å bli oppløst, samt at mange andre ble tvunget til å fremme statens politiske saker. Staten skal også ha favorisert visse etniske Iddir organisasjoner, mens den undertrykte andre. I tillegg finnes det en del teorier om at folks reaksjon mot den diktatoriske staten var å søke trygghet, noe som mange Iddir ga dem (Dejene, 1993). Dette førte derfor til at det likevel var flere Iddir organisasjoner ble skapt og antall medlemmer økte. Staten hadde en kampanje, der alle som avsluttet utdanning skulle undervise andre som var analfabeter. Dette ble innført over hele landet, noe som førte til at stadig flere kunne skrive. Det var i denne perioden at flere og flere Iddir organisasjoner begynte å få på plass skrevne lover og regler, registrering av medlemmer og regnskapsføring (Pankhurst, 2000). Dette ble på mange måter starten på den offisielle strukturen til dagens Iddir. Den grusomme og katastrofale sulten i 1985 gjorde også at mange folk fikk behov for beskyttelse og garanti, og gjennom dette ble Iddir organisasjoner større og flere over hele landet.

I 1991 ble det enda et maktskifte i landet, der Ethiopian Revolutionary Democratic Front overtok makten. Dette maktskiftet førte til en ny oppmerksomhet ble rettet mot Iddir. Regjeringen, så vel som utenlandske NGOer (Non-governmental organisation), har begynt å samarbeide med Iddir, noe som videre har økt populariteten til Iddir. Helsektoren i Etiopia har for eksempel hatt mange kampanjer, som blant annet var fokusert på HIV/Aids, der Iddire hadde sentrale roller. Iddir organisasjoner brukte sin innflytelse til å belyse og informere om hvordan medlemmene deres kan beskytte seg mot Aids. Det har også vært flere tilfeller der staten, utenlandske NGOer og Iddir har samarbeidet om lokale utviklingsprosjekter (Dercon 2005).

Iddir i Sebeta

Det finnes lite informasjon om hvor Iddirene i Sebeta har sin opprinnelse, på lik linje med Iddir i resten av landet. Mange av informantene mine mente at den første Iddiren i Sebeta oppstod omtrent på 1960 tallet, og at det ikke finnes bevis som tilsier at det eksisterte noen Iddir der før dette tidspunktet. Det er likevel mange som argumenter for at det eksisterte noen lignende systemer (Sembete og Iqub) før Iddir kom i bildet. Sembete er en frivillig organisasjon som er basert på religion, og der folk samler seg for å spise sammen og takke Gud. Dette er ofte drevet av etiopisk ortodokse kristne, og mye av organiseringen var styrt av prester. Iqub består også av mindre grupper med mennesker som kjenner hverandre godt, og som samler sammen penger hver måned. Alle skal bidra med et like stort beløp hver måned, og på hver månedlige samling skal det trekkes en vinner. Det trekkes da lodd, slik at én person får dette større pengebeløpet. Personen som vant loddtrekningen og fikk pengene, skal fortsatt være med på å gi penger ved påfølgende møter, men skal ikke være med i loddtrekningen. På denne måten kan medlemmene få et større beløp på én gang, som de kan bruke til å starte en bedrift eller hva annet de enn måtte ønske. På denne måten fungerer Iqub som en gjensidig forpliktelse til å spare, og fordeler sparepengene på rettferdig vis mellom deltakerne. Mange av mine informanter bekreftet eksistensen av både Sembete og Iqub lenge før de kunne huske at det fantes Iddir i Sebeta. Både Iqub og Sembete eksisterer fortsatt i dag, og er ikke en del av Iddir.

Iddir ledere har informert meg om at Iddir i Sebeta startet i 1960, ifølge den etiopiske kalenderen.¹ I følge informanten min, eksisterte ikke noe form for organisert Iddir organisasjon før 1960 årene, og informanten mente at både Sembete og Iqub ofte var avhengige av individer som organiserte samlinger ved behov. Dersom det var noen naboer eller bekjente som trengte et større pengebeløp for å kunne kjøpe noe eller starte bedrift, kunne denne personen samle folk for å delta i en Iqub. Iqub kan variere i størrelse, fra 4 medlemmer til 100 medlemmer, slik at hvor godt personen er kjent med hverandre, er avhengig av dette. I Iqub skal det velges én person som skal samle inn pengene, mens det er

¹ Året 2015 i Norge tilsvarer grovt sett året 2007 i den etiopiske kalenderen. Det er altså ca. 8 år i forskjell. Dessuten begynner det etiopiske året i september, i motsetning til den vestlige kalenderen, som begynner i januar. 1960 tallet i etiopisk tidsberegning tilsvarer derfor omtrent begynnelsen av 1970 tallet her.

en annen person som skal organisere loddrekningen. Her er det viktig med tillit og gode relasjoner for at organiseringen skal fungere.

Sembete er, i motsetning til Iddir, knyttet til kristendommen. Det er som oftest kvinner som er involvert i dette, og presten er nesten alltid overhodet som bestemmer det meste. Det er en slags feiring og fest, der medlemmene samler seg enten i kirken eller hjemme for å spise og takke Gud. Alle medlemmer har hver sin dag, ofte én dag i året, der de skal ordne med mat og drikke. Alle medlemmer skal inviteres, samt at fattige også skal inviteres og gis mat.

Før 1960 årene var Sebeta en liten by med mindre enn 4000 innbyggere, som var spredt over et stort område. Mange var bønder og dyrket maten sin selv, slik at det var mange små grupperinger. Under en krise eller ved et dødsfall, var det naboer og medlemmer av Sembete som stilte opp. Det er på denne måten at de håndterte dødsfall og begravelser, og folk var veldig avhengige av hverandre. Dette er noen av fellestrekene vi finner med dages Iddir organisering.

I følge én av Iddir lederne, kom Iddir til Sebeta fra Addis Abeba. Det var noen innflyttere som foreslo og startet opprettelsen av Iddir i Sebeta. Folk skal ha vært veldig skeptiske i begynnelsen, fordi de ikke var villige til å betale den månedlige kontingenten på 10 cent. Derfor bestemte Iddir medlemmene at de som ikke ønsket å betale penger, kunne bidra i andre former. Bøndene kunne gi tilsvarende varer istedenfor å betale penger, og på denne måten kunne alle medlemmer bidra til Iddir. Dette ble starten på organisert Iddir i Sebeta. Siden det eksisterte liknende frivillig organisering fra før av, var det lett for mange av datidens borgere å forstå viktigheten av en frivillig lokal organisasjon som Iddir i Sebeta.

Det er likevel ingen av informantene mine som kunne forklare hvorfor Iddir startet i Sebeta i tillegg til andre former for organisering. Mange påstår at det var behov for en organisasjon som Iddir, som kunne samle den lokale befolkningen og som kunne fungere som en forsikring for dem. Iddir skal ha blitt ansett som et lokalt hjelpesystem, som kunne stille opp i krisesituasjoner. Iddir i Sebeta er og har vært dynamisk i strukturen, og har endret seg mye over tid. Endringen har ofte skjedd i takt med lokal utvikling, befolkningsvekst, arbeidsinnvandring og andre eksterne innflytelser. Iddir i Sebeta har på mange måter blitt større og fått mer innflytelse over tid, noe som har ført til at det har blitt en del av hverdagen til befolkningen.

Det er også viktig å tenke på Iddir sin utvikling i Sebeta i kontekst med lokale endringer. Ettersom befolkningen vokste i Sebeta, var det mennesker med nye religioner, livssyn, yrker og som tilhørte andre etniske grupper som begynte å lage egne grupperinger. Dette har ført til at det oppstod flere små Iddir organisasjoner. At Sebeta ble stadig større, gjorde også at én Iddir ikke lenger kunne være tilfredsstillende for alle. Alt dette har ført til dynamiske endringer ved Iddir, og på den måten har Iddir tilpasset seg og blitt innflytelsesrik i lokalsamfunnet. En informant fortalte meg for eksempel om at, på slutten av 1960 årene, begynte en god del av befolkningen å bli protestanter. Det å bli protestant på dette tidspunktet var krevende fordi mange anså dem som forrædere mot den etiopisk ortodokse kirken, som tradisjonelt sett har hatt stor innflytelse i samfunnet. Dette førte til at de som konverterte til protestantismen organiserte sine egne Iddir organisasjoner, noe som er et godt eksempel på hvordan Iddir ble utfordret/ endret av lokal utvikling.

Det er også ingen tvil om at den politiske endringen i landet har spilt en stor rolle, i forhold til hvordan Iddir har blitt så innflytelsesrik som den er i dag. Befolkningsveksten i Sebeta har ofte vært knyttet til politiske endringer, som har ført til at mange fikk land i Sebeta. Under den kommunistiske regjeringen (1970- tallet), ble store landområder tildelt personer i Amhara stammen, for å kunne utjevne ulikheter og samtidig ha kontroll over området. Regjeringen hadde en bevisst bosettings- strategi for å kunne ha kontroll over området, og dette førte til at det ble mange nye borgere i området. De hadde med seg nye tradisjoner, ny kultur og en ny livsstil, noe som førte til at de organiserte sine egne Iddir organisasjoner. Mange av dem ble også medlem av flere Iddir samtidig, og på den måten ble samfunnet samlet, samtidig som delt. De nyankomne var ofte høyt utdannede og satt i lederposisjoner, som førte nye former organisering og struktur i Iddir.

En av informantene mine, som var Iddir leder tidlig på 1990 tallet, fortalte meg om at kommunen, eller det som fortsatt kalles Kebele, hadde stor innflytelse i utformingen av Iddir. Ettersom den kommunistiske staten hadde begrenset Iddir sin funksjon kun til begravelserrelaterte oppgaver, skulle Iddir følge den lokale juridiske loven. Altså, Sebeta hadde to Kebele, 01 og 02 Kebele, hvor hovedveien var grensen mellom dem. Dette innebar at de som tilhørte Kebele 01, ikke kunne være medlem av Kebele 02. På denne måten begrenset staten Iddir sin rolle og innflytelse på innbyggerne. Argumentet for dette skal ha vært at, dersom Iddir medlemmer ikke kunne betale eller nekter å betale, kunne Iddir ledelsen kreve summen fra Kebelen der vedkommende tilhørte. Derfor mente Kebele lederne at det

kun var tillatt å være medlem av Iddir innenfor sin egen Kebele. Det at Iddir i Sebeta skulle være inkluderende for alle som ønsket å bli medlem, ble utfordret på denne måten.

Ulike typer Iddire i Sebeta

I Sebeta er Iddirene basert på forskjellige sosiale kategorier, som for eksempel kjønn eller etnisitet. Disse kategoriene er oppsummert i tabellen under. Det finnes spesielt én stor og samlende Iddir for lokal samfunnet, Sebeta Andenet Iddir. Denne blir nærmere beskrevet i det påfølgende avsnittet. Deretter følger beskrivelsen av en Kvinne Iddir, Sebeta Merehaworan Kvinne Iddir, som jeg fikk tilgang til gjennom min bestemors medlemskap. Jeg anså det som viktig å undersøke en Kvinne Iddir nærmere, nettopp for å få et klarere bilde av kvinners rolle i Iddir og sørgeprosessen. Videre valgte jeg nettopp denne Kvinne Iddiren på grunn av dens tette samarbeid med Sebeta Andenet Iddir.

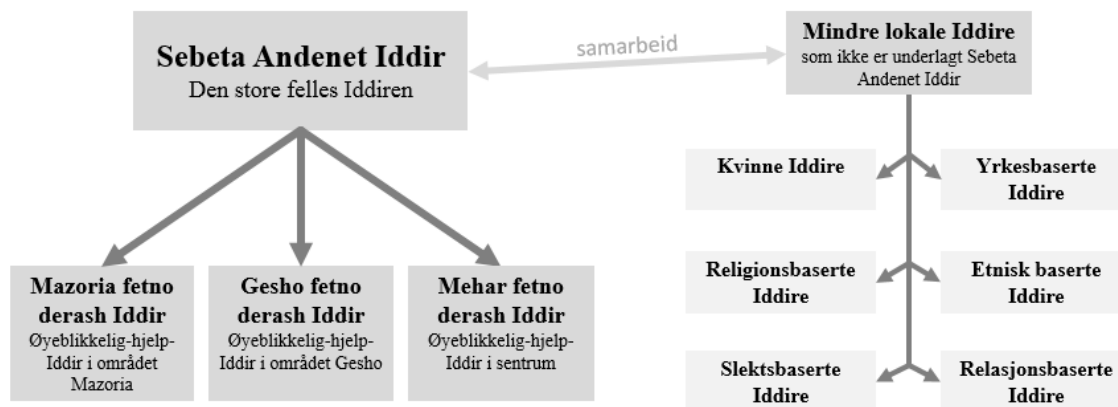
Lokal samfunn	Etnisitet / kjønn	Familie/slekt	Religion	Arbeidsrettet/ kollegaer
- Lokal Iddir fordelt på bakgrunn av: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kebele</i> • <i>Område</i> • <i>Beliggenhet</i> 	- Etnisk- basert Iddir <ul style="list-style-type: none"> - Kvinne Iddir - Manns Iddir 	- Slekts- basert Iddir	- Muslimsk Iddir <ul style="list-style-type: none"> - Kristen Iddir: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Etiopisk - Ortodoks Iddir</i> • <i>Protestantisk Iddir</i> 	- Iddir basert på yrke: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Selger Iddir</i> • <i>Lærer Iddir</i> • <i>Bonde Iddir</i>

Tabell 1 Ulike typer Iddir i Sebeta

Sebata Andenet Iddir kan anses å være den viktigste Iddiren i Sebata, på grunn av dens størrelse alene. Den samler mennesker med forskjellig religion, etnisitet, kjønn og sosioøkonomisk bakgrunn. Dessuten samarbeider den med en rekke mindre lokale Iddire, både offisielt registrerte og uformelle. Underlagt Sebata Andenet Iddir, finnes tre selvstyrte «datter- Iddire». På grunn av stor befolkningsvekst i regionen, ble det bestemt å dele opp den

store samlende Iddiren, for å sikre en mer effektiv drift. Strukturen og organiseringen har derimot blitt opprettholdt. Forholdet mellom Iddirene i Sebeta er illustrert i bildet under.

Iddirene i Sebeta

Bilde 2 Forholdet mellom til Iddirene i Sebeta

Sebeta Andenet Iddir

Under mitt feltarbeid i Sebeta, valgte jeg å forske to ulike Iddir. Jeg valgte disse Iddirene fordi jeg innså at de var større, mer organiserte og ikke minst hadde større innflytelse på befolkningen og sine egne medlemmer. I tillegg fantes det andre «små» Iddire, som ofte var dårlig organiserte og nesten umulig å få informanter fra. De var veldig lukket overfor sine egne medlemmer og var ikke villige til å vise meg sitt arbeid og sin struktur. Selv om Iddir har eksistert i Sebeta siden begynnelsen av 1960 årene, ble den offisielle og mest velorganiserte Iddir først stiftet i 1985. I følge en av Iddir lederne heter den «Sebeta Andenet» Iddir. «Sebeta Andenet» betyr Sebeta Felleskap Iddir. «Sebeta Andenet» Iddir er den første og mest velorganiserte Iddir som omfatter alle borgerne i Sebeta. Alle, uavhengig av stamme, etnisk gruppe, religion, og annen tilhørighet kan bli medlem av denne Iddir. Tanken bak «Sebeta Andenet» var også å samle hele samfunnet, og sikre befolkningen all den hjelpen de trenger i en nødssituasjon. Per tidspunktet ved mitt feltarbeid, hadde Sebeta Andenet Iddir 9439 husholdninger som medlemmer, ifølge Iddirens medlemsliste (Feltnotat, 10.2.2013).

Mange av de første medlemmene i «Sebeta Andenet» Iddir tilhørte allerede ulike små organiserte Iddir, i tillegg til Mahber og Iqub. Det fantes allerede flere former for mindre Iddir, og behovet for å organisere seg i et større og samlende lokalt hjelpesystem økte. Det var også politisk uro i landet, med et kommunistisk styre som innførte nye lover og regler. Alle som gjorde motstand havnet enten i fengsel eller ble drept i gatene. Dette økte behovet for beskyttelse og ikke minst for et velorganisert hjelpesystem, som kunne stille opp i nød. Mange av mine informanter hadde barn som ble drept i denne perioden, og informantene fortalte om hvor hjelpsomt det var å ha Iddir som støtte og for å kunne komme seg gjennom den vanskelige tiden. På denne tiden var Iddir veldig begrenset, nemlig til kun til begravelser og begravelseritual- relaterte funksjoner, og kunne dermed ikke engasjere seg ut over dette. «Sebeta Andenet» Iddir var under nøye kontroll og oppsyn i perioden, og ble regulert av lokale lover til Kebelen. Dette begrenset mange av Iddir sine aktiviteter, og det var derfor kun begravelserrelaterte funksjoner som kunne utføres av Iddir.

I følge dagens leder i «Sebeta Andenet» Iddir, er det flere krav for å kunne bli medlem i Iddir. Informanten fortalte om at Kebele krever at nye Iddir medlemmer først og fremst må ha et lokalt identifikasjonspapir, som blir gitt ut av samme Kebele. På denne måten kan Kebelen ha oversikt over hvem som er og ikke er medlem. I tillegg er det krav om at vedkommende bor i Sebeta, og ikke utenfor byens grenser. Dessuten må alle offisielt sett søke om å bli medlem av Iddiren, og søknaden må deretter behandles. Det er ikke nødvendig at alle familiemedlemmer blir medlem av Iddir, det holder med at mor og far i husholdningen er medlemmer. Det som er viktig, er at mor og far oppgir informasjon om sine barn og familiens størrelse. Det er basert på denne listen at familien får økonomisk og praktisk støtte ved eventuelle dødsfall (Feltnotat, 5.3.2013).

Sebeta Andenet Iddir har som sitt mål å være åpen og inkluderende overfor alle Sebetas borgere. Dette innebærer at alle, uavhengig av religion, etnisk tilhørighet eller andre forskjeller kan bli medlemmer. Dette står i deres Iddir program, men ifølge informantene mine er det flest etiopisk ortodokse mennesker som er medlemmer av denne Iddiren. Selv om Iddir lederen mener at dette bare er tilfeldig, er det en del indikasjoner på at det er mest kristne som sitter i leder posisjoner i Iddiren. Dette er fordi valget av ledere er demokratisk, og fordi mange av medlemmene er kristne, er det mer naturlig at de velger en av «sine egne».

I Sebeta Andenet Iddir anses husholdningene som medlemmer, og ikke enkeltpersonene. Jeg velger å bruke følgende definisjon av en husholdning: « the basic residential unit in which

economic production, inheritance, child rearing, and shelter are organized and carried out» (Haviland, W.A 2003. Cultural Anthropology: the human challenge, CA. 219). I følge Sebeta Andenet Iddir anses også hushjelper som familiemedlemmer, dersom husholdningen oppgir informasjon om dem gjennom sitt medlemskap. Sebeta Andenet Iddir gir både økonomisk, sosial og praktisk støtte til alle husholdningsmedlemmene, så lenge de står oppført som familiemedlem. Støtten husholdningen mottar ved et dødsfall vil variere, avhengig av hvor nært det avdøde familiemedlemmet er, altså om det er barn, mor, far eller besteforeldre. Det er ofte tilfellet er at eldre har sitt eget Iddir medlemskap, slik at de ikke behøver å benytte barna sine.

Det er hovedpersonen i husholdningen som er registrert i Iddir medlemslista, og som skal betale den månedlige kontingenten på 10 etiopiske birr (mellom 3-4 kroner) i måneden. Mange av informantene mine har fortalt meg at, selv om det er mannens navn som er registret som hovedmedlem, er det ofte kvinnen som styrer dette. Altså, det er kvinnen som går og betaler de månedlige kontingentene, møter opp på de jevnlige samlingene og ikke minst stiller opp ved kriser. Iddir lederen har informert meg om at det bare har blitt slik at kvinne er mer aktive, og at Iddir også regner med at de stiller opp oftere enn mennene deres gjør. Dersom mannen skulle dø, vil kona automatisk få hoved- medlemskapet, noe som alle medlemmer er innforstått med. Dersom begge foreldre dør, overtar det eldste barnet hoved- medlemskapet og så videre. Det er strenge krav om at alle medlemmer oppdaterer informasjon om sine medlemskap ved for eksempel flytting, ekteskap, fødsel og lignende. Alle husholdninger som skal oppdatere medlemskapet, må først få en bekreftelse fra sin Kebele eller ha andre gyldig bevis på endringen i familien. Dette kan for eksempel være vielsesattester eller fødselsattester.

I følge Iddir dokumentene som informantene viste meg, er det per i dag også krav om at alle nye medlemmer må betale et engangsbeløp på 1500 birr (mellom 500- 600 kroner). Siden det ikke er alle som klarer å betale dette beløpet, pleier Iddir å tilrettelegge en delbetaling basert på vedkommende sine inntekter. Dette gjøres for at alle skal kunne melde seg inn, uten at økonomien begrenser dette valget. Det er også krav om at alle medlemmer må betale en medlemskontingent den 30. hver måned Medlemskapskontingenten er lik for alle, og er uavhengig av alder. Betaling skjer ved Iddir sitt hovedkontor, der alle skal betale kontant. Dersom noen medlemmer er forsinket med betalingen uten gyldig grunn, må de betale et gebyr på 3 birr (ca. 1 krone). I følge Iddir reglene, kan husholdningen få en utsettelse med gebyr, og dersom det skulle skje dødsfall i familien i denne perioden, vil husholdningen

likevel få støtte(Feltnotat, 10.2.2013). Mine informanter, som har vært medlem av Sebeta Andenet Iddir lenge, forklarer at den månedlige kontingent prisen har økt betydelig siden starten. I starten i 1985, betalte de kun 1 birr i måneden. Inflasjonen i landet og økningen i befolkningen skal ha vært deler av grunnen til at prisen har økt betydelig. Økonomisk ansvarlig i Sebeta Andenet Iddir har informert meg om at de var nødt til å øke kontingent prisen, spesielt fra midten av 1990 tallet, delvis på grunn av mange dødsfall forårsaket av HIV/AIDS.

Sebeta Andenet Iddir krever også at alle medlemmene deres møter opp på de regelmessige møtene hver tredje måned for å engasjere seg. Det utføres alltid opprop av navn, for å kunne vite hvem som er til stede under disse møtene. De som ikke møter opp må betale en bot på 10 birr. Det er ingen krav om at hovedmedlemmet må møte opp, men et familie medlem skal være representert. Alt praktisk arbeid i forbindelse med disse møtene skal også utføres av medlemmer, på en slik måte at alle bidra. Dette gjøres ved at Sebeta Andenet Iddir har en rutine, hvor arbeidsoppgavene fordeles likt og sirkuleres.

Sebeta Andenet Iddir har alltid brukt en bank til å oppbevare sine penger, nettopp fordi medlemmene har vært bekymret for at pengene skal bli stålet. I følge Iddir lederen bevarer pengene i den nasjonale banken, og medlemmene deres informeres om pengesummen ved et årlig møte. De beholder også en del av summen ved hovedkontoret, for nødsituasjoner. Dersom det skulle oppstå en nødsituasjon, som et dødsfall, når bankene stengt, kan disse pengene brukes.

Mange av informantene mine har fortalt at det er en selvfølge at alle blir medlem av Iddir i Sebeta. Mange anser det som absolutt nødvendig, ikke bare fordi Iddir kan anses å være en slags garanti eller forsikring i en krise, men fordi det er uvanlig ikke å være medlem. Noen av dem jeg intervjuet var i 20-årsalderen, og de var nøye på, og opptatt av, om far og mor var medlem av Iddir, selv om de ikke var spesielt engasjerte selv. Det ga dem på mange måter en trygghetsfølelse, samtidig som en formening om å være ordentlige borgere av lokalsamfunnet. Av dem jeg intervjuet, var det to personer som ikke var Iddir medlemmer. Den ene var ikke medlem fordi Iddir komiteen hadde utvist ham for dårlig oppførsel. Det var en godt voksen mann, som var gift og hadde to barn. Denne mannen skal ha slått kona og mishandlet familien. I tillegg skal denne mannen ha dukket opp på et sørgested i beruset tilstand ved flere anledninger(Feltnotat, 10.2.2013). Dette gjorde at han mistet medlemskapet sitt i Sebeta Andenet Iddir. Kona og barna hadde flyttet fra Sebeta, mens han fortsatt ble boende der. Han skal ha blitt utvist fra alle andre Iddir medlemskap også, ikke kun det i Sebeta Andenet Iddir.

Den andre personen var en ung enslig mann, som nylig hadde flyttet til Sebeta og ikke hadde etablert seg ennå. Han fortalte at familien hans i Gima, en stor by som ligger i vest-sør Etiopia, har Iddir medlemskap som inkluderer ham, inntil han blir medlem av en Iddir selv. Min oppfatning av årsaken til at noen personer ikke er Iddir medlemmer, er at dette i hovedsak er knyttet til at de ikke har fått innvilget søknaden som medlem, heller enn at de har valgt det selv. Årsaken til et avslag på søknaden kan være ulik. Det kan for eksempel være at personen/husholdningen ikke klarer å betale kontingenten, dårlig oppførsel eller andre årsaker som jeg kommer tilbake til i diskusjonsdelen av oppgaven. Jeg har ikke klart å finne noen personer, som ikke er medlem av Iddir fordi de synes at et Iddir medlemskap ikke har en nytteverdi.

Mesteparten av medlemmene til Sebeta Andenet Iddir informerte meg også om at de var medlem av flere andre Iddire i tillegg. Det finnes ingen regel som forbyr at man kan bli medlem av flere Iddire samtidig. En av mine viktigste informanter var bestemoren min, som er medlem av seks ulike Iddire. Hun fortalte meg at det er viktig for henne å beholde alle disse medlemskapene, ikke bare for den økonomiske sikkerheten, men på grunn av det sosiale også. For henne er det sosiale minst like viktig, nemlig det å møte de andre medlemmene jevnlig, ha sosiale relasjoner med dem og ikke minst, så er det viktig å vise at hun er en god borger, som tar seg av sine forpliktelser overfor samfunnet. Hun har vært medlem av alle disse seks Iddirene siden 1980 årene, og er stolt av det.

Sebeta Andenet Iddir har noe som heter «Kazna». Det er pengebeholderen som alle betaler inn den månedlige kontingenten til. Det hender at Sebeta Andenet Iddir krever inn ekstra innbetalinger, dersom Kaznaen er tom. Dette kan for eksempel skyldes at det har oppstått en katastrofe eller epidemi som fører til at mange dør samtidig. I følge Iddir lederen, har Sebeta Andenet Iddir krevd inn en ekstra innbetaling fra medlemmene sine ved to anledninger. Begge gangene var i forbindelse med HIV/AIDS sykdommen, som tok livet av mange borgere i midten av 1990 årene. I senere tid, har derimot antall dødsfall sunket betydelig, slik at det har ikke vært behov for dette. I tillegg mottar Iddiren inntekter fra bøter til folk som ikke har betalt kontingenten i tide. Sebeta Andenet Iddir krever et gebyr på 3 birr, dersom medlemmene ikke betaler innen en fastsatt dato, uten å ha en gyldig grunn. I senere tid har Sebeta Andenet Iddir også fått inntekter fra å leie ut Iddiren sitt utstyr, som for eksempel telt, stoler og diverse materialer som Iddiren eier. Disse leies blant annet ut til bryllup eller andre anledninger, etter lovlig samtykke fra medlemmene sine. Dette er ettersom pengene skal

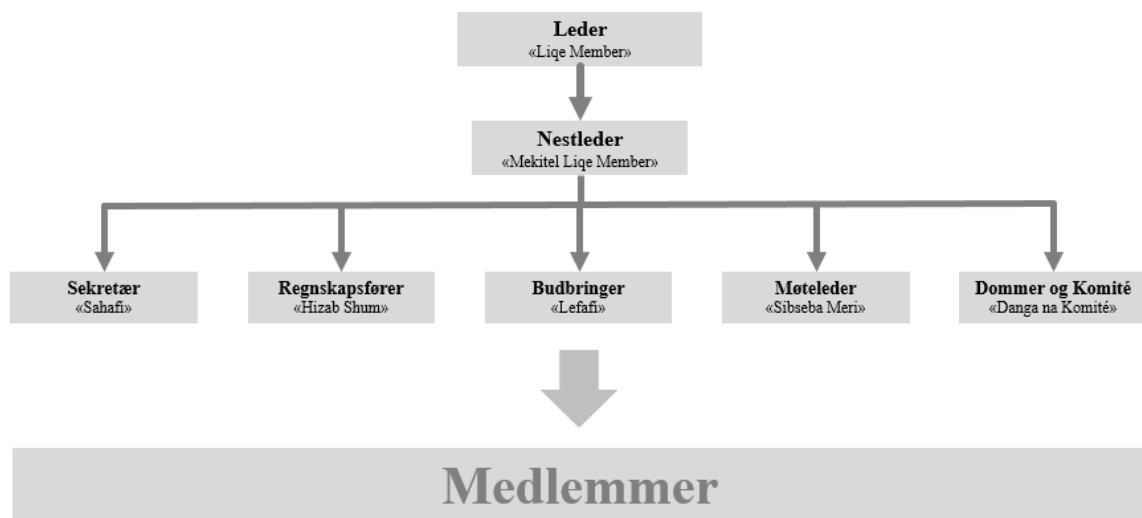
settes inn i Kazna. Avgjørelsen om utleie tas av Iddir lederen. Jeg har prøvd å undersøke hvor mye penger Sebeta Andenet Iddir har i sin Kazna, men hverken leder eller økonomisk ansvarlig kunne opplyse om dette. Deres svar var at det er nok penger til å håndtere det meste, og at de er godt forberedt til å kunne håndtere eventuelle kriser. Jeg forstod det slik at det er en betydelig sum med penger, med tanke på at antall dødsfall i Sebeta generelt sett har sunket betydelig, i forhold til hvordan det var ti år siden. Økonomisk ansvarlig i Sebeta Andenet Iddir har informert meg om at de har muligheten til å kunne låne fra banker dersom det skulle være nødvendig, og på den måten kan de sikre trygghet og stabilitet for alle medlemmene sine.

Pengene som er i Kazna, pengebeholderen, skal brukes til kriser eller dødsfall til Iddir medlemmer. Det kan være for begravelser, sykdom eller andre kriser som brann eller ulykker. Som hovedregel brukes 80 prosent av pengene til dødsfall og begravelsesrelaterte oppgaver. Det hender også at Iddir i noen tilfeller låner bort små beløp til medlemmene sine uten rente. Dersom et medlem har gått konkurs, eller er i nød og for eksempel trenger å bygge seg et hus, kan en komité i Sebeta Andenet Iddir som regel vurdere søknader om lån. Disse innvilges i noen tilfeller, hvor Iddir komitéen anser det som nødvendig å gi et lån, for å avverge kriser i familiesituasjonen til sine medlemmer. I tillegg brukes pengene til å betale ansatte i organisasjonen, og for å dekke driftsutgifter som kjøp av utstyr og vedlikehold. I følge lederen i Sebeta Andenet Iddir må alle utgifter godkjennes av både lederen og den økonomisk ansvarlige før de utbetales. Jeg har også fått intern informasjon om at Sebeta Andenet Iddir planlegger å involvere seg i ulike investeringsideer, for å øke sin pengebeholdning. Denne typen investeringer er noe nytt som komiteen har diskutert, og kan bli gjennomført dersom tre firedeler av komitéen er enige i gjennomføringen. Sebeta Andenet Iddir mottar også renter fra Kaznaen som en inntekts kilde.

Sebeta Andenet Iddir er organisert og styrt av en hovedleder (Liqe Member) og en nestleder (Miketel Liqe Member). I tillegg har organisasjonen en sekretær (Sehafi), regnskapsfører (Hisab Shum) og møteleder (Sibseba Meri), budbringer (Lefafi) og fire komité- medlemmer. Alle posisjonene i organisasjonen blir fylt gjennom valg blant medlemmene hvert fjerde år. Det finnes ingen regel om hvor mange ganger en person kan stille til gjenvalg, og valget er kun avhengig av hvilken kandidat som får flest stemmer. Alle kandidatene skal fortelle om sin visjon og plan for Sebeta Andenet Iddir, og den som får flest stemmer på valgdagen får jobben.

Sebeta Andenet Iddir har en komité, som skal styre Iddir. I komitéen er det blant annet ovennevnte møteleder, en dommer, regnskapsfører, Iddir leder, nestleder og fire vanlige Iddir medlemmer. Alle disse blir valgt av flertallet, der hvert valg krever et flertall på tre firedeler av medlemmene. Det er valg av komitéen omtrent hvert fjerde år, der alle medlemmer skal være til stede. Det er dette organet som styrer Sebeta Andenet Iddir.

Oppbygging til Sebeta Andenet Iddir

Bilde 3 Oppbyggingen til Sebeta Andenet Iddir

Hovedoppgaven til denne komitéen er å koordinere og utføre Iddir sin funksjon overfor medlemmene sine på best mulig måte. Dette innebærer også å ha oversikt over medlemmer og deres husholdnings størrelser, utarbeide lover og regler, samle inn medlemskontingent regelmessig, organisere møter, organisere og fordele arbeidsoppgaver for medlemmene sine, informere medlemmene om kriser eller dødsfall dersom de skulle inntreffe, mekle under konflikter mellom medlemmene sine, årlig evaluering av arbeidet som ble utført, iverksette straffer eller sanksjoner ved regelbrudd i organisasjonen og iverksette nye vedtak som blir godkjent under årsmøtene. Selv om Iddir lederen og komitéen er ansvarlige for organisering og styring av Iddir, kan de ikke alene ta avgjørelser i de store sakene. Ved store saker skal de innkalle alle medlemmene på allmøte, og informere om saken. Saken skal diskuteres og alle medlemmer skal gi sin stemme. Dersom det tre firedeler av medlemmene er enige om at en sak skal gjennomføres, kan den godkjennes. På denne måten begrenses maktutøvelsen til lederne, og Iddir får de lokale til å involvere seg mer i organisasjonen, samt føle seg hørt og

sett. Det er også krav om at alle medlemmer skal komme på fellesmøtet, som organiseres hver tredje til fjerde måned. På dette møtet tas det opp en rekke saker som eventuelt Iddir medlemmene har klaget inn. En evaluering av arbeidet i månedene siden sist allmøte skal også gjennomgås. I tillegg samles medlemmene og hygger seg sammen, for å skape sterkere bånd mellom dem. Jeg har vært på et av disse møtene, der det var dårlig oppmøte.

I følge mange av informantene mine, er det ingen formelle krav om kompetanse for å bli valgt inn i komitéen. Det eneste formelle kravet er at vedkommende er medlem i organisasjonen. Likevel er det slik at medlemmene ønsker at kandidatene har godt kjennskap til lokalsamfunnet, være en god borger, være et forbilde for andre, være ærlig og være god til å kommunisere med sine medlemmer. Vedkommende trenger ikke å være rik eller å ha en maktposisjon i samfunnet. Kandidaten bør derimot være brennende opptatt av Sebeta, utviklingen til det lokale samfunnet og være engasjert og jobbe for å styrke de svake og fattige.

Sebeta Andenet Iddir har flere ulike funksjoner og oppgaver. Den mest grunnleggende og opprinnelige hovedfunksjonen til Sebeta Iddir er, i likhet med alle andre Iddirene, å gi støtte til sine medlemmer ved dødsfall og begravelser. Gjennom økonomisk, praktisk og sosial støtte, hjelper Iddir sine medlemmer under hele sørgeperioden. Dødsfall og begravelser er kostbare i Etiopia. Dersom et av medlemmene dør, organiserer Iddir begravelsen. Iddir gir den avdødes familie en sum med penger, som skal brukes til diverse utgifter relatert til begravelsen og sørgeperioden. Beløpet vil variere ut i fra hvilket familiemedlem som har dødd, og skal betales fra Kazna, pengebeholderen som Iddir har spart i over lengre tid. Dersom det skulle være tilfellet at Iddir ikke har tilstrekkelig med oppsparte penger, vil de samle inn penger fra alle medlemmene samme dag, for å kunne gi økonomisk støtte til den avdødes familie.

Størrelsen på den økonomiske støtten til den avdødes familie varierer ut i fra hvem i familien døde. I tabellen under er det gitt en oversikt over den økonomiske støtten i Andenet Sebeta Iddir, basert på hvilket familiemedlem som har dødd. Iddir lederen har informert meg om at tabellen ikke inkluderer spebarn. Ved eventuelle dødsfall av barn opp til en alder av to år, vil familien ikke motta noen økonomisk støtte. Sebeta Andenet Iddir anser ikke et slikt tilfelle som en krise i økonomisk forstand, men tilbyr heller praktisk og sosial støtte til den avdødes familie.

Familie medlem	Beløp
Ektefelle	1500 birr
Barn	500 birr
Foreldre	500 birr
Søsken	400 birr
Merdo/slektninger og andre personer	400 birr

Tabell 2 Økonomisk støtte ved dødsfall av et familiemedlem

Det er også slik at dersom en eldre mann dør og har sitt eget Iddir medlemskap, vil hans barn, gitt at den avdøde ikke har en kone, få økonomisk støtte for to medlemskap. Det vil si at barnet mottar 1500 birr fordi den avdøde selv var et hoved Iddir medlem, og i tillegg får barnet, som selv er medlem av samme Iddir, 500 birr på grunn av eget medlemskap. På den måten vil familien ha mer penger til begravelserelaterte utgifter. Det viktigste i denne sammenheng er at alle medlemmer har oppgitt personene i sin husholdning til Iddiren. Det er ut fra dette registeret at Sebeta Andenet Iddir gir støtte til familiene. Til registeret, som oppdateres underveis, skal det oppgis informasjon om antall søsken, ektefelle, barn, foreldre, andre slektninger som bor i samme hus og eventuelle hushjelpere. Det er denne informasjonen som er grunnlaget for den økonomiske støtten.

Komitéen sin oppgave ved dødsfall er å sørge for at den avdødes familie får den økonomiske støtten som er nødvendig for å kunne organisere begravelsen. Dette er en kjernefunksjon av Iddir og er grunnlaget for eksistensen av slike organisasjoner i Sebeta.

I følge Dercon (2008) kan en vanlig begravelse koste opptil 25 % av årsinntekten til en familie. I tillegg fører et dødsfall ofte til en økonomisk krise, i den forstanden at den avdøde kan være familiens eneste inntektskilde. Begravelsen og dødsfallet er altså en tung periode, som etterfølges av en tung økonomisk situasjon for den avdødes familie. For å unngå dette, prøver mange å bli medlem av flest mulig Iddire i Sebeta. Iddir blir på den måten deres garanti for å kunne håndtere slike kriser, forårsaket av dødsfall i familien. To av mine informanter er i overklassen, og begge familiene er medlem av mer enn ti Iddir i Sebeta. På den måten får de mer penger i en nødssituasjon, samtidig som de får høyere status og

anerkjennelse, noe jeg skal komme tilbake til i hoveddiskusjonen. Samtidig forventes det også at de rike skal organisere og ha en spesielt god markering for sine avdøde, noe som dermed også blir mer kostbart.

Sebeta Andenet Iddir har også andre funksjoner, i tillegg til økonomisk støtte til den avdødes familie. En av de viktigste oppgavene er å støtte familien med materielt utstyr. Iddir eier mange telt, stoler, kjøkkenutstyr og diverse andre ting som er nødvendige for begravelsesritualet. Med én gang Iddir komitéen får informasjon om dødsfall, organiserer det praktiske arbeidet rundt begravelsen og innkaller alle medlemmene for praktisk arbeid relatert til begravelsen og sørgeperioden. De finner frem nødvendig utstyr og alle medlemmene skal være med å hente utstyret, bygge telt, grave grav og ordne alt det praktiske. Arbeidet skal fordeles likt, slik at det blir en lik og rettferdig arbeidsfordeling. Arbeidsfordelingen organiseres av komitéen. Det skal også utnevnes seks personer som skal vokte teltet i tre dager. Kvinnene får vanligvis oppgaver relatert til måltidsforberedelse og vasking og pynting av liket, med mindre den avdøde ikke har nær familie som helst vil ta seg av denne oppgaven. Det er også viktig å nevne at Iddir tilpasser sine begravelses oppgaver avhengig av hvilken religion den avdøde og den avdødes familie tilhører. Jeg har vært med på et sørgested hvor det var en eldre muslimsk mann som døde. Alle kvinnene tok farvel med liket hjemme og kun mennene fulgte liket til graven. I forbindelse med dette, tok Sebeta Andenet Iddir komitéen opprop før liket forlot huset, i motsetning til etter, som er vanlig.

En annen del av Sebeta Andenet Iddir sin funksjon er å tilby sosial støtte til den avdødes familie. Gjennom Iddir sitt reglement, krever Iddir at deres medlemmer skal være på sørge stedet, for å kunne trøste og gi sosial støtte til den avdødes familie. Det er blant annet krav om at alle skal være med både under så vel som etter begravelsen, da det er en tre dagers sørge periode. Under denne perioden skal Iddir medlemmene være på sørgestedet hver dag, og tilbringe tid med den avdødes familie. Dersom et medlem ikke er til stede, vil Iddir komitéen utstede en bot, som må betales av vedkommende. Det er også en uskreven regel om at dersom et Iddir medlem ikke kommer og trøster den avdødes familie, vil mange boikotte denne familien i fremtiden ved ikke å stille opp under en lignende krise.

Organiseringen er tilrettelagt slik at det er et gjensidig system. Det kreves like mye av alle medlemmer, og de mottar like mye innsats fra andre som de selv har gitt i fortiden. Et av de uformelle kravene er også å ta med mat til sørge stedet. Det forventes at alle medlemmer tar

med seg Injera og linse saus² til sørge stedet for at familien og alle besøkende skal spise. Maten som tas med skal ikke være fest mat, ettersom det er et sørge sted. Det er ofte kvinnens ansvar å ta med seg maten. Det er ikke alltid tilfellet at mengden av maten som medlemmene har tatt med seg dokumenteres, men jeg har observert at det blir gjort i noen tilfeller. Dessuten skal antallet Injera være et oddetall og ikke et partall. Oddetall anses å mangle noe, og det skal symbolisere at den avdøde har gått bort og at det skal sørges. I tillegg vil alle ta hensyn til religion og valg frihet. Muslimer spiser for eksempel ikke kristent kjøtt og omvendt.

De som ikke har muligheten til å ta med mat, gir små pengebeløp til den avdødes familie. Beløpet er heller ikke fastsatt, fordi det forventes at rike skal gi mer enn fattige. I følge bestemoren min, som også er min nøkkel informant, pleide hun tidligere å gi mellom 10 – 15 birr, avhengig av hvor godt hun kjente den avdøde eller den avdødes familie. I dag, anser folk i Sebeta henne derimot som rik, fordi hun har barn i utlandet. Dette gjør at hun nå må gi mer penger eller ta med større mengder med mat. Hun mener at Iddir medlemmene ville ansett henne som gjerrig, dersom hun ville fortsatt å gi 10 -15 birr, når hun nå bor i et relativt moderne hus og har egen bil. Hun forventer derimot ikke at hun skal få like mye tilbake ved eventuelle dødsfall i hennes familie. Da vil hun ta hensyn til medlemmenes levestandard og livssituasjon. I følge en annen informant er det heller ikke akseptabelt kun å gi penger hver gang. Det anses som en upersonlig og lat handling. Medlemmene skal gjøre en innsats, og tilberede maten med kjærighet og respekt (Feltnotat, 4.4.2013). Gjennom dette kan kvinnene også vise sine matlagingsferdigheter, og jeg har observert at de fikk gode tilbakemeldinger på disse. Det kan derfor også anses som en arena for å vise frem seg selv og egne matlagingsferdigheter.

Kvinne Iddire i Sebeta

Det finnes mange ulike Kvinne Iddir i Sebeta. Noen Kvinne Iddir i Sebeta er registret, mens andre ikke er offisielle. Kvinne Iddire i Sebeta har sine røtter i Mahber og Iqub, på lik linje med andre Iddire. Kvinne Iddire sin posisjon i samfunnet er undervurdert av mange, noe flere av mine informanter bekreftet. Til tross for dette har Kvinne Iddire i Sebeta sin egen funksjon, og fungerer som et viktig element i samfunnet. Jeg valgte å studere Kvinne Iddiren som

² Injera er en tradisjonell surdeig-pannekake, som utgjør hoveddelen av de fleste måltider. I begravelser serveres linse saus, som ofte erstatter kjøtt i perioder der det fastes.

bestemoren min tilhører, ettersom det var lettere å få informanter der. De holdt sine månedlige møter hjemme hos bestemoren min, der jeg også kunne være med og observere.

Sebeta Merehaworan Kvinne Iddir ble opprettet under Derg regimet i 1976. Før denne perioden samlet mange av kvinnene seg kun under kriser eller andre omstendigheter som dødsfall eller ulykker. Det var opprinnelig 30 kvinner som stiftet Sebeta Merehaworan Iddir og omtrent 14 av disse opprinnelige medlemmene og stifterne er fortsatt medlemmer i Iddiren dag. Merehaworan er en av de første og eldste Kvinne Iddirene i Sebeta, og mesteparten av medlemmene har høyere utdanning enn kvinner generelt sett i samfunnet.

Sebeta Merehaworan Kvinne Iddir blir styrt av en Iddir leder, en sekretær og en regnskapsfører. Alle disse blir valgt annet hvert år. Alle medlemmene er kvinner av ulik etnisitet, religion og som lever med ulik levestandard. Alle de kvinnelige medlemmene representerer husholdningen sin, og må oppgi familie medlemmer til Iddiren. Det er ingen offisielle krav for å kunne bli medlem, bortsett fra at hun må bo i Sebeta og ha et godt rykte. Det er heller ingen rettighet å bli medlem, og tre firedeler av medlemmene må godkjenne søkere før de kan bli medlem. Informantene mine har fortalt meg at alle egentlig skal levere inn en søknad for å bli medlem av Iddiren, men dette gjøres sjelden i praksis. De fleste som ønsker å bli medlem av Iddiren, arrangerer dette gjennom bekjente eller medlemmer, slik at det ikke kreves en offisiell søknad.

Alle medlemmer betaler en medlemskontingent på 10 birr hver måned. Dersom noen ikke betaler innen fristen, får vedkommende varsel om å betale så fort så mulig. Etter et varsel påløper det en straff på 5 birr som tillegg til kontingenten. Hvis et medlem unnlater å betale over lengre tid, risikerer vedkommende å bli kastet ut av Iddiren. At noen har blitt kastet ut av Iddiren på grunn av manglende betaling av kontingenten har hittil aldri inntruffet, ifølge lederen av Sebeta Merehaworan Iddir. Hun fortalte derimot at det er mange som ikke har betalt i tide, og derfor måtte betale straffen på 5 birr. «Vi er ikke mange kvinner, og vi er veldig gode venner. Hvis noen av medlemmene våre har økonomiske problemer, prøver vi å finne en løsning. Det har hendt at vi andre medlemmer har samlet sammen små pengebeløp, for å betale kontingenten for medlemmene som ikke har kunnet betale.», svarte lederen på spørsmålet mitt om hva som ville skjedd, hvis en person ikke har penger til å betale medlemskontingenten.

Det har vært to tilfeller, der kvinner har vært med i Merehaworan Kvinne Iddir i Sebeta uten å betale kontingent. Begge kvinnene var fattige, og hadde ikke fast inntekt. Det var derfor utfordrende for dem å skulle betale kontingenten. Isteden ble Iddir medlemmene enige om at kvinnene kunne jobbe for kontingenten. Dermed ble det slik at kvinnene fikk ansvaret for å informere om dødsfall eller kriser, som involverer Kvinne Iddiren. Dersom det var et dødsfall hos et av Merehaworan Kvinne Iddir medlemmene, har disse kvinnene ansvar for å gå rundt til alle husene, for å informere om dødsfallet.

Sebeta Merehaworan Kvinne Iddir finansieres av egne medlemmer. Det er medlemskontingenten som er hovedinntekten deres. De har ingen annen inntektskilde, og er derfor helt avhengige av kontingent pengene. Det er derimot slik at de har ikke mange utgifter, fordi hverken leder, sekretær eller regnskapsfører får noen form for betaling. Alt arbeidet blir utført på frivillig basis. Iddiren trenger penger til blant annet å kjøpe utstyr, reisekostnader og et sted til å oppbevare utstyret sitt. I følge lederen, er det ikke pengene som er hovedmotivasjonen i deres organisasjon. Det er heller det å motivere alle til å møte opp på disse månedlige møtene, delta i praktisk arbeid under sørge perioder og ikke minst å gi sosial støtte til den avdødes familie. «Alt dette er noe vi klarer å få gjort uten at det koster oss penger, det er også derfor det er viktig at vi er gode venner, holder kontakten jevnlig og støtter hverandre.», forklarte Iddir lederen (Feltnotat, 4.3.2013).

Sebeta Merehaworan Kvinne Iddir har faste møter den første dagen i måneden. Tidligere pleide de å møtes hjemme hos hvert enkelt medlem, der møtestedet gikk på omgang. Ettersom et av medlemmene har blitt for gammelt til å kunne gå til hver enkeltes hus, ble det bestemt at møtene kunne avholdes hjemme hos denne eldre kvinnen hver måned. De møtes fortsatt hver måned, samler inn kontingenten, oppdaterer medlemmene om deres aktiviteter og deler informasjon. Det er oppmøteplikt, slik at alle skal komme, men det hender ofte at medlemmer ikke dukker opp. Jeg har vært med på tre av disse møtene, ettersom de avholdes hos bestemoren min. Det var i snitt omtrent 15 av kvinnene som møtte opp per møte. Kvinnene drikker kaffe, spiser små måltider og snakker ofte mer om sine liv og utfordringer enn selve Iddir. De virket som gode venner, samt kjente hverandre og hverandres familier godt. Det var god stemning og en av kvinnene hadde med seg håndlagede fat, som hun ville selge. Mange var imponert over hvor flink hun var, og kjøpte fat av henne. Dette var en av måtene de kan hjelpe og støtte hverandre.

Merehaworan Kvinne Iddir i Sebeta har endret seg over tid, og mye av endringene henger sammen med de andre lokale Iddirene i Sebeta. Én ting som derimot ikke har endret seg stort, er funksjonen, ifølge mine observasjoner og funn i felt. Funksjonen til Merehaworan Kvinne Iddir henger som regel sammen med dødsfall eller kriser hos et eller flere av medlemmene deres. Våren 2013 hadde alle medlemmene enten en mobil eller en hus telefon, slik at de kontakter hverandre på telefon når det inntreffer et dødsfall hos et medlem. Det er én person som har hovedansvaret for informasjonsflyten. Det blir valgt en kvinne hvert halvår, som skal ha ansvar for å informere medlemmene. Det skal dessuten tas opprop på sørge stedet, fordi alle også har plikt til å være med under begravelsesseremonien. Dersom et medlem ikke er til stede, mottar hun en bot på 10 birr.

Når en dødsfall inntreffer hos et medlem, informerer informasjons ansvarlig alle medlemmene om dødsfallet, og de avtaler et tidspunkt for å møtes. Dette er et hastemøte, og de møtes ofte i løpet av de neste tre timene. Møtet er avhengig av om den avdøde skal begraves samme eller påfølgende dag. Under dette møtet utarbeides det en arbeidsfordelings liste, der arbeidsoppgavene rulleres fra gang til gang. Lista skal som regel henges opp hos den avdødes hjem, slik at alle skal kunne ha oversikt over ansvarsfordelingen. Kvinnene er flink til å informere hverandre om arbeidsfordelingen og tidspunkter. Jeg har selv vært til stede på et slikt møte, hvor jeg observerte at hvis det var noen som ikke kunne stille opp på det spesifikke tidspunktet som var satt opp, kunne dette løses ved at de enten byttet med en annen, eller at et andre familie medlem stilte opp istedenfor dem. Hovedprinsippet er likevel at den registrerte kvinnen skal gjøre sitt beste for å være til stede.

Under begravelsesseremonien og i hele sørgeperioden, som varer i tre dager, har kvinner og Merehaworan Kvinne Iddir spesielle oppgaver. Kvinnene er ansvarlige for mat og drikke, å skaffe kjøkken utstyr, madrasser, dyner og for å støtte familien under sørgeperioden. Å støtte familien innebærer å være sammen med den avdødes familie mest mulig i løpet av de tre sørgedagene etter begravelsen. Kvinnene står for matlaging, servering av mat under måltider, kaffetilberedelse, og er i hovedsak sammen med kvinnene til den avdødes familie. Alle medlemmene skal også ta med mat til den avdødes familie. Det skal tas med minst fem Injera med saus, eller gis 20 birr som er ansett å være en tilsvarende sum. Dette blir skrevet ned, slik at de har oversikt over hvem som har tatt med mat. Det finnes ingen konkret straff dersom kvinnene ikke tar med mat eller penger, bortsett fra at den avdødes familie reagerer på det. Det er en uformell regel om at alle skal ta med mat, ellers blir man ansett som gjerrig eller at

man er i konflikt med den avdødes familie, noe som er lite akseptert i denne Iddir kulturen. Dette er fordi man ikke skal tenke på konflikter og uenigheter under kriser og dødsfall skal, men man skal hjelpe hverandre, stille opp og støtte den avdødes familie i størst mulig grad.

Tidspunkt	Dag ansvarlig	Kvelds ansvarlig	Astezazagn/ sosial støtte
Dag 1	08 -13	13 – 18	16 – 20:30
Dato:	Navn: 2 personer	Navn: 2 personer	Navn: 2 personer
Dag 2	08 -13	13 – 18	16 – 20:30
Dato:	Navn: 2 personer	Navn: 2 personer	Navn: 2 personer
Dag 3	08 -13	13 – 18	
Dato:	Navn: 2 personer	Navn: 2 personer	

Tabell 3 Eksempel på en ansvarsoversikt

Tabellen over illustrerer en arbeidsfordelingsliste for Sebeta Merehaworan Kvinne Iddir. Det er 18 medlemmer i denne Iddiren, og arbeidet fordeles likt over tid, slik at alle bidrar. Det er obligatorisk å møte opp eller eventuelt sende er stedfortreder. Det er ofte slik at kvinnene også drar på flere besøk etter den tredje sørgedagen, selv om det ikke er obligatorisk. Det er vanlig at den avdødes familie sørger i en lengre periode, avhengig av hvilket familie medlem som døde. En vanlig praksis for sørgeperioden er en lengde på tre dager, men mange sørger i ti dager. I denne perioden vil mange av kvinnene i Iddiren dra til sørgestedet for å trøste og kondolere familien med tapet.

Metode

Hensikten med dette kapitlet er å gjøre rede for hvilken metode jeg har brukt som forsker, samt å vise hvordan jeg har innhentet og behandlet dataen jeg har brukt i argumentene mine. Jeg redegjør for hva deltakende observasjon er, og på hvilken måte jeg har innhentet data. I tillegg beskriver jeg også hvilken rolle jeg hadde i felten og hvilke etiske vurderinger jeg måtte ta underveis i feltet.

Denne forskningen har blitt utført med bakgrunn i deltakende observasjon, med hensikt om å finne ut om Iddir sine sosiale roller i Sebeta, Etiopia. Generelt sett er det ulike typer Iddir både i Sebeta og over hele landet. Disse skiller seg i både i størrelse, sammensetting og formål, men samtidig finnes det fellestrekk ved samtlige av dem. Iddir er en essensiell og viktig del av det etiopiske samfunnet, men til tross for dette er det utført lite forskning på temaet. Min hovedmotivasjon var: Hvorfor er det lite forsket på, når Iddir er en svært stor del av menneskers handlinger og hverdag? Hvorfor blir Iddir bare et selvfølgelig element i hverdagen, uten at det har blitt forsket mer på? Jeg er fullt klar over at funnet mitt fra Sebeta ikke kan gi et helhetlig bilde av Iddir i hele Etiopia. Jeg har derimot prøvd å sammenligne de få ulike forskningsbidragene som finnes fra forskjellige områder i landet, for å kunne få et klarere bilde av fellestrekkene.

Jeg valgte Sebeta, en liten by utenfor hovedstaden Addis Abeba, fordi jeg ble født der og hadde en del kontakter som kunne gjøre feltarbeidet mitt enklere. I Sebeta alene finnes det godt over 35 ulike Iddir, men alle er ikke offisielt sett registrert som frivillige organisasjoner i kommunen. Mange av Iddir lederne ga uttrykk for at det finnes godt over 140 ulike Iddir bare i Sebeta, men mange av disse er svært små og derfor lite kjent. Jeg har valgt å undersøke tre av de 35 registrerte Iddirene i området, ettersom jeg hadde knapt med tid og det var tidkrevende å gjennomføre deltakende observasjon.

Denne oppgaven er basert på deltakende observasjon hos de tre ulike Iddirene. Dette innebærer deltakelse ved selve begravelsen og i sørgeperioden hos den avdødes familie. Den er også basert på ulike intervjuer av både kvinnelige og mannlige informanter, Iddir ledere, religiøse og statlige ledere i Sebeta. Alle informantene mine har ulik alder, kjønn og sosial status. Dette gjorde det mulig for meg å få dekket ulike posisjoner i samfunnet. I antropologien brukes deltakende observasjon ofte til å samle data om emnet forskeren

studerer. Hepsø (1990) argumenterer at «De fleste sosiale systemer virker kaotiske, en viktig del av antropologens oppgave blir å forsøke å finne en rød tråd i kaoset». Dette gjøres ved at man lager en forenklet modell av samfunnet man studerer, der man tar utgangspunkt i de viktigste trekkene man finner (Hepsø 1990:7). Gjennom å bruke deltakende observasjon, har jeg som forsker prøvd å finne systematikk i det jeg først oppfattet som kaos. Etter hvert som jeg ble bedre kjent med hvordan Iddir og systemet rundt fungerte, oppfattet jeg i stadig større grad meningen med Iddir organisasjonen i samfunnet.

I mitt feltarbeid brukte jeg tradisjonelle antropologisk metoder, som er deltakende observasjon. Deltakende observasjon, ifølge Gupta og Ferguson, er etnografisk kunnskap avhengig av forskerens tilstedeværelse og erfaring. Metoden er tradisjonelt sett det mest brukte og viktigste verktøyet antropologer benytter under feltarbeid. Selv om det også finnes andre metoder som brukes i antropologien, hevder Gupta og Ferguson at: *“more than any other discipline, the truths about anthropology are grounded in the experience of the participant observer”* (Gupta 21, Ferguson 1977 s.15). De påpeker videre at grunnen til at deltakende observasjon har oppnådd en høy status, er fordi forskeren selv får muligheten til å observere, samtidig som forskeren selv deltar i de forskjellige aktivitetene som informantene utfører (Gupta og Ferguson). Som regel vil deltakende observasjon være en utspørring av informantene, men spørsmålene blir stilt i en form av samtaler, og vil av den grunnen ikke oppfattes som formelle som intervju situasjoner (Wadel 1991).

Fangen (2004) skriver at når deltakende observasjon benyttes, må man delta aktivt og engasjere seg i det som skjer. Dataen som samles inn blir troverdig når du som forsker ikke påvirker det som foregår. For at de du studerer ikke skal legge merke til deg eller tenke at de blir vurdert fordi du er forsker, må du delta som et helt menneske (Fangen 2004 s.29-30). Jeg opplevde deltakende observasjon som et essensielt og viktig verktøy i mitt feltarbeid. Det var mange elementer ved Iddir sin rolle og aktivitet som jeg ikke ville ha forutsetning for å forstå uten å delta i de ulike aktivitetene. Et eksempel på dette er kvinner sine rolle på sørgestedet. Jeg hadde forstått det slik at kvinner hadde en mindre rolle og kun stod for det praktiske arbeidet rundt dødsfallet og den følelsesmessige krisen. Det var nesten ingen Iddir ledere som fokuserte på kvinner sine roller og betydningen av kvinne Iddir. Deres plass i organisasjonen ble ikke anerkjent. «Damene ordner med mat og drikke på sørgestedet» var svaret jeg fikk fra Sebeta Andet Iddir lederen, da jeg stilte spørsmål om hvilken rolle kvinnene har i organisasjonen. Under min deltakende observasjon, opplevde jeg derimot at forholdene var

svært annerledes (Feltnotat, 4.3.2013). Det var ofte kvinner som stilte opp hyppigst, samt at der var kvinner som ordnet med mat og drikke under alle de tre dagene i sørgeperioden. Ikke minst, var det også kvinner som sørget for den sosiale støtten til avdødes familie. Jeg observerte at det også var flere menn til stede på de ulike sørge stedene. Mennene kom ofte, satte seg i teltet, snakket litt med hverandre, viste sin tilstedeværelse overfor avdødes familie og dro deretter igjen. I noen tilfeller spilte de kort eller sjakk før de dro. Kvinnene som kom, derimot, satt sjelden i teltet, men satt i stedet i huset sammen med avdødes familie. Det var vanlig at de spurte om avdøde, årsaken til dødsfallet, gråt sammen med avdødes familie og overnattet til neste dag. Kvinnene hadde mer kontakt og ga mer støtte til avdødes familie enn mennene. Hvordan menn og kvinner viste sin støtte og tilstedeværelse overfor avdødes familie var ulikt, uten at dette var noen faktiske krav fra Iddir organisasjonen. Hastrup (1995) understreker at når man som antropolog skriver en etnografi, kan man aldri «kjenne» det subjektet man studerer: «nor can we «understand» them, as if they were truly objects; what we, as ethnographers, can know, is the space that they are prepared to share with us». Hastrup skriver videre at når man som antropolog gjør feltarbeid, må forskeren forsøke å bli en del av denne virkeligheten, og være fysisk til stede i den virkeligheten man studerer (Hastrup 1995 s.156-157). Til tross for at jeg som forsker kan oppnå denne etnografiske nærheten ved å delta i deres virkelighet, er det likevel en kulturell avstand mellom meg som forsker og de jeg forsker på. Det er en kulturell distanse på grunn av at jeg har min egen subjektiv oppfatning av verden, så jeg som antropolog kan ikke forstå eller ha en fullstendig kunnskap om feltet jeg studerer, fordi jeg kommer utenfra, som også Hastrup (1995) argumenterer for. Med andre ord, jeg kan ikke forstå fullt ut hvorfor folk i Sebeta er så engasjert i og styres av Iddir i hverdagen. Jeg kan heller ikke forstå hvorfor en eldre dame på 80 år drar så langt som 6 km for å begrave en avdøde som tilhører den samme Iddir som henne, uten at det er et krav fra hennes Iddir. Nettopp fordi jeg ikke er et Iddir medlem og heller ikke har vokst opp i det samfunnet, kan jeg ikke kjenne og føle viktigheten av Iddir utover det som er synlige fordeler ved å være medlem.

Før jeg drøfter min rolle som etnograf, vil jeg først poengtere at dette feltarbeidet er gjort på delvis hjemme og i egen kultur. Dette er fordi jeg opprinnelig er fra Etiopia og er født i Sebeta, men samtidig har jeg levd mesteparten av mitt liv utenfor landet og den hverdagslige etiopiske kulturen. Implisitt kunnskap eller blindsoner er noe alle etnografer som gjør forskning på egne kulturer har. Det er lett for forskeren å gjøre seg blind på det som foregår, rett og slett fordi man ikke har stort fokus på den ikke- verbale kommunikasjonsformen

(Spadley 1980:11F). Sosialantropologen Katinka Frøystad mener man ” bør snarere medføre en vektforskyvning fra deltakelse til observasjon” (Frøystad s. 2003: 60), når man gjør feltarbeid på *egen kultur*. Poenget er at man da blir mer oppmerksom på fysiske handlingsmønstre, særlig om man trekker seg litt tilbake og heller observerer det som foregår.

Min rolle i felt

Hastrup (1995) mener at man som antropolog får tilgang til livet man studerer slik det virkelig er, men at dette livet kan endres, særlig på bakgrunn av antropologens tilstedeværelse.

Informantene blir mer oppmerksomme på sin egen rolle og oppførsel, og kan oppleve det som krenkende at andre skal studere dem. Dette var en av grunnene mine til å anonymisere personene jeg skriver om, i tillegg til at de selv ønsket å være anonyme.

Jeg følte at det var vanskelig å finne ut hva slags rolle jeg skulle ha blant Iddir medlemmene og i samfunnet generelt. For det første finnes det de åpenbare, utseendemessige forskjellene som gjorde at jeg aldri kunne forsvinne i mengden. At jeg hadde rasta hår eller såkalte dread locks og gikk med lette klær fordi det var varmt, gjorde at jeg fikk mye oppmerksomhet. Alle visste også hvor jeg kom fra, nemlig Norge, og at jeg hadde en hvit samboer som var med meg på felt, noe som gjorde at folk assosierte meg med rikdom. Derfor trodde mange at jeg var der for å hjelpe dem, og de ble mest opptatt av å fortelle meg sine problemer og kriser. Ved flere anledninger kom kvinner hjem til meg med barnet sitt og fortalte at de ikke hadde penger til å sende barnet på skolen. Etter omtrent én uke kom en kvinne med et utrolig søtt barn, som kun var 6 år gammelt. Gutten hadde skadet seg på foten og hun viste meg såret. Hun fortalte at hun ikke hadde penger til å ta ham med til legen og heller ikke til å betale for medisiner. Dette var noen av flere situasjoner som jeg opplevde på feltarbeidet mitt og et godt eksempel på at folk trodde jeg var rik og kunne hjelpe dem. Det finnes en oppfatning om at alle som kommer fra Vesten har masse penger, og derfor sier og gjør folk hva som helst for å få hjelp. Jeg prøvde å forklare nøye at jeg ikke var rik, tvert imot skylder jeg masse penger i studielån som må betales. Uansett hva jeg fortalte, følte folk at jeg var gal og at jeg rett og slett ikke ville hjelpe dem. I begynnelsen følte jeg at folk hadde feil inntrykk av meg, og at det skulle skape problemer med å få innpass. Det var ikke lett å få tillitt fra folk, og jeg var bevisst på at jeg måtte jobbe hardt for å få dem til å endre sitt inntrykk av meg. Jeg var bestemt på at mine handlinger skulle anses som viktigst, framfor at jeg ga penger. Da folk kom til meg med sine problemer, ga jeg dem råd eller praktisk hjelp. Et godt eksempel på dette var en eldre

dame som fortalte meg at hun ikke kunne bo i huset sitt lenger, fordi det var masse hull i taket. Spesielt om vinteren var det mange lekkasjer og hun ønsket at jeg skulle gi henne penger for at hun kunne tekke taket. Jeg informerte den eldre kvinnen om at jeg ikke hadde penger, men jeg kunne heller samle vennene mine og fikse taket, - noe hun takket ja til. På denne måten endret jeg folks forventninger til meg og mine handlinger, ved at jeg alltid sa ja til å hjelpe med min tid og mine krefter, men aldri med penger. Utover resten av mitt feltarbeid forstod de fleste dette og sluttet å spørre etter penger.

Helle Bundgaard (2003) argumenter for at antropologer på feltarbeid alltid havner i en læringsrolle, fordi de ikke har fullstendig innsikt i det feltet de skal studere. Derfor må de læres opp når de begynner sitt feltarbeid. På denne måten får forskeren gradvis mer kunnskap om emnet som studeres (Helle Bundgaard 2003 s. 51). I begynnelsen var det mye jeg ikke kunne om det praktiske arbeidet som Iddir medlemmer utfører. Arbeidsoppgavene var kjønnsdelte, men jeg var tilstede på alle aktiviteter. Jeg ville hjelpe til på kjøkkenet, servere mat, hjelpe med å sette opp telt og å hente utstyr. Jeg ville gjøre alt, og dermed vise at jeg var i stand til å bidra. På denne måten håpet jeg at folk skulle akseptere meg. Det jeg derimot ikke visste, var at for eksempel det å servere mat eller hjelpe til på kjøkkenet kunne oppfattes som at jeg mente at kvinnene ikke gjorde en god nok jobb. Det var ikke alle kvinnene som tok imot hjelpen min med et smil, fordi de ikke forstod hvorfor jeg gjorde alle oppgavene. Dette varte fram til de så at jeg ikke var noe særlig flink på kjøkkenet. Etter hvert lærte jeg å utføre de praktiske jobbene, og demonstrerte dermed min rolle som Iddir medlem, forsker og mann.

Et dilemma for meg med deltakende observasjon metode var hvordan jeg ble oppfattet. Jeg ble født Sebeta, og derfor var det mange som kjente meg da jeg var liten. Mange kjente også bestemoren min, som er et Iddir medlem, har et godt rykte og anses som en god borger. Som voksen mann med rasta hår, som har vært i utlandet mesteparten av sitt liv, var det likevel mange som var skeptiske til meg. De fleste skjønnte ikke hvorfor jeg var der, og siden det i tillegg var et lokalt kommunevalg på det samme tidspunktet, var folk ganske reserverte. Jeg var likevel tilstede både i forbindelse med dødsfall og under vanlige møter, og deltok i det meste. Jeg bygget telt, bar utstyr, dro på begravelser og var synlig under sørgeperiodene. Jeg sa aldri nei til praktisk arbeid og prøvde å utføre de oppgavene jeg fikk så godt som mulig. Siden jeg også representerte bestemoren min på alle disse møtene, ble folk stadig mer vant til min tilstedeværelse. Bestemoren min er en eldre dame på 84 år og har fått beskjed om at hun ikke trenger å være tilstede på begravelser eller annet praktisk arbeid relatert til hennes

medlemskap. Likevel stilte jeg opp på hennes vegne, selv om det ikke var et formell krav om oppmøte, noe som endret folk sine oppfatninger om meg. De begynte å bli mer åpne overfor meg, og ringte meg når det var et hastemøte eller dødsfall. Jeg ble til og med spurt om jeg kunne transportere utstyr eller kjøre liket til kirken under begravelsen siden jeg hadde en pick-up bil. De begynte å stole på meg og på min forskning innenfor Iddir. Jeg distanserte meg bevisst fra lokale politikere og ble sjelden sett sammen med dem, selv om mange av de lokale politikerne var blant mine barndomsvenner. Dette var fordi jeg ikke ønsket å bli oppfattet som politisk aktiv, eller å støtte noe politisk parti i Etiopia. En oppfatning om slik tilhørighet kunne medført mangel på åpenhet og frykt fra innbyggernes sine, samt fare for meg selv som person. Jeg ønsket å bli oppfattet som en av de lokale, men var samtidig bevisst på min rolle som forsker så vel som deltaker. Alt dette gjorde at jeg etter hvert fikk innpass og kunne utføre deltakende observasjon på ulike arenaer.

Jeg observerte at rollene i Iddir i stor grad var kjønnsdelte. Som mann, var det derfor ikke gitt at jeg ville ha tilgang til kvinnes arena. For å kunne observere kvinnes perspektiv, var det derfor viktig å delta i deres aktiviteter. På grunn av mitt slektskap med bestemoren min, klarte jeg imidlertid å få tilgang til kvinnes møter. Mange av kvinnene hadde kjent meg som barn, noe som gjorde at jeg i hovedsak ble ansett som et familiemedlem, istedenfor en fremmed mann som observerte dem. Dette ga meg lettere innpass til å kunne samle data, uten at min tilstedeværelse i like stor grad påvirket kvinnes adferd.

Hverdagen min i felt

Hverdagen min i felt besto stort sett av å være forberedt på at det plutselig kunne inntreffe et dødsfall. Ofte var det kun gikk et par timer slik fra jeg fikk beskjed om dødsfallet til hastemøtet ble avholdt. Derfor måtte jeg alltid være i nærheten av Sebeta. Hver søndag kl. 11 dro jeg til Iddir kontoret for å betale Iddir kontingenten til bestemoren min. Ofte ble jeg stående og snakke med folk som stod i kø for å betale. Jeg avtalte i hovedsak intervjuer og møter med informanter mellom kl. 13 -17, fordi jeg fikk beskjed fra Iddir lederne om at det ble planlagt aktiviteter på dette tidspunktet. Hvis noen døde på dette tidspunktet, ville medlemmene møtes enten tidlig dagen etter eller sent samme kveld. Jeg forstod det slik at det var et bevist valg fra ledelsen, siden mange var på jobb. Det var som regel minst et vanlig møte i uka hos én av de tre Iddirene jeg forsket på. Jeg var lenge på sørgestedene, gjerne flere ganger om dagen, og overnattet når det var bestemoren min sin tur til å passe på teltet. Jeg

prøve å være så aktiv så mulig. Min feltarena var sørgestedet, møteplassene til de ulike Iddir og hverdagsrelasjonene med mennesker i byen. Jeg møtte hyppig folk i kirken, på markedet, i sentrum og på lokale arrangementer som fotball kamper. Jeg kunne snakke det lokale språket flytende, noe som gjorde kommunikasjonen lettere.

Intervjuer

Bruk av intervjuer har ofte blitt kritisert som metode, som regel for å være unøyaktig og ufullstendig. Forskere som Bourgoise, Lettiere og Quesada (1997) hevder at det er naivt å tro at mennesker vil gi en eksakt beskrivelse av sin situasjon, dersom det medbringer at de må sette seg selv i et dårlig lys. Dette medfører ofte til at informanter bevisst kan skjule informasjon. Derfor vil informasjonen en får fra intervjuer være unøyaktig. Det er også slik at det finnes mange ulike intervjuer, som strukturerte eller semi- strukturerte intervjuer. Dette innebærer at spørsmålene enten er forhåndslaget eller har en ustrukturert form der svarene en mottar indikerer til hvilke spørsmål som skal stilles (Wadel 1991 s. 188). Til tross for kritikken at intervjuet som metode, valgte jeg likevel å bruke det som en av mine viktigste metoder. Dette fordi intervjuene ga meg muligheten til å undersøke individers perspektiv mer uforstyrret, for å komplementere observasjonene fra deres samhandlinger. Intervjuet som metode fremstod som én av de bedre mulighetene jeg hadde for å få tilgang til data.

Jeg intervjuet Iddir medlemmer, ledere, lokale politikere og religiøse ledere for å få et fullstendig bilde av Iddir sin rolle i samfunnet. Jeg hadde skrevet en intervjuguide som jeg prøvde å forholde meg til, men var også åpen for å ta følge samtalens retning. Jeg opplevde ofte at spørsmålene jeg stilte under intervjuet endret form i takt med svarene jeg fikk fra informantene. Jeg tilpasset spørsmålene etter hvert som jeg fikk mer kjennskap til befolkningen og det lokale miljøet. Folk likte sjelden direkte spørsmål, spesielt spørsmål relatert til staten.

Intervjuene foregikk enten i Iddir sine egne lokaler, på sørgestedet, hjemme hos informantene mine eller i lokale statlige kontorer. Intervjuene har vart alt fra en halvtime til to timer. Jeg spurte om tillatelse til å bruke lydbånd under disse intervjuene, men det var ingen som var villig til det. Mange var veldig skeptiske til det og distanserte seg. Det var også en periode for lokale kommunevalg, og mange var redde for å bli ansett som motstandere av staten. At jeg hadde lydbånd gjorde informantene litt redde for hva dette kunne brukes til, selv om jeg

forklarte min hensikt med intervjuet nøye. Derfor måtte jeg skrive ned alle intervjuene for hånd, for så å gå gjennom notatene hjemme på kvelden, for å kvalitetssikre dem.

Språk

Det var et stort språklig mangfold blant borgerne i Sebeta. Nesten alle snakket amharisk, det offisielle, nasjonale språket i Etiopia. Det var likevel noen som ikke behersket amharisk like godt, men de var ofte nykommere utenbys fra, og ikke helt integrerte i samfunnet ennå. Mine informanter og de fleste jeg har møtt i forbindelse med Iddir snakket Amharisk som sitt morsmål. Det var også en større andel av befolkningen som tilhørte Oromo stammen, slik at det også var normalt å høre folk snakke oromisk. De siste 10 årene har det kommet mange arbeidsinnvandrere fra Wolayta og Gurage regionen, slik at det er en rekke etniske språk som brukes i lokalsamfunnet.

Fordi amharisk er det offisielle språket i Etiopia, kan de aller fleste beherske språket. Jeg brukte dermed amharisk på feltarbeidet mitt, ettersom det er et språk jeg behersker godt både muntlig og skriftlig. Dette har vært en fordel under feltarbeidet mitt. Under feltarbeidet mitt opplevde jeg ofte at folk antok at jeg forstod kulturen og deres levemåte, fordi jeg kunne snakke språket flytende. Jeg opplevde også i mange av mine samtaler og intervjuer at folk brukte uttrykk som «du vet hvordan det er» eller startet samtaler med «som du vet». Det var derfor veldig vanskelig for meg å forstå hva de mente, og i de tilfellene der jeg ba om en forklaring, så de på meg som om jeg var litt naiv og dum. Et typisk eksempel fra mitt feltarbeid, som illustrerer dette dilemmaet, er da jeg hadde et intervju med en av mine informanter. Jeg stilte et spørsmål om hvor viktig Iddir er for ham. Han svarte: «du vet hvordan livet er her, du vet hvordan våre hverdager er, vi trenger en organisering som Iddir for å kunne stille opp for hverandre»(Feltnotat, 24.4.2013). Ved flere tilfeller har folk antatt at jeg kunne forstå livet rundt dem, og at jeg kunne vite om de usynlige elementene som alle opplever. De glemmer til tider at jeg har levd mesteparten av mitt liv i utlandet, og ikke har kjennskap til livene de lever. På denne måten har det noen ganger vært en utfordring å beherske språket, samtidig som det har vært en stor fordel å kunne kommunisere fritt og uhindret. Borchgrevik (2003) argumenterer for viktigheten av å kunne snakke samme språk som informantene, og mener at gjennom et felles språk kan man få mye ny informasjon, og at uttalelser ikke bare blir direkte svar på intervju spørsmålene som antropologen stiller. Ved å kunne språket, kan man få med seg hva informasjonene gjør eksplisitt og hva som er mindre

viktig for dem. Det at jeg kunne det lokalet språket, gjorde at jeg lett kunne bli med i andres samtaler uten å bli oppfordret eller at jeg kunne starte samtale uten at det er noe problematisk.

Mennesker i vanskelig situasjon

Jeg var på feltarbeid i Sebeta for å forske på Iddir sin rolle i lokalsamfunnet. Iddir henger ofte sammen med dødsfall eller kriser. Jeg var sammen med folk som sørget tapet av sine kjære familiemedlemmer og andre som hadde mistet sine Iddir medlemmer, kolleger og venner. Til tider tilbrakte jeg flere dager i strekk på et sørgested, jeg var der flere timer på dagtid og overnattet noen ganger. Etter hvert begynte jeg å kjenne deres sorg og situasjonen på kroppen min. Jeg prøvde også bevisst å være med på det meste som skjedde for å kunne observere, sanse og føle hvordan folk hadde det og se hvordan folk reagerte. På mange måter følte jeg selv sorg hele tiden og til tider følte det som om jeg druknet. Jeg prøvde å reise bort to dager for å frigjøre meg fra den følelsen, men det hjalp dessverre lite. På en annen side opplevde jeg også at min opplevelse av sorg også hjalp, i den forstand at folk så at jeg sørget med dem og at de dermed åpnet seg mer overfor meg.

Nilsen (1996) skiller mellom vanlige menneskelige relasjoner, og de forholdene som oppstår mellom forskeren og dem han studerer i felten. Grunnen til at forskeren oppholder seg i felten er for å forske på de menneskene han har blitt kjent med. Forskeren har alltid i bakhodet at det han opplever kanskje kan brukes som «data» (Nilsen 1996 s.14). Dette kan derfor skape delvis «falske» relasjoner mellom forskeren og informanten. Jeg var der for å kunne forske på Iddir, få mastergraden min og gjøre livet mitt bedre i fremtiden. Men disse menneskene mistet sine kjære og sørget. Det var utrolig vanskelig å balansere dette og ikke føle dårlig samvittighet. Jeg husker at det ved en anledning var en far som døde. Han hadde seks barn, kone og foreldrene hans bodde i samme hus. Det var ikke bare en god far, ektefelle og sønn som døde, men også inntektskilden til hele familien. Jeg husker at jeg satt og hørte da avdødes familie gråt høyt. De gikk bort til liket i kisten og gråt høyt «hvordan kan du forlate oss? Hva skal skje med oss? Du var den eneste vi hadde». Jeg satt ikke så langt unna og gråt selv. Jeg gråt fordi det var trist, men også fordi jeg kunne kjenne sorgen, føle følelsene alle hadde, men samtidig kunne jeg ikke forhindre det eller gjøre noe som helst for å få dem til å føle at det kom til å ordne seg. Det er denne elendighetsfølelsen som jeg satt med veldig lenge både på felt og i ettertid, da jeg hadde kommet hjem igjen. Det var ikke mye jeg kunne gjøre bortsett

fra å være tilstede, og på det daværende tidspunktet følte det som om det ikke var til hjelp for avdødes familie at jeg var der. At det faktisk hjalp, fant jeg ut på slutten av oppholdet mitt. Dette er noe jeg kommer til å diskutere nærmere i diskusjonsdelen.

At jeg var der som forsker, og ikke som et vanlig medlem eller en nabo som trøstet avdødes familie, skapte noen etiske dilemmaer i forhold til avdødes familie og Iddir medlemmene. Jeg viste min dypeste sorg og støtte overfor avdødes familie, og andre Iddir medlemmer kunne se at jeg gråt og sørget i situasjonen. De visste likevel at jeg var der for å forske på Iddir sin rolle i samfunnet. Det var ofte etiske gråsoner, der informantene min ikke var klar over og dermed ikke forholdt seg til at jeg var forsker, men heller anså meg som et vanlig Iddir medlem på et sørgested.

Jeg tilbrakte mye tid sammen med pårørende, Iddir medlemmer og naboer på ulike sørgesteder, og da var det viktig for meg at de skulle forstå mine intensjoner. Jeg forklarte så godt jeg kunne hvorfor jeg var i Sebeta, hva jeg studerte, hvem jeg er og refererte ofte til bestemoren min som mange kjenner, for å unngå misforståelser. I begynnelsen var jeg litt usikker på om alle hadde forstått at jeg ønsket å forske på Iddir. Jeg ble presentert av Iddir ledere ved to anledninger. Det var interessant for meg å høre hvordan de presenterte meg, i forhold til hvordan jeg presenterte meg ved flere anledninger. Jeg fortalte ofte hva jeg drev med, hvor jeg kom fra og hva mine hensikter var med feltarbeidet mitt. Utover dette fokuserte jeg mest på at jeg var født i Sebeta, og at jeg på mange måter var derfra. Jeg prøvde i hovedsak å fremstå som en del av dem. Da Iddir lederne eller andre informanter, derimot, introduserte meg, var de mest opptatt av at jeg vokste opp i Norge, gikk på universitet og skrev om Iddir. Her var det tydelig forskjell på hva vi vektla under introduksjon av meg. Dette skapte utfordringer for meg i begynnelsen, fordi jeg ble ansett som annerledes. I oppfatningen ble det en statusforskjell mellom oss, og det tok tid før jeg klarte å bryte ned denne avstanden.

Andre etiske valg

Under mitt feltarbeid stod jeg overfor en rekke etiske valg, ikke minst på grunn av mitt valg av tema. Som nevnt tidligere, kunne det være utfordrende å informere alle som deltok i sørgeperioden om hvem jeg var og hvorfor jeg var der. I tillegg var det utfordrende å gjennomføre deltakende observasjon under en svært vanskelig og personlig tid som en

sørgeperiode nettopp er. Jeg gjorde likevel mitt beste for å informere og vise respekt overfor menneskene jeg møtte, som nærmere beskrevet overfor.

Dessuten opplevde jeg det som problematisk at ved å bruke deltakende observasjon som metode, måtte jeg som forsker involvere meg i det miljøet jeg studerte både ved å delta og observere, men samtidig måtte jeg ha distanse til felten og ikke «go native». Hastrup (1995) argumenterer at man som antropolog ikke kan skille mellom antropologien og den verden man studerer. Man må skape en nærhet til dem man studerer og forsøke å få tilgang til ulike sider ved samfunnet man studerer, for å skaffe seg mest mulig relevant informasjon (Vike 2003 s. 198). De fleste informantene mine antok at jeg kunne forstå kulturen og deres syn på livet og hverdagen, fordi jeg var født i Sebeta og kunne snakke amharisk flytende. For dem var jeg en Etiopier som kunne føle og sanse ting på samme måte som dem, noe som ikke var tilfellet. Dette var ofte problematisk for meg og jeg var redd for å stille «dumme spørsmål». Det kunne være så enkelt som «hvorfør er Iddir noe for deg?». For det ble ansett som en selvfølge at alle forstod viktigheten av Iddir. Det å ikke vite om dette ble ansett som dårlig oppdragelse. Derfor måtte jeg være spesielt forsiktig i mine valg av språk og spørsmål under feltarbeidet.

Anonymisering

Under feltarbeidet mitt har jeg vært veldig tydelig på å informere informantene mine om at jeg var der for å forske og skulle anonymisere det jeg skrev om dem. Dette har vært et taktisk valg av meg, nettopp fordi Iddir medlemmene kjente hverandre godt og ikke minst fordi informantene var redde for å snakke om Iddir på grunn av den politiske situasjonen i landet. Jeg opplevde at folk var forsiktige og skeptiske til min forskning i begynnelsen, fordi de trodde at staten hadde ansatt meg for å spionere på dem. Ved å informere og anonymisere håpet jeg å få lettere innpass og tillitt hos Iddir medlemmene og lederne, og at de skulle forstå at jeg ikke skulle gi den sensitive informasjon jeg fikk underveis i feltarbeidet mitt videre til andre. Jeg forsikret dem om at informasjonen jeg fikk kun skulle brukes til å skrive masteravhandlingen min og at jeg skulle følge deres ønsker om å anonymisere navnene deres. Jeg har fått samtykke fra Iddir lederne om at jeg kan bruke navnene deres, ettersom det disse blir gjenkjennbare fordi alle vet hvem Iddir lederne er.

Jeg har beskrevet min opplevelse og observasjon av feltarbeidet mitt og hvordan jeg skaffet dataene jeg bruker i avhandlingen. Et viktig poeng har vært at gjennom deltakende observasjon, ved å delta i Iddir sine aktiviteter, fikk jeg en spesiell forståelse av informasjonen jeg samlet inn. I neste kapittel skal jeg bruke disse dataene til å argumentere for de ulike rollene Iddir spiller i det lokale samfunnet jeg studerte.

Empiri – Observasjon av en tredagers sørgeperiode

I dette kapitlet ønsker jeg å beskrive mine observasjoner fra en tredagers sørgeperiode jeg deltok i (observasjon og feltnotater 3-6.4.2013). Jeg mener at dette empiriske eksempelet gir et godt bilde av rollen Iddir har i Sebeta, og jeg vil bruke disse observasjonene i den påfølgende diskusjonen min.

Over to måneder hadde gått, siden sist det hadde inntruffet et dødsfall i Sebeta. Jeg var litt fortvilet og temmelig bekymret for min masteroppgave. Jeg innså at det var kynisk og uriktig av meg å tenke slik, men jeg hadde trodd at det skulle inntreffe flere dødsfall i løpet av min feltarbeidsperiode i byen. Jeg trengte å bruke disse og hendelsene rundt for å kunne utføre deltakende observasjon og samle inn data. Dette moralske dilemmaet var tungt for meg.

Den første dagen

Det var en onsdagsmorgen i april, da jeg plutselig våknet av lyden til et horn. Klokken var bare kvart på seks, og jeg skjønnte med én gang at dette var signalet om at noen hadde dødd. Hornet var en Iddir innkalling om å møte opp ved Iddir lokalet. Jeg hadde ventet på dette, noe som var vanskelig å innrømme overfor meg selv. Det var utrolig trist at noen døde, og jeg visste at det var galt av meg å håpe på et dødsfall. Dødsfallet var spesielt tragisk, fordi det var en ung mann på min egen alder som hadde blitt drept i en bilulykke. Jeg hadde hørt om ulykken, og fått vite at en ung mann i nabolaget var alvorlig skadd. Planen hadde vært å besøke ham på sykehuset den dagen, sammen med bestemoren min. Isteden skulle jeg nå gå i begravelsen hans.

Jeg stod opp, kledde på meg og la et hvitt lin-pledd over skuldrene mine. Pleddet, en «gabi», var vevd for hånd og hadde en bord av fargerike broderier langs kanten. Jeg hadde fått det av bestemoren min, for å bruke det på sørgsteder. Jeg dro øyeblikkelig til sørgstedet, for å tilby min hjelp med det praktiske arbeidet. Jeg ville også benytte anledningen til å

Bilde 4 Gabi & Netelah

observere. Sørgestedet, ved huset til den avdøde, lå omtrent hundre meter unna mitt eget hjem. Iddir medlemmene skulle først møtes klokken syv, noe som ga meg omtrent én time, for å utføre deltakende observasjon på sørgestedet i forkant av møtet.

På sørgestedet observerte jeg omtrent tjue personer. Moren til den unge mannen gråt høyt sammen med hans to søstre. De var ikledd lange svarte kjoler, som nesten rakk ned til tærne. Håret og skuldrene var dekket til med tynne hvite lin-sjal, «netelah»'er, som hadde en svart bord brodert langt kanten. Deres sjal var noe tynnere enn mitt pledd, gabien, som bestod av flere lag av det samme håndvevde lin-materialet. Ute av stand til å sitte i ro, vandret de frem og tilbake i stua. Med henda på hoftene eller bak ryggen, gikk de rundt, fremoverbøyd og gråtende. De ropte ut og henvendte seg til sin avdøde sønn og bror: «Hvorfor har du forlatt oss?» «Hvordan skal vi leve uten deg?» Av og til stoppet de opp og slo seg selv i brystet med håndflatene. Slagene minnet meg litt om det sukket man føler i hjertet når man bevitner en grusom ulykke, og jeg opplevde det som en fysisk demonstrasjon av deres følelsesmessige smerte.

På verandaen utenfor huset satt mannens far. Han satt i stillhet, og hadde sunket sammen, fremover lent, med hodet begravd i henda. Kroppsspråket hans ga uttrykk for sorg og fortvilelse, og henda på hodet symboliserer at det har oppstått en alvorlig krise. Jeg hilste på ham og bøyde meg ned til ham, for å vise ham respekt og uttrykke min sorg. Faren var også kledd i svart, og bar en sort lue på hodet. Gabien hans lå over skuldrene, og han brukte den med jevne mellomrom til å tørke bort sine tårer.

Etter å ha hilst på ham gikk jeg inn i stua, der jeg ble møtt av et stort svart-hvitt bilde av den avdøde. I huset var mennesker opptatt med å rydde og ta ned alle bildene fra veggene. Utenfor hørte jeg mennene diskutere hvor teltet skulle settes opp. Fetteren til den avdøde kom bort til meg, og ba meg om å hjelpe til med å bære alle møblene ut av stuen. Da forstod jeg at det ble jobbet så hardt for å klargjøre huset før liket skulle ankomme. Han informerte meg også om at den avdødes foreldre hadde tilbrakt natten sammen med sønnen sin på det lokale sykehuset. Det var broren som hadde ansvaret for det praktiske i forbindelse med å hente sin avdøde bror hjem. Vi fikk raskt tømt stuen for mesteparten av møblene, og hentet deretter madrasser fra soverommet. Disse plasserte vi langt alle veggene i stuen, der de skulle brukes som sitteplasser av besøkende og den avdødes kvinnelige familiemedlemmer. De nærmeste pårørende og slektningene skal sitte i midten, rett ovenfor hoveddøra. Dette har jeg sett at blir

praktisert ved nesten alle sørgesteder, slik at den avdødes familie skal kunne se og hilse på alle besøkende, som kommer for å vise sin sorg og støtte.

På husets veranda satte vi frem benker. Flere av disse hadde vi lånt av naboer, og vi plasserte dem slik at de vendte mot inngangsporten. Etter hvert satte faren seg på en av benkene, der han ble trøstet av sine venner. Naboer og venner jobbet på spreng for å klargjøre huset, slik at minst mulig arbeid skulle gjenstå når liket senere skulle ankomme. Fra stuen hørte vi stadig klageropene til moren og søstrene. Ved likets ankomst skulle det kun være tid for å sørge. Det var derfor viktig at mest mulig praktisk arbeid hadde blitt utført på forhånd. Klokken begynte å nærme seg syv, og det hadde allerede rukket å bli nokså varmt. Jeg skjønnte at det kom til å bli en usedvanlig varm dag. Jeg tittet på klokken og innså at jeg måtte skynde meg, om jeg skulle rekke Iddir samlingen i deres lokaler. Jeg informerte fetteren om at jeg måtte dra til møtet, og tok deretter farvel med faren. Jeg bøyde meg ned til ham og nikket til ham, noe jeg visste at alle menn gjør når de forlater et sørgested.

Da jeg kom frem til Iddir samlingen, hadde noen titalls mennesker allerede kommet. Iddirens leder, sekretær, dommer, innkaller og mange av medlemmene var til stede. De stod i mindre grupper og snakket om dødsfallet. Mange uttrykte også sin sorg og en bekymring for moren. Jeg overhørte en rekke samtaler om den avdøde selv. Han var en lokal mann og mange hadde kjent ham personlig, siden han hadde vært noen sin elev på skolen og andre sin taxisjåfør. Det var mange gode minner og historier som ble delt med hverandre, før Iddir lederen avbrøt for å gi viktige beskjeder. Først ble det informert om hvem som hadde dødd, hvilken familie den avdøde tilhørte, hvordan han døde og hvor han hadde bodd. Begravelsen skulle finne sted ved Gabriel kirken klokken tolv.

Deretter ble det tatt opprop, basert på de oppmøttes medlemsnumre. De praktiske oppgavene i forbindelse med et dødsfall gikk på rundgang, og kun menneskene som skulle jobbe denne gangen måtte møte opp her. Av informantene mine ble jeg fortalt at medlemmene på forhånd visste at det var deres tur. Dette hadde blitt bestemt på den tredje sørgedagen ved det forrige dødsfallet, slik det alltid ble gjort. Lederen noterte ned oppmøte og fravær under oppropet av de omtrent førti personene som var til stede. Dersom en fraværende person ble ropt opp, observerte jeg at det oppstod mumling og misnøye i gruppen. «De er alltid fraværende! Hva kan det være, som er så utrolig viktig?» sa en mann i mengden om to som ikke hadde kommet. I en annen situasjon ble det informert om at vedkommende var syk, og derfor ikke

hadde mulighet til å komme. «Det er jo derfor vi har muligheten til å sende barna våre.», svarte Iddir lederen.

Etter oppropet samlet alle seg rundt listen med ansvarsfordelingen, som hadde blitt hengt opp på veggen. Oppgavene bestod blant annet av frakt av utstyr til sørgeteltet; selve teltet, stoler, madrasser, benker og verktøy til byggingen. Videre fulgte en vaktliste for overnatting i teltet på de tre sørgedagene, samt hvem som hadde ansvaret for å klargjøre gravplassen. Det er vanlig at Iddir informerer kirken om hvem som har dødd, får tildelt en gravplass og tar seg av det praktiske arbeidet i forbindelse med begravelsen. Personene som skulle bygge teltet og sette i stand sørgestedet dro i forveien, mens resten begynte å finne frem Iddirens utstyr og klargjorde det til transport.

Jeg ble med i bilen som kjørte utstyret, og da vi kom frem til sørgestedet hadde klokken allerede rukket å bli halv ni. Iddir medlemmene som ventet på oss der mente at vi hadde brukt alt for lang tid, og virket veldig frustrerte. Informantene mine forklarte at teltet vanligvis skal være ferdig innen klokken åtte, så medlemmene var nå under et stort tidspress for å bli ferdige. Moren til den avdøde fikk Iddir pengene, som skulle brukes til begravelsen. Flere slektninger ankom, kledd i svart, og både kvinner og menn var enten glattbarberte eller hadde veldig kort hår. Allerede før de kom inn i huset, begynte de å gråte høyt. Alle familiemedlemmene svarte med tilsvarende klagerop, og jeg hørte kvinnene spesielt høyt. Kvinnene fortsatte å gråte og rope i flere minutter. De nærmeste pårørende gikk igjen rastløst rundt i stuen mens de gråt. De hjerteskjærende ropene kunne høres selv ute på veien, der vi var i ferd med å lesse utstyr ned fra lasteplassen. Etter noen minutter ble det roligere igjen, men scenarioet ble gjentatt for hver nye slektning som ankom. Det hadde allerede ankommet et stort antall mennesker, og huset og teltet var fulle.

Det virket som om alle visste hva de skulle gjøre, og satte i gang med å bygge teltet. Det tok ikke mer enn en halvtime før det stod klart på den ene siden av gårdsplassen foran huset. Vi begynte å sette benker og stoler inn i teltet, og jeg fikk vite at kisten skulle ankomme klokken ti. Inngangen til kjøkkenet var mellom teltet og huset, og jeg observerte at medlemmene av Kvinne Iddiren var godt i gang med å ordne kjøkkenutstyret og påbegynne matlagingen. Maten skulle være klar til etter begravelsen. Andre medlemmer av denne Iddiren befant seg i husets stue, sammen med den avdødes mor. De gråt sammen med henne, passet på at hun tok pauser for å drikke vann, holdt rundt henne og forsøkte å roe henne ned når hun gråt som verst. Moren utbrøt stadig nye klagerop til sønnen sin. «Hvorfor forlot du meg?» «Hvordan

kunne du bare dra?» «Hvordan kunne du gå før meg? Du er jo barnet mitt!», ropte hun i fortvilelse mens hun slo seg på brystkassen med håndflatene. Kvinnene fra Iddiren kom til og gjorde sitt ypperste for å roe henne ned. De støttet henne opp på bena, etter at hun hadde sunket sammen på gulvet i gråt, og holdt tett rundt henne idet hun hulket i armene deres.

Da klokken hadde blitt litt over ti, ankom liket fra sykehuset. Alt praktisk arbeid var unnagjort for øyeblikket, og menneskene strømmet ut fra huset og gårdsplassen. De kom for å ta imot familiens sønn i sitt hjem for aller siste gang. Øyeblikket kan ikke beskrives som annet enn en følelsesmessig eksplosjon. Moren kastet seg gråtende på kisten til sin kjære sønn, og ville ikke slippe taket. Ute av stand til å snakke, sank søstrene sammen på bakken foran huset. Kvinnene slo seg på brystet og utstøtte sørgelige klagerop. Også mennene gråt, noe mindre høylytt, men deres smerte kunne tydelig leses på ansiktet. Kvinnene skapte stor bevegelse i gruppen, og forsterket stadig hverandres gråt. Gråten virket vel så mye som oppriktig sorg, som en markering av at det ble sørget godt nok. At den avdøde var verdt å gråte for. At han ble savnet og sørget over. Ett skritt om gangen, som en svært sakte prosesjon, ble kisten båret inn i huset, der den ble plassert i midten av stuen.

Sammen med kisten ankom familiens egen prest («Gudfar»), broren, to onkler og en tante. I likhet med andre etiopisk ortodokse kristne, hadde også denne familien sin egen familieprest. Presten bar sin gabi, pleddet, over skuldrene, og flere kjeder med kors rundt halsen. Han hadde på seg enkle svarte bukser og en svart preste-hatt. Som alltid bar han Bibelen i hånden. I den andre hånden holdt han et etiopisk ortodokst kors av tre, det hadde omtrent samme lengde som hans underarm. Korset var pent utskåret, med små mønstre og forgreninger på alle fire tuppene. Det store svart-hvitt bildet av den avdøde ble plassert ved siden av kisten. Kisten var dekket til av et stort fargerikt teppe, laget av lin, håndvevd og fullstendig dekket av broderte mønstre i gulltråd. Presten hadde tatt det med fra kirken. Jeg funderte på grunnen til at kister alltid dekkes til slik. Muligens var det for at man ikke skulle kunne se selve kisten, som ikke alltid var spesielt dyr eller forseggjort.

Bilde 5 Et etiopisk ortodokst kors i metall

Presten ba om stillhet, og leste opp noen vers fra Bibelen. Versene handlet om at vi, mennesker i sorg, finner den største trøsten og kjærligheten hos Jesus. Videre fortalte han at «Gud gir oss mennesker barn, og han tar dem fra oss. Vi må være takknemlige for at vi har fått muligheten til å bli kjent med denne flotte unge mannen. Og jeg vet at han er hos Jesus. Det finnes ingenting som er vanskeligere enn å miste barnet sitt, men det er Guds vilje. Derfor må vi være sterke og gjennom begravelsen markere at han har levd et godt liv». Deretter velsignet han liket ved å berøre kisten, først med toppen og deretter med bunnen av korset. Til slutt brukte han korset til å tegne et kors i luften over kisten. Så gikk han bort til den avdødes familie, og velsignet dem ved å la dem kysse korset. Dette gjorde de ved vekslingsvis å kysse toppen og bunnen av korset tre ganger. Presten uttrykte sin sorg ved å be høyt.

Klokken begynte å nærme seg halv tolv. Alle Iddir medlemmene hadde kommet, signert for oppmøtet hos sin Iddir leder og huset var fullt av mennesker. Kvinnene begynte å trekke ut av huset. De samlet seg midt på gårdsplassen, ved siden av teltet. Gråtende begynte de å danne en ring. Både den avdødes mor, søstre og andre medlemmer av slekten var til stede. En kvinne begynte å «snakke-synge» om den avdøde. Det var som en melodios enveissamtale med den avdøde, der hver strofe av sangen var en kort setning, gjerne et spørsmål. Kvinnene hoppet i takt, og slo seg hardt på brystkassen ved hver landing. Slagene dannet sammen en rytme for kvinnens sang. Flere av kvinnene hadde også funnet frem bilder av den avdøde, både av ham som barn og som voksen. De så på bildene, trykket dem inntil hjertet og fortsatte å hoppe i takt. For en utenforstående kunne synet sannsynligvis oppfattes som en slags transe, der kvinnene gråtende hoppet opp og ned, ropte klagerop og slo seg selv stadig hardere på brystkassene.

Sangerinnen: Wai! Wai! Wai! Wai!³

Resten av kvinnene: Wai!

Sangerinnen: Si meg, forklar meg, hvordan kan du forlate oss? Wai!

Resten av kvinnene: Forlate oss! Wai!

Sangerinnen: Så ung og så vakker! Wai!

Resten av kvinnene: Så vakker! Wai!

Sangerinnen: Hva gjør vi uten deg?

Resten av kvinnene: Wai wai! Uten deg!

Sangerinnen: Wai! Wai! Wai! Wai!

Resten av kvinnene: Wai! Wai! Wai! Wai!

³ «Wai» er et utrop. Sammenligningsvis bruker vi «Uff!» og «Å!» på norsk, men betydningen til «Wai» er noe sterkere enn de norske uttrykkene. Det gir uttrykk for stor smerte og for at noe svært tragisk har hendt.

Sangerinnens strofer var en ordlek, som rimte og skulle illustrere den avdødes godhet og vakkerhet. Hun hadde flere triste sanger, og benyttet navnet til den avdøde i flere av dem. Hun nevnte også moren, faren og søsknene, og spurte om hvordan de skulle klare seg uten ham. Jeg husket slike sangerinner fra begravelser i min barndom. Familier i sorg ønsket kvinner som var gode til å appellere til andres følelser. Formålet med sangen hennes var at andre skulle gråte mest mulig, muligens for å få utslipp for sorg og smerte. Etter hvert hadde denne typen sang utviklet seg til å bli et eget yrke, der kvinner ble leid inn, kun for å få mennesker til å gråte i begravelser. I dette tilfellet, derimot, hadde hun ikke blitt leid inn. Hun var en kvinne i nabolaget, som kunne kunsten av å få mennesker til å gråte.

Mennene deltok ikke i den halvtimes lange seansen. De hadde derimot reist seg, og stod i åpningen til teltet, på utsiden av kvinnenens sirkel. Tårene trillet nedover ansiktene deres, mens de stod i stillhet og så på.

Da klokken hadde passert tolv og kvinnenens sang var avsluttet, gikk mennene for å hente kisten. Denne skal bæres fremst i svært sakte tempo, etterfulgt av presten, den etterlatte familien og de andre deltakerne i begravelsen. Det var kun de mannlige familiemedlemmene som bar kisten. Mennene gikk først i den lange prosesjonen, som fulgte kisten opp til kirken. Mennene gråt ikke lenger i stillhet, men ropte ut i fortvilelse og smerte. Faren og broren hadde blitt så hese i stemmen, at de nesten ikke var i stand til å snakke lenger. Det er vanskelig å si om det var utmattelse på grunn av den utålelige varmen den dagen, eller den overveldende sorgen som gjorde at de nesten ikke klarte å holde seg på beina. Informantene mine fortalte meg at det heller ikke er uvanlig at menn kaster deg på kisten i fortvilelse, i denne avsluttende delen av begravelsen. Dette siste farvelet oppleves som spesielt tungt for mange.

Kisten ble kjørt bak på lasteplanet til en åpen varebil, og var tildekket med blomster og to fargerike parasoller. Parasollene var, på lik linje med teppet som dekket kisten, på utlån fra kirken, og ble brukt i en rekke religiøse seremonier. Vi beveget oss veldig sakte opp bakken til Gabriel kirken, som lå på toppen av et lite fjell. Kirken lå i senteret av en sirkulær kirkegård, med en bratt trapp som førte opp til inngangen. Bakerst i toget som fulgte kisten gikk kvinnene. Moren og søstrene til den avdøde var utrøstelige, og kastet seg gjentatte ganger ned på bakken i fortvilelse. De var omringet av andre kvinner, som gråt sammen med dem, støttet dem, og hjalp dem med å stå på beina.

Kisten ble båret opp de siste trinnene og plassert foran hovedinngangen til Gabriel kirken. Menneskene samlet seg på og rundt trappen, men ingen beveget seg forbi og foran kisten. I tillegg til familiens egen prest, som hadde fulgt med i bilen som transporterte kisten, ventet to andre prester på oss ved kirken. Begge var iført skinnende kapper i sterke farger, med gullfargede mønstre brodert i stoffet. Det hadde vært høylytt gråting helt frem til kirken, men plutselig ble det musestille. Det var som om noen hadde trykket på en knapp, eller plutselig hadde slått av lyden, der vi stod under den brennende solen. Stillheten var uoppfordret fra prestens side, men jeg fikk inntrykket av at menneskene rundt meg visste hva som skulle skje nå.

Presten hadde med seg røkelse i en rund gullbeholder. Beholderen hadde små hull på toppen, der røyken este ut, og var pyntet med et etiopisk ortodokst kors. Den var festet i en lang kjetting med bjeller, og presten lot den svinge frem og tilbake som en pendel. Han brukte noen minutter til å snakke på Ge'ez⁴, og ba så alle om å be i stillhet. Menneskene rundt meg bøyde hodene og lukket øynene, til presten avsluttet bønnen ved å si «Faren vår i himmelen» og «Amen». En av de andre prestene tok et steg frem, og lot røkelsen svinge som en pendel over kisten. Han utførte «Fitat», et begravelseritual til de ortodokse kristne, der presten ber på Ge'ez og frigjør den avdøde fra sine synder. «Fitat» er et amharisk ord, som betyr «å frigjøres». Etter ritualet ble kisten båret rundt kirken tre ganger, av fire venner til den avdøde, mens folkemengden fulgte etter.

Rundene rundt kirkebygget hadde foregått i stillhet, men med én gang vi begynte å nærme oss graven, begynte plutselig den høylytte gråtingen igjen. Dette var den siste avskjeden med den unge mannen, og familien var fra seg av sorg. Det var umulig å holde tårene tilbake da kisten ble senket ned i graven, mens presten løftet korset og holdt en kort bønnetale. «Du kommer fra jorden og skal tilbake til jorden. Gud velsigne deg og la sjelen din hvile.», sa presten og kastet en håndfull med jord ned på kisten. De nærmeste pårørende stod tett på graven, og moren kastet seg på bakken i fortvilelse, mens graven ble fylt med jord. Flere av kvinnene prøvde å trøste og berolige henne, der hun gråt sårt, knelende på bakken ved sin sønns grav.

Etter hvert samlet alle seg i skyggen til et stort tre i kirkegården for å lese opp en tekst.

Teksten var en samling av brev til den avdøde, skrevet av venner og familie. Det ble fortalt

⁴ Ge'ez er et utdødd semittisk språk, som benyttes i den etiopiske ortodokse kirken. Språket er forfaren til dagens amharisk, og det finnes spor etter språket så langt tilbake som på 400-tallet. Bibelen ble oversatt til Ge'ez mellom det 5. og 7. århundre, men språket har ikke blitt snakket siden 900-1200-tallet. (Kilde: <http://global.britannica.com/topic/Geez-language>)

om hva slags person han var, om oppveksten og hva vennene og familien følte for ham. Roen senket seg over forsamlingen, og det ble grått i stillhet. Det samlet seg en gruppe mennesker rundt moren og faren, som omfavnet dem og ga uttrykk for sin sorg over tapet. Familien ga også støtte og omsorg til hverandre, ved å holde rundt hverandre og leie hverandre idet de begynte å gå hjemover, sammen med resten av deltakerne fra begravelsen.

Da vi igjen ankom ved sørgestedet, serverte kvinnene i Kvinne Iddiren lunsjen de hadde laget. Familien til den avdøde hadde ikke spist siden hans dødsfall, og mine informanter fortalte at det er vanlig å avvente med å spise til etter begravelsen. Det skal heller ikke serveres festmat, noe som delvis var grunnen til at det ikke ble spist kjøtt i denne anledningen. I stedet hadde kvinnene laget en linsesaus, som ble servert på store fat med injera, store surdeigspannekaker, som ble spist for hånd. Folk satt sammen i mindre grupper og snakket, mens de delte tallerken.

Etter lunsjen serverte kvinnene tradisjonell kaffe, og de fleste satt og drakk i stillhet. Kaffebønnene brennes først i små stekepanner, noe som vanligvis er oppgaven til unge kvinner. Når bønnene er ferdig brent, presenteres pannen til de omkringsittende, for å dele lukten av den ferske kaffen. Kvinnene søker anerkjennelse for sine ferdigheter, spesielt fra menn, noe som gjør dette til en viktig sosial interaksjon. Kaffen knuses og kokes i runde, svarte kaffekanner med en smal flaskehals på toppen. Disse kannene, «Jebenah», er laget av leire og gir kaffen en unik smak. Kvernet kaffe kokes direkte sammen med vannet over kull. Etter at gruten har fått muligheten til å synke, serveres den kruttsterke kaffen i små espresso- lignende kopper, gjerne smaksatt med urten «tenadam». Tradisjonelt sett serveres kaffen på et fat sammen med røkelse og usaltet popkorn. Jeg var mest vant til å bli servert kaffe i hyggelige, sosiale sammenhenger, og kontrasten ble derfor stor til dagens trykkende stillhet.

Bilde 6 Jebenah og urten tenadam

Etter lunsjen fortsatte besøkende å strømme til sørgestedet. Slektninger som ikke hadde rukket begravelsen ankom, og viste sin sorg ved å gråte høylytt. Kvinnene hadde samlet seg inne i huset, der moren og søstrene satt i stuen. Jeg kunne høre dem gråte, der jeg satt ute på gårdsplassen, spesielt når nye tilreisende kom. Faren, broren og andre mannlige slektninger satt på benkene utenfor og ble trøstet av andre menn. Den kontinuerlige strømmen med besøkende fortsatte utover dagen, noen besøkende kom for første gang, mens andre kom tilbake etter å ha vært der tidligere. Jeg opplevde en endring i dynamikken mellom mennene på gårdsplassen, som spøkte mer og begynte å le sammen. Det ble spilt sjakk og kortspill i et forsøk på å lette stemningen.

Stadig brakte nye mennesker mat til sørgestedet, som skulle deles ved middagen. Som regel bestod denne av mer injera og linesaus. Kjøtt ble unngått, både fordi det ikke skulle serveres festmat, men også for å ta hensyn til de forskjellige religionene til de sørgende. Fordi muslimene og de kristne slakter på forskjellige måter, spiser ikke muslimer kjøttet til de kristne og omvendt. I tillegg ble det passet på at det kun ble tatt med et oddetall injeraer, for å illustrere at noe manglet den dagen. Familien hadde mistet sin sønn og bror, som kom til å mangle i livene deres fremover. Å ta med et partall injeraer blir dessuten tolket som at vedkommende er glad for at personen er død. I noen tilfeller valgte mennesker å gi penger istedenfor mat, noe som ble tatt imot med noe misnøye. Den medbrakte maten var til stor hjelp for kvinnene som jobbet på kjøkkenet, i tillegg til at selve arbeidet som ble lagt inn i matlagingen ble høyt verdsatt. Å ta med mat, fremfor penger, ble derfor viktigere, desto nærmere man stod de pårørende.

To kvinner satt ute ved porten, og ble servert middag. Jeg hadde observert dem tidligere på dagen, da de også hadde sittet på det samme stedet og grått høyt, uten å gå inn i huset for å hilse på familien. Jeg hadde prøvd å invitere dem inn, slik at de kunne være sammen med de andre kvinnene i huset og forhåpentligvis finne trøst hos hverandre. De lot seg derimot ikke overtale. Etter hvert ble jeg fortalt at de var slektninger, som hadde kommet langveisfra for å delta i begravelsen. Den tradisjonelle religionen deres forbød dem å sette sine føtter i et hus der det fantes et lik. Jeg hadde blitt forskrekket da en av kvinnene hadde gjort et forsøk på å gå inn på gårdsplassen, begynte å riste og lage rare lyder, for umiddelbart å snu og gå ut igjen. Ettersom jeg var den eneste som hadde blitt forundret, forklarte informanten min meg at disse kvinnene trodde på en såkalt «Woqabi». Videre ble jeg forklart at «Woqabi» er en form for ånd, som lever i noen menneskers kropper og dyrkes av sine tilhengere. Disse kvinnene var

utvalgte til å bære ånden i kroppen sin, noe som gjorde at det var forbudt for dem å befinne seg i samme hus som et lik. Dersom de trosset forbudet, kunne ånden bli sint og skade dem. Jeg syntes det var interessant å se hvordan Iddir medlemmene og andre sørgende tilpasset seg den enkeltes religion.

Middagen hadde blitt servert etter solnedgang, og den første sørgedagen gikk mot slutten. Maten ble delt mellom alle som var til stede, og det var rikelig til overs. Kvinnene i Kvinne Iddiren stod også for dette måltidet, og serverte deretter te til alle som ønsket det. De to mennene som skulle vokte teltet denne natten hadde ankommet, og mange av de besøkende begynte å dra hjem. Jeg valgte å overnatte i teltet sammen med de to andre, for fortsatt å kunne observere. Selv om en stor andel av de sørgende dro hjem, valgte flere av naboene, slektningene og Iddir medlemmene med nære forhold til familien å overnatte på sørgestedet. Kvinnene delte madrassene på stuegulvet, mens mennene sov på soverommet. Jeg fikk inntrykket av at de ble igjen, for å unngå at familien skulle føle seg alene og at det skulle bli mindre tydelig at et familiemedlem nå manglet. Jeg ble igjen i teltet, der Iddir medlemmene skulle vokte Iddirens eiendeler. De fortalte om anledninger der de pårørende hadde blitt alvorlig syke av sorgen, for eksempel at noen hadde fått hjerteinfarkt, og jeg innså at Iddir medlemmene også var der som et støtteapparat for familien.

Den andre og tredje dagen

Dagen etter begravelsen fortsatt flere folk å komme for å vise sin sorg og støtte. På dagtid var det i hovedsak kvinner som kom til sørgestedet, mens mennene i hovedsak kom på kvelden. Iddir kvinnene stod for måltidene, og var mest i stuen for å trøste og støtte moren og søstrene. Det ble snakket om den avdøde, hvem han var som person, minner fra gamledager og hvor viktig det var at moren forble sterk, for å være der for resten av familien. Faren og broren satt for det meste ute på verandaen, og snakket med andre menn. Mennene var opptatt av å fortelle morsomme historier, for å få familien til å le og glemme sorgen i korte øyeblikk. De gjorde narr av hverandre, og også jeg var et lett offer. Som regel var det et par personer, som var spesielt flinke til å skape god stemning på kveldstid. De fortalte for eksempel at de hadde hatt høye forventninger til meg, nå som jeg hadde bodd i utlandet. Derimot hadde de blitt veldig overrasket da jeg kom tilbake til hjemlandet med like langt hår som en kvinne. Spøkene var ikke ment personlige, og de fleste andre ble også gjort narr av. Formålet var å distrahere de

sørgende og få dem til å smile igjen. Kvinnene i Kvinne Iddiren hadde egne rutiner og skift, og det samme gjaldt mennene som skulle passe teltet om natta.

Den tredje sørgedagen er spesiell, og minst like viktig som den første. Til tross for at jeg også har observert at mange sørger i ti dager, så avsluttes den offisielle sørgeperioden med denne tredje dagen. Dagen kalles «Selest», og allerede tidlig om morgenen samles menneskene på nytt. Som de andre, ankom jeg sørgestedet halv syv på morgenen. Istedenfor å gråte inne i huset, hadde kvinnene nå trukket ut på gårdsplassen sammen med mennene. Det var som om sorgen skulle transporteres ut av huset. Moren og søstrene var nærmest i sin egen verden, der de vandret rundt, fremoverbøyd med henda bak ryggen, mens de «snakke-sang» sine enveissamtaler med den avdøde. Mange kvinner holdt bilder av den avdøde, som de løftet opp over hodet, omfavnet og gynet i armene som et lite barn mens de gråt. Det kunne nesten se ut som om kvinnene hadde gått inn i en slags transe, der de gråt og gikk omkring for seg selv. Også mennene stod ikke lenger i stillhet og så på, men gråt selv med høylytte utrop av sorg.

Etter omtrent en time enset jeg en endring i menneskene. Fra at alle hadde grått sammen, og ga uttrykk for stor smerte og medfølelse, skiftet dynamikken i gruppen. Fokuset ble endret fra å la de pårørende sørge, til å oppfordre dem til å akseptere tapet. «Han er borte, nå må du finne en måte å leve videre på.», sa en kvinne til den avdødes mor, og ga henne en klem. Etter hvert døde gråtingen ut, og det ble servert frokost. Seremonien og frokosten ble avsluttet med å drikke te i felleskap, der familien tok til orde for å takke de oppmøtte for deres støtte i sørgeperioden. Klærne til den avdøde, samt mindre pengebeløp, ble gitt til de fattige, og familiens prest velsignet nok engang den avdøde.

I løpet av dagen fortsatte mennesker å strømme til sørgestedet, og satte seg inn i huset eller på verandaen. Iddir medlemmene hentet teltet og Iddirens utstyr. Jeg observert at færre mennesker overnattet, og oppmøteplikten til Iddir medlemmene opphørte den tredje dagen. Det var bare familien, naboene og venner som ble igjen. Jeg reflekterte rundt mine observasjoner i løpet av disse sørgedagene, og mine opplevelser fra sørgestedet. Jeg hadde vært der flere ganger daglig, men som regel var det først på kveldene at folk samlet seg. De unge hadde spilt spill, snakket og ledd. De eldre hadde hatt lange samtaler, om alt fra arbeidsledigheten til det kommende kommunevalget. Eldre personer ble vist respekt ved at de unge ga dem plassen sin, bukket når de hilste og tiltalte dem med høflighetsformen «De».

Kvinner satt sjelden i teltet eller på verandaen. Det var kun få unntak, der det hadde blitt så fullt i huset, at noen kvinner måtte finne plasser ute. Der satt de i stillhet, mens mennene snakket høyt og lo. Unge kvinner var lite til stede på sørgestedet, der de enten forsvant inn i stua eller gikk rett til kjøkkenet for å hjelpe til. Dersom en ung kvinne setter seg ute på en benk, blir hun ansett for å være ulydig eller uhøflig, fortalte informantene mine meg. Videre fikk jeg vite at det finnes en uformell regel, om at de yngste må hjelpe til på kjøkkenet. Dette gjelder spesielt kvinner under 30, som skal bidra uoppfordret, og heller ikke skal spørre om det behøves hjelp. Dette forklarte hvorfor jeg sjelden hadde sett unge kvinner i stuen, og at de enten serverte mat, førte en liste over medbrakt mat eller gjorde annet praktisk arbeid. Barn ankom som regel sammen med en av foreldrene, og hjalp til med å bære mat til sørgestedet. Jeg la merke til at de fleste barna gikk rett til kjøkkenet for å levere maten, spiste på kjøkkenet og dro igjen. Barn ble sjelden sett på sørgestedet.

Sammenligningsvis deltok jeg også i en muslimsk begravelse. Der var det få situasjoner, som avvek fra beskrivelsen jeg har gitt over. I den muslimske begravelsen var det spesielt viktig, at den avdøde skulle begraves innen ett døgn. Liket ble pakket inn i et pledd, men jeg visste også at muslimer av og til benyttet kister. Sørgeperioden der varte også i tre dager, og foregikk på samme måte som hos den etiopisk ortodokse kristne familien. Liket hadde blitt vasket hjemme, på tradisjonelt vis, noe jeg dessverre ikke fikk se. Kvinnene hadde derimot ikke blitt med til moskeen og begravesstedet, der det kun var mennene som deltok. Transporten av liket og begravelsen hadde foregått i stille sorg. Mange av de kristne sørgende valgte å gi penger fremfor å ta med mat. Jeg ble forklart at dette skyldtes forskjellige tradisjoner for tilberedning av mat, spesielt fordi det kunne være spor av kjøtt i maten. På det kristne sørgestedet hadde situasjonen vært omvendt, der muslimene tok hensyn til kristne mattradisjoner, og ofte valgte å gi penger istedenfor mat.

Diskusjon – Betydningen av Iddir

I dette kapittelet gir jeg først en kort innføring i den teoretiske bakgrunnen, som legger grunnlaget for denne diskusjonen. Deretter går jeg nærmere inn på formelle og uformelle institusjoner i Etiopia, samt strukturen til det formelle styre-oppsettet i landet. Dette gir et inntrykk av hvilke institusjoner som former det etiopiske samfunnet, både gjennom det de gjør og det de ikke gjør. Dette danner bakgrunnen for Iddirs formelle og uformelle funksjoner i Sebeta. Deretter diskuteres hvilken betydning Iddir har for samfunnet og enkeltmenneskene i Sebeta, i lys av sosialantropologisk teori.

Teoretisk bakgrunn

Den britiske sosialantropologen og grunnleggeren av moderne antropologi, Bronislaw Malinowski(1936), beskrev i 1936 funksjonalistisk tenkning som i enhver sivilisasjon tjener sedvaner, materielle objekter, ideer og trosforestillinger en eller annen vital funksjon. De har til oppgave å ivareta og representere en nødvendig del av en fungerende helhet. I *funksjonalismen* vektlegges individet, for å kunne forstå samfunnet som helhet. Etter en studie på *kula*-handelen i trobriander- samfunnet, argumenterte Malinowski for at det må tas utgangspunkt i individenes verdensbilde, livssituasjon, samt biologiske og sosiale behov, for å kunne forstå og forklare menneskers handlinger og de overordnede strukturene i samfunnet. Ifølge Malinowski, er det enkeltindividenes behov som er det samordnende kraften i samfunnet. Ved å anvende denne teoretiske tilnærmingen på *kula*-handelen, forklarte han handlinger som hadde blitt ansett som irrasjonelle, og gjorde dem til forståelige og rasjonelle valg. Han forklarte det sosiale fenomenet ved å basere forklaringen på trobriandernes livssyn og verdensbilde. Selv om hovedfokuset i denne teoretiske tilnærmingen ligger på individers behov, anses disse å være knyttet sammen av et logisk, sammenhengende system (Hylland Eriksen 2002).

I *strukturfunksjonalismen* i sosialantropologisk forskning, oppfattes strukturer som kollektive handlingsmønstre, og institusjoner bør forklares ut fra deres funksjoner eller roller innenfor en større sosial sammenheng. I denne teoretiske tilnærmingen reduseres enkeltindividenes handlinger til resultater av forutbestemte normer og roller. I den forstand er også individenes

behov, som Malinowski utpekte som drivkraften til menneskers handlinger, i seg selv et direkte resultat av de sosiale strukturene og institusjonene i samfunnet.

Den teoretiske retningen i strukturfunksjonalismen bygger på tre tilnæringer, som i hovedsak er inspirert av biologiens. Inspirasjonen fra studier av organismer førte til at det ble utviklet «en naturvitenskap om samfunnet» (Hylland Eriksen s. 26). Individet blir ikke ansett som selvstendig og uavhengig, men kan i tråd med denne terminologien betraktes som styrt av «det sosiale stoffskifte». Ifølge dette synet kunne de fleste sosiale og kulturelle fenomener utøve kjernefunksjoner, og bidrar dermed til opprettelsen av sosial struktur som helhet (Hylland Eriksen s. 26-27). Noen av Radcliffe – Browns viktigste artikler som illustrerer dette er samlet i «Structure and Function in primitive society» (1925), der han illustrerer hvordan samfunnet, etter hans oppfatning, er integrert, og hvordan sosiale institusjoner forsterker hverandre og bidrar til samfunnets vedlikehold (Hylland Eriksen s. 26-27).

Den første av de tre tilnærmingene bygger på funksjoner, som forklarer sosiale og kulturelle institusjoner, relasjoner og handlinger med utgangspunkt i hvilke funksjoner de har i et samfunn. For eksempel kan en studere hvordan en familie sikrer omsorg og barneoppdragelse for barna, hvordan skole sikrer utdannet arbeidskraft for økonomien eller hvordan religion skaper samhold og stabilitet i samfunnet. Fokuset i denne tilnærmingen er på funksjonene til sosiale og kulturelle institusjoner, for å forklare handlinger og relasjoner ut ifra dem.

Den andre tilnærmingen er holismen. Holismen tar utgangspunkt i den samfunnsmessige helheten, og forklarer deretter delene basert på deres relasjon til denne helheten. Her fokuseres det ikke på individuelle handlinger eller hvordan individuelle handlinger påvirker samfunnet, men tvert imot på hvordan samfunnet og strukturen i dette påvirker individet. Det skal altså tas utgangspunkt i kollektivets tankegang i samfunnet, og ikke i individets handlingsrom. Dette kan for eksempel anvendes ved en studie av en lærers oppførsel i klasserommet. I et holistisk perspektiv forklares lærerens oppførsel ut fra hvilken rolleforventning det finnes til lærerrollen i samfunnet, og ikke ut fra lærerens selvoppfatning eller mening om hvordan han/hun skal oppføre seg i klasserommet.

Kroeber (1952) var blant dem som argumenterte for denne strukturfunksjonalistiske tilnærmingen, og brukte korallrev for å illustrere denne. Kroeber beskrev kultur, ved å sammenligne den med et korallrev, der nye koralldyr bokstavelig talt bygget på sine avdøde

slektninger. I dette eksempelet kan korallrevet som helhet sammenlignes med kultur, forskjellig fra summen av sine deler. Dens form utviklet og endret seg gradvis, uten at de individuelle polyppene (aktørene) har en ide om eller plan for helhetens utvikling (Hylland Eriksen, 2010 s. 82).

Den tredje og siste tilnærmingen til strukturfunksjonalistene bygger på integrasjon. Her fokuseres det på hvilke elementer som holder samfunnet sammen. Det er ingen tvil om at det finnes uenigheter og konflikter i alle samfunn, men ifølge denne tilnærmingen skal man derimot fokusere på de elementene som holder samfunnet sammen, til tross for konflikter og uenigheter. Strukturfunksjonalister tok utgangspunkt i denne modellen for å forklare eksistensen til bestemte sosiale institusjoner, basert på deres funksjoner. For eksempel kan troen på hekseri delvis skyldes at hekseri-troen indirekte styrker sosial integrasjon og samfunnets stabilitet, uten at aktørene selv nødvendigvis er klar over denne funksjonen. (Hylland Eriksen s. 82).

Radcliffe- Brown (1881 -1955), en viktig grunnlegger for sosialantropologien, var inspirert av den store franske sosiologen Durkheim (1885 – 1917). Både Radcliffe- Brown og Durkheim var blant de viktige grunnleggerne av strukturfunksjonalismen (Eriksen 1992 s.20). Durkheim hadde ideer om den sosiale naturen til religion, som diskuteres grundig i artikkelen «The elementary forms of the religious life» fra (1915). Durkheim var opptatt av å skille mellom det hellige og det profane. Ifølge ham gir det kollektive samfunnslivet opphav til den profane verden av hverdagslige aktiviteter, mens den hellige verden skaper estetiske og moralske verdier.

Radcliffe- Brown var opptatt av det som blir betegnet som ordensproblemet, nemlig hvordan et samfunn består over tid. Han fokuserte på å forstå elementene som gjør at samfunnet henger sammen og hvordan på samfunnet fungerer. Radcliffe- Brown beskriver dette som:

« ... the social phenomena which we observe in any human society are not the immediate result of nature of individual human beings, but are the result of the social structure by which they are united» (Radcliff- Brown 1952 s. 190-91).

Dette argumentet til Radcliffe –Brown innebærer at de individuelle aktørene får minimalt med spillerom, ettersom handlingsrommet deres er et direkte resultat av strukturene som forener dem. Ifølge dette synet er det viktig å se på strukturen i et samfunn, for å kunne forstå de individuelle handlingene, som styres av en ytre ramme. Det vil si at religion kan forklares ut

fra dets rolle i å skape stabilitet og integrasjon i samfunnet som helhet. Hovedtanken i strukturfunksjonalismen er at bestemte sosiale strukturer har bestemte funksjoner, som enten er positive eller negative for andre strukturer. Her skal det rettes oppmerksomhet mot større strukturer eller institusjoner, forholdet mellom dem og hvordan de begrenser aktørens handlingsmuligheter.

Helheten av sosiale institusjoner og status fordelinger i et samfunn utgjør samfunnets sosiale struktur. Radcliffe – Brown argumenter følgende måte, for å vise viktigheten av å studere strukturer:

*«Toms, Dicks og Harrys faktiske relasjoner, eller Jack og Jills oppførsel, kan foreviges i våre feltdagbøker, og kan gi illustrasjoner til generelle beskrivelser. Men det vi trenger for vitenskapelige formål, er en beskrivelse av strukturens form»
(Radcliffe – Brown 1952, s. 192).*

Den sosiale strukturen som Radcliffe - Brown nevner kan oppfattes som samfunnets matrise; et sett av plikter, rettigheter, arbeidsfordelinger, normer og sosial kontroll, som også kan være abstrahert fra det konkrete sosiale livet. Det som Radcliffe - Brown var spesielt opptatt av, er å vise de sosiale institusjonenes funksjoner og hvordan de sosiale institusjonenes funksjoner bidro til å opprettholde samfunnet som helhet.

Strukturfunksjonalistene var opptatt av å studere slektskap, fordi de mente at dette var nøkkelen til å forstå svært mange sosiale fenomener i småskala samfunn. Ved å studere slektskap, kunne en forstå sammensettingen i samfunnet, og se den i relasjon til politikk, religion og økonomiske aspekter ved samfunnet. Slektskap fungerte på mange måter som et rammeverk for dannelsen av grupper i slike samfunn. Blant de antropologene som var mest opptatt av slektskap var Evens- Richard, som etter hvert tok avstand fra strukturfunksjonalistene i 1950- årene. Han argumenterte for at jakten på «samfunnsmessige naturlover» hadde vist seg å være feilslått, og at antropologien burde se på seg selv mer som en humanistisk, fortolkende disiplin enn som en vitenskap i snever forstand (Eriksen, 2010 s. 30). Han var opptatt av å studere slektskapssystemet blant annet hos Nuerne og Azande folket, for å kunne se det i relasjon med religion, politikk og økonomisk aspekter ved samfunnet.

Mange beskriver Malinowski som strukturfunksjonalist, selv om han anså seg selv som funksjonalist. Malinowski i sin tid var ikke opptatt av Durkheim sin teori, og så ikke på

handlingers funksjon som primært å være opprettholdende av den sosiale orden. Som Radcliffe – Brown, hadde Malinowski en logisk sammenhengende holistisk forståelse av samfunnet. Mens Radcliffe - Brown og Durkheim var mest opptatt av samfunnet som en organisme, hvor delenes funksjon først og fremst var å opprettholde helheten eller strukturen i samfunnet, var Malinowski opptatt av å forklare menneskers handling med utgangspunkt i tilfredsstillende av menneskenes biologiske og sosiale behov. Malinowskis tilnærming var mer individorientert enn strukturfunksjonalistene, og ikke minst så hadde den et godt utgangspunkt for å forstå endringer i samfunnet(Hylland Eriksen 1997, 2002).

Strukturfunksjonalisme blir ofte kritisert for å overse enkeltmenneskets intensjoner og evne til å styre omgivelsene rundt seg. Mennesker blir i funksjonalismen lett uselvstendig og bundet av samfunnsmessige strukturer, som normer, regler, kulturer, økonomiske forhold og sosiale klasser. Altså, individets handlingsrom blir undervurdert, og det er strukturen og funksjonen av strukturen som er sentrale elementer i analysen. Strukturfunksjonalismens teori blir på mange måter kritisert for å overdrive betydningen av struktur, på bekostning av aktører. Aktørene blir dermed passive offer for de sosiale strukturene.

En annen kritikk retter seg mot funksjonalismens konsensus og harmoniorientering, som innebærer at sosiale grupper og samfunn har som sitt grunnlag å søke stabilitet og overlevelse. Kritikerne mener at samfunnet isteden presses av interessekamper, og at det er slike motsetninger som fører til endringer i en gruppe eller et samfunn. Funksjonalismen tar altså ikke tilstrekkelig høyde for sosiale konflikter og historiske endringer i sosiale systemer, og blir derfor betraktet som ahistorisk.

Max Gluckman, en av representantene for generasjonsskiftet i den britiske antropologien, satte tidlig fokuset på konflikt, og forsøkte å forklare noe av kritikken strukturalismen var blitt utsatt for (Eriksen 2002, s. 129). I følge Gluckman var konflikter normalt integrerende, og med dette forsøkte han å innlemme konflikter som en del av strukturfunksjonalismens modell. Videre la han vekt på kriser, og antydte at disse blant annet kunne kontrolleres ved hjelp av ritualer, noe som også Victor Turner argumenterte i senere tider (Eriksen 2002 s. 132).

Sosiale institusjoner

I denne oppgaven benytter jeg et dualistisk syn på institusjoner og sosiale strukturer, som forener metodene til strukturfunksjonalismen med et syn om at det eksisterer individuelt handlingsrom. Sosiale institusjoner inneholder et sett med normer og regler, som styrer individenes sosiale adferd. Samtidig kan individene sammen benytte institusjonen, for over tid å påvirke og endre dette settet med normer og regler, og dermed være med på å forme sitt eget samfunn. Ved å identifisere en institusjon på bakgrunn av dens funksjoner, i strukturfunksjonalistisk ånd, utelukker jeg ikke at det eksisterer individuelt handlingsrom. Normer og regler som opprettholdes av institusjonen er derfor ikke fastsatt over tid, og formes av at individene i samfunnet benytter institusjonens organisering til å fremme endring. På bakgrunn av dette, vil jeg i min diskusjon vektlegge Iddir sine funksjoner i samfunnet, for så å avgjøre betydningen av Iddir for det etiopiske samfunnet. Med dette utelukker jeg ikke at individene har mulighet til å påvirke de normene og reglene som en institusjon opprettholder.

Sosiale institusjoner er et sett med regler for oppførsel som vedvarer over lengre tid, og som i en viss forstand eksisterer uavhengig av de personene som utagerer rollene i den. Både rollesett, normer og typer av virksomhet kan altså utgjøre sosiale institusjoner. For eksempel kan en kjernefamilie oppløses på grunn av foreldrenes dødsfall, men dette betyr ikke at kjernefamilien som institusjon opphører å eksistere. Kjernefamilien og dens roller «far», «mor» og «barn» vil fortsatt være til stede i samfunnet. De etterlatte barna vil etter hvert skape sine egne kjernefamilier, der de nå påtar seg rollen som foreldre. Institusjonen er dermed uavhengig at individene som har påtatt seg rollene, da individene forandres men rollene vedvarer. Det er ingen tvil om viktigheten til institusjoner i alle samfunn, og når de slutter å fungere vil resultatet ofte bli en oppløsning av samfunnet.

Institusjoner er de formelle og uformelle reglene som mennesker bruker for å organisere samhandling. De er dermed strukturene som gjentas (Ostrom 2005 s. 3). Innenfor rammene som institusjoner setter, manøvrerer de intensjonelle og aktivt handlende aktørene for å oppnå sine egne mål. Regler og normer er sentrale elementer i institusjonsforståelse, men de er ikke nødvendigvis definert og forstått likt av alle.

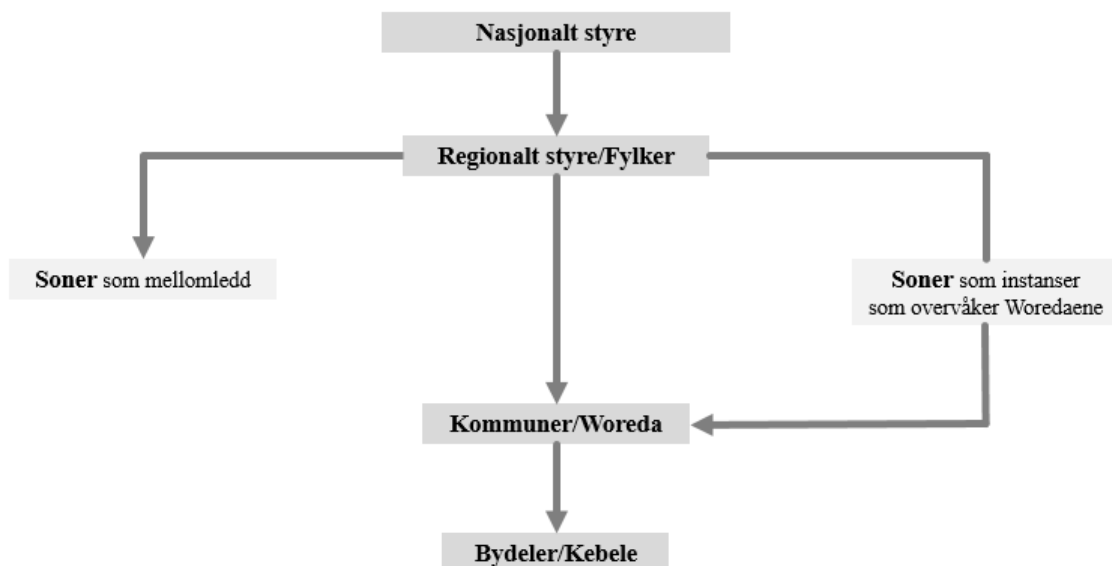
Institusjoner er brukt til å beskrive sosiale praksiser som blir repetert, vedvarer over lengre perioder og styres av sosiale sanksjoner og normer. Institusjoner er et slags adferdsmønster, som kontrollerer menneskers adferd samtidig som de videreutvikles av individers og grupper

handlinger. I denne oppgaven anser jeg institusjoner som at de styrer individene og grupper adferd og oppførsel, men at de samtidig gir disse individene muligheten til å skape endringer gjennom felles valg og handlinger. Selv om institusjoner er organisasjoner, inkluderer de også regler som styrer både individuell og felles adferd i samfunnet.

Formelle institusjoner beskrives i denne oppgaven som de institusjonene som har skrevne normer og regler, som følger statlige lovverk. Her kan både lokale organisasjoner, private organisasjoner, ikke statlige organisasjoner være inkludert.

I senere tid har Etiopia blitt desentralisert, både i sine politiske og administrative strukturer. En illustrasjon av den nye oppbyggingen er gitt i bildet under. Landet har hatt to desentraliseringsreformer, der en del av funksjonene til de regionale styrene har blitt overført til Woreda (Kommune) og Kebele (Bydel) nivåene. I Etiopia finnes det ni regioner i tillegg til to store kommuner med regional status. Under disse ligger over 500 Woredaer og 18 000 Kebeles. Blant regionene, Woredaene og Kebelene finnes det stor variasjon i forhold til innbyggertall, etnisitet og religioner.

Etiopias desentraliserte styre-struktur

Bilde 7 Etiopias desentraliserte styre- struktur

Woreda administrasjonen kan til en viss grad sammenlignes med kommuner i Norge, og har ansvaret for sosial og økonomisk utvikling i sitt samfunn. De har også ansvaret for å koordinere og legge til rette for lokal utvikling og samarbeide med andre utviklings- og lokalorganisasjoner. Kebele er det laveste styreorganet som finnes i Etiopia. På lik linje som Woreda, har Kebele sine egne dømmende, utøvende og administrative organer. Kebelenes posisjon ble styrket under det forrige styret i landet, da de i tillegg fikk ansvaret for å samle inn skattepenger og å registrere hus, adresser, fødsel, dødsfall og ekteskap.

Uformelle institusjoner ligner på mange måter på de formelle institusjonene. De skiller seg derimot fra de formelle, ved at de ikke har skrevne lover og regler, men isteden styres av uskrevne normer og regler. De spiller dermed også en stor rolle i hverdagslivet i de fleste samfunn. Uformelle institusjoner gir både praktisk og psykologisk støtte til individene, og mange av dem er basert på en kollektiv forståelse av hva som trengs i samfunnet.

Uformelle institusjoner har sentrale roller i Etiopia, og det finnes mange varianter av slike lokale organisasjoner som opererer på grasrot nivå. Det finnes flere fellestrekk mellom uformelle institusjoner, blant annet at organisasjonene har regler og styresett, selv om det ikke finnes skrevne regler om disse. De fleste slike uformelle institusjoner i Etiopia har en viktig rolle i forhold til å beskytte individer og husholdninger fra kriser og eller alvorlige traumer. Krisene kan for eksempel være ramme inntekt, helse eller andre eiendeler. Medlemskap er ofte basert på medlemskontingenter, og bidrag og ytelser kan bestå av penger, mat, arbeidskraft eller en kombinasjon av disse. Det finnes også krav om deltakelse på møter og andre samlinger, som håndheves gjennom de uskrevne normene og reglene.

Iddir er en frivillig organisasjon, som opprinnelig var basert på begravelser. Iddir organisasjonen bidro til å skaffe både praktisk og sosial støtte relatert til dødsfall og kriser i Etiopia. Iddir finnes nesten over alt i Etiopia, og har forskjellige navn selv om funksjonene har vært tilsvarende. Iddir beskrives også av mange som en urfolks - organisasjon selv om det finnes uenigheter i forhold til opprinnelsen til fenomenet. Dagens Iddir har gått gjennom enorme endringer og anses i dag som en av nøkkelorganisasjonene som opererer på lokalnivå.

Det har blitt forsket svært lite på dette fenomenet, noe som gjør at mange fortsatt anser på Iddir som en begravelserrelatert organisasjon. Mange av informantene mine informerte meg om at Iddir sin største funksjon er relatert til begravelser og dødsfall blant Iddir medlemmene, men påpekte samtidig at Iddir har fått en større rolle i dagens samfunn. «Du kan ha så mye

penger du vil, men penger kan ikke gi deg alt du trenger. Det er viktig å ha mennesker som stiller opp i krisetider, som gir deg støtte og hjelp når du mest trenger der. Derfor er Iddir viktig for både de fattige og rike.», forklarte en informant som er medlem av Sebeta Andenet Iddir (Feltnotat 15.5.2013).

Iddirs offisielle funksjoner i Sebeta

Iddir har ulike funksjoner i ulike settinger, som jeg diskuterer i denne delen av oppgaven. Jeg skal bruke den strukturfunksjonalistiske metoden, i den forstand at jeg fokuserer på funksjoner for å avgjøre om Iddir kan anses å være en institusjon. Dermed ønsker jeg å belyse rollen som dagens Iddir har i Sebeta, og i hvilken forstand Iddir kan anses å være langt mer enn kun en begravelsesbasert frivillig lokalorganisasjon.

Det økonomiske aspektet ved Iddir

Den opprinnelige hovedfunksjonen til Iddir er knyttet til begravelser og støtten til medlemmene under en krise. Iddir fungerer her som en forsikring for medlemmene sine, dersom et dødsfall eller en krise skulle inntreffe i husholdningen. Mange av informantene mine fortalte om viktigheten til Iddir, i forbindelse med å få økonomisk støtte ved et dødsfall. Begravelsen og begravelsesprosessen er kostbar i Etiopia, i tillegg til at den avdødes familie er hjemme i minst tre til fire dager. Sørge perioden varer offisielt sett i tre dager, i tillegg til at mange sørger i en lengre periode. Dette medfører et økonomisk tap for familien. Å kunne finansiere begravelsen, samtidig som å være borte fra jobben i flere dager, er noe en middelklasse - familie i Sebeta ikke har råd til. Derfor anser mange Iddir som essensielt viktig fra et økonomisk perspektiv. Begravelsen og det å ha en verdifull markering for den avdøde er svært viktig i det Etiopiske samfunnet. Det skal markeres at den avdøde har levd og satt sitt preg på samfunnet, og derfor skal den avdøde få en verdig begravelse. For å kunne gjennomføre dette, kreves det penger. Det trengs for eksempel penger for å kjøpe en kiste, for å frakte liket og for å betale for en gravplass. Iddir sørger for at medlemmene deres får en sum med penger, der størrelsen til beløpet avhenger av hvilket familiemedlem som døde, slik at de etterlatte er i stand til å dekke disse utgiftene. Medlemmene betaler en månedlig kontingent som skal finansiere Iddirens utbetalinger. Det er dette økonomiske aspektet av Iddirens funksjon som frister mange til å bli medlem. Store deler av befolkningen i Sebeta har ikke råd

til å skaffe seg en forsikring for slike tilfeller. Derfor var Iddir en perfekt løsning for å sikre seg, dersom plutselige dødsfall eller kriser skulle inntreffe.

I denne sammenhengen vil Malinowskis funksjonalistiske syn tilsi at strukturen samfunnet og de økonomiske omstendighetene i en viss grad styrer aktørenes vilje til å bli medlem. Fordi folk ikke har tilgang til forsikring, vil frykten for at dødsfall i familien kan inntreffe føre til at de velger å bli Iddir medlem. Iddir blir en institusjon som kan tilby stabilitet og sikkerhet gjennom økonomiske gevinster.

«De 1500 birr'ene jeg fikk av Iddir var ikke i nærheten av nok for å dekke alle utgiftene jeg hadde i forbindelse med begravelsen. Jeg brukte like mye penger selv, i tillegg. Med det å vite at jeg i det minste kan få de pengene om noen i familien skulle dø, er beroligende.», informerte en enke meg, etter at hun nylig hadde mistet mannen sin. Det var trygghetsfølelsen hun trakk frem som viktigst ved Iddir, nemlig å vite hun kunne regne med å få de pengene, og slik legge til rette for en ordentlig begravelse. «Det er fortsatt viktig for meg å være et Iddir medlem, selv om mannen min er død. For da får ikke barna mine økonomiske problemer på grunn av begravelsen, om jeg skulle dø.», forklarte hun videre (Feltnotat 29.4.2013). Hennes utsagn gir et bilde av viktigheten til den økonomiske støtte- funksjonen til Iddir. Denne funksjonen bidrar også til å fremme og forsterke Iddir sin posisjon i samfunnet, fordi Iddir blir ansett som redningen fra en eventuell økonomisk vanskelig situasjon. Dermed gir denne funksjonen til Iddir forutsetning for at Iddir kan anses som en uformell institusjon, fordi funksjonen og viktigheten til Iddir er et sentralt element for at folk forsetter å bli medlem. Samtidig finnes det en individuell interesse og fortjeneste, som kan sies å føre til at individer tar et bevisst valg og å være med i en Iddir.

Det praktiske aspektet ved Iddir

Iddir har mange ulike funksjoner, som jeg oppdaget under min feltarbeid i Sebeta. Hjelp til Iddir medlemmer i form av praktisk arbeid er blant de mest sentrale funksjonene til Iddir. Som nevnt tidligere i oppgaven, henger denne praktiske hjelpen henger også sammen med dødsfall eller kriser. Ved dødsfall står Iddir for organiseringen av det praktiske arbeidet med begravelsen, som for eksempel bygging av telt, frakt av utstyr, matlaging og å grave en gravplass. Dødsfall og begravelse i Etiopia innebærer mye praktiske arbeid, og for å kunne håndtere dette kreves det mye arbeidskraft. En typisk middelklasse - familie, har ikke råd til å

finansiere dette på egenhånd, og derfor er denne funksjonen til Iddir uvurderlig. Gjennom Iddir frigjøres den avdødes familie fra mesteparten av det praktiske arbeidet relatert til begravelsen og tredagers sørgeperioden, og kan sørge over sin avdøde i fred. Under feltarbeidet mitt observerte jeg hvordan Iddir organiserte og til en viss grad tok kontroll over huset til avdødes familie. Dette stod i sterk motsetning til hvordan besøkende vanligvis tas imot i Sebeta. Gjester skal vartes opp og bli betjent, og har sjelden tilgang til kjøkkenet. Dessuten skal ingen gjester utføre praktiske gjøremål når de er på besøk. Under sørgeperioden ordnet Iddir medlemmene alt fra mat, oppvask og rydding av huset. Medlemmene beveget seg fritt i alle rom i huset, som om det skulle vært deres eget. Den avdødes familie skulle sørge og få den tiden de trengte, uten å måtte bekymre seg for andre ting. Denne funksjonen av Iddir har et viktig aspekt, nemlig at det gir Iddir medlemmene en trygghetsfølelse. En av informantene mine beskrev dette slik:

«Mennesker kan ikke klare seg alene, du kan ikke håndtere alt samtidig som du har mistet ditt barn. Du er ikke i stand til å ordne alle de praktiske tingene, som må være på plass for å gi en god begravelse til din kjære. Derfor trenger vi Iddir og våre Iddir søstre og brødre til å stille opp under kriser og hjelpe oss med dette. Vi skylder de avdøde å gi dem en god begravelse og markere at de har levd og blir husket»
(feltnotat, den 14. mai 2013).

De fleste jeg har snakket med under feltarbeidet mitt påpeker viktigheten av å stille opp for hverandre og hvordan Iddir som organisasjon legger til rett for dette. De påpekte ved flere anledninger at selv ikke staten, som de mente at egentlig burde hjulpet dem, stiller opp under slike omstendigheter. Iddir og dens medlemmer var derimot deres reddende engler. Selv om det er et krav at medlemmene i Iddir skal stille opp ved dødsfall og bidra med praktisk arbeid ved deres tur, er det slik at mange kan unnsnippe plikten ved å betale en lav sum i bot. Både lederen i Merehaworan Kvinne Iddir og lederen i Sebeta Andet Iddir har derimot opplyst meg om at det i snitt bare er to eller tre personer som ikke møter opp når det er deres tur. Mange av Iddir medlemmene forstår viktigheten for den avdødes familie av det praktiske arbeidet de bidrar med, og prioriter derfor å komme til Iddir innkallingen. Det er også slik at alle Iddir medlemmene er avhengige av å bidra under slike omstendigheter, for å sikre at de selv får den praktiske hjelpen ved et eventuelt dødsfall i sin egen familie. Bidrag med praktisk arbeid blir dermed på mange måter en gjensidig organisering, der de fleste Iddir medlemmene er villige til å delta for å sikre at de selv mottar tilsvarende hjelp i en lignende situasjon.

Her er det også viktig å påpeke at Iddir ikke bare stiller opp ved dødsfall eller kriser, men også ved spesielle feiringer. Dersom de skal arrangere et bryllup, en konfirmasjon, en bursdagsfest eller en form for høytidsmarkering, kan Iddir medlemmene opplyse om dette på et Iddir møte. Av Sebeta Andenet Iddir lederen ble jeg informert om at medlemmene tidligere har fått innvilget å låne Iddirens utstyr til andre anledninger enn begravelser. Det hender også at andre Iddir medlemmer melder seg frivillig, for å hjelpe med å frakte utstyr eller sette opp et telt. Slik frivillig innsats er ofte relasjons betinget, i den forstand at medlemmer som kjenner hverandre godt, i større grad tilbyr sin hjelp.

Malinowski skilte seg fra strukturfunksjonalistene med oppfatningen av individet som samfunnets kjerne, og at sosiale institusjoner var produktet av individets aktiviteter. Hos Malinowski kom individets behov før samfunnet, og det var menneskelige motiver og handlingslogikk som styrte samfunnet. Strukturfunksjonalistene så derimot individene som underlagt den sosiale strukturen og normsystemet. Om Iddir sin funksjon, i form av praktisk hjelp, kan anses som hovedmotivasjonen for lokalbefolkningens valg om deltakelse, og dermed Iddirenes omfang og posisjon i Sebeta, er det vanskelig å svare på. Under mitt feltarbeid har jeg intervjuet mange Iddir medlemmer, som har bekreftet hvor uvurderlig viktig denne funksjonen har vært, da de selv opplevde dødsfall i familien. Spørsmålet om den praktiske hjelpen var hovedgrunnen til å bli medlem av Iddir, svarte samtlige derimot nei på. De fleste påstod at «Det er en sosial norm i Sebeta at vi stiller opp for hverandre, og det har vi gjort lenge før Iddir kom i bildet. Men det å ha tryggheten av å vite at vi med sikkerhet får hjelp, er selvfølgelig en god følelse.» (Feltnotater 22 – 26.4.2013).

Dette illustrerer at diskusjonen om det er individet eller strukturene som styrer handlinger i alle høyeste grad er tilstedeværende med Iddir. Spørsmålet om Iddir kan anses å være en sosial uformell institusjon, handler derimot om funksjonene som utgjør institusjoner. I dette tilfelle kommer det frem at Iddir har som funksjon å skape samhold, gjennom normen om å stille opp for hverandre. Til tross for at denne normen kan ha eksistert før Iddir, bidrar dagens Iddir til å opprettholde og formalisere den.

Det sosiale aspektet av Iddir

Som nevnt i empiridelen av denne oppgaven, er Iddir organisert slik at den gir sosial støtte til medlemmene sine i en krisesituasjon. Iddir hadde opprinnelig en funksjon knyttet til begravelser og dødsfall, og mange av krisene der Iddir bistår i dag er fortsatt relatert til dødsfall. Ved dødsfallet av et Iddir medlem, har Iddir medlemmene både en formell og en uformell moralsk forpliktelse til å møte opp på sørgestedet, for å vise sin sorg over dødsfallet og gi sosial støtte. Tredagers sørgeperioden er spesielt viktig for å kunne belyse hvordan Iddir har en sosial funksjon, i form av å gi sosial støtte. Et dødsfall i familien oppleves som tungt og vanskelig, og vi mennesker sørger på ulike måter for å komme gjennom en slik tragedie. Under mitt feltarbeid i Etiopia observerte jeg at folk bruker denne tredagers perioden til å sørge over sitt tap av et familiemedlem. Iddir er med i denne prosessen, ved å legge til rett for at familien skal få den sosiale og psykiske støtten de behøver. For det første skal Iddir medlemmene komme til sørgestedet flere ganger for å gi støtte til familien. Noen av Iddir medlemmene, som regel de kvinnelige, er ofte nært på den avdødes familie, der de sørger for at familien får drukket nok, ikke skader seg og samtidig får grått og gitt utslipp for sorgen. Iddir medlemmenes tilstedeværelse på sørgestedet har en funksjon i seg selv, nemlig som et sosialt støtteapparat. I Sebeta, der jeg gjennomførte mitt feltarbeid, og muligens i hele Etiopia, finnes en oppfatning om at dersom en person isolerer seg og er alene, tyder dette på at personen ikke har det bra. Derfor er det spesielt viktig at en familie ikke skal være alene ved et dødsfall. Den avdødes familie og de nærmeste pårørende anses som sårbare på grunn av sin sorg, og det er derfor viktig at de ikke er alene. Iddir medlemmene skal gråte, sørge og samtidig passe på tilstanden til den avdødes familie. Mange av informantene mine har fortalt at de mener det er sunt å sørge når man har mistet sin kjære, og at også den avdøde fortjener å bli sørget over. Andre har imidlertid et ansvar for at sorgen ikke går ut over helsen til de pårørende og må påse at de pårørende ikke skader seg.

Både den andre og tredje dagen er Iddir medlemmer veldig synlige og mye til stede hos den avdødes familie, for å påse at familien har det bra. På sørgestedet pleier folk å spille kort, å spille sjakk eller bare å snakke om morsomme episoder, for å skape en hyggeligere atmosfære. Jeg observerte spesielt at det er eldre menn som er flinke til å fortelle gamle historier fra andre verdenskrig eller lokale vitser for å løfte stemningen. Dette gjør de bevisst etter Selest, den offisielle avslutningen på sørgeperioden. Det virket som om folk visste hva

som skulle gjøre og når. Jeg observerte at Iddir medlemmene ofte var opptatt av å gråte, sørge og støtte den avdødes familie frem til den tredje dagen. Etter den tredje dagen, endrer de derimot på mange måter sin rolle. Fra å være støttende og forståelsesfulle, samt å gråte for å vise sin sorg over dødsfallet, går de inn i en rolle der de stopper den avdødes familie fra å gråte. De prøver å fortelle om viktigheten av å fortsette livet. Dette betyr ikke at den avdøde skal glemmes, men at livet må fortsette. Jeg har flere ganger hørt på når spesielt litt eldre kvinner eller menn holder en slags kort tale, hvor de oppmuntrer den avdødes familie til å være sterke, tenke på resten av familien og på livet framover. Gjennom en slik rolleendring, prøver Iddir medlemmene å få den avdødes familie til å slippe sorgen og vende tilbake til det normale hverdagslivet. Under feltarbeidet mitt observerte jeg at Kvinne Iddiren og kvinner generelt står for mye av den sosiale støtten. Kvinnene var flinkere til å vise sin sorg, mer aktive på sørgestedet og samtidig viste de sin sosiale støtte tydeligere overfor den avdødes familie enn menn gjorde. Jeg observerte at de fleste mennene kom til sørgestedet, utførte praktisk arbeid, satt stille og viste sin tilstedeværelse til den avdødes familie og dro igjen. Jeg opplevde det som at menn ikke skal vise mye følelser og virke litt mer «macho». Ved flere anledninger gikk mennene til mannlige familiemedlemmer til den avdøde, og la hånda på skulderen uten å si mye. Det hendte også ofte at de kun satt i stillhet ved siden av den avdødes familie i over en halvtime. Eldre menn var flinkere til å småprate, fortelle vitser og prøve å oppmuntre den avdødes familie.

Iddir, skaper dermed samhold og kontinuitet i samfunnet, gjennom sosial støtte til sine medlemmer i en kriseperiode. I løpet av den tre dager lange sørgeperioden, skapes det sterke bånd og styrket samhold mellom den avdødes familie og Iddir medlemmene, noe som opprettholder den sosiale strukturen i samfunnet. Dette er et viktig kjennetegn ved en uformell institusjon, som Iddir kan anses å være.

Under feltarbeidet mitt observerte jeg at Iddir medlemmer ofte møttes i forbindelse med dødsfall, Iddir samlinger eller private avtaler. Jeg har også lagt merke til at de fleste Iddir medlemmene kjenner hverandre godt og har gode relasjoner seg imellom. Det har vært flere tilfeller der folk har visst hvem jeg var, uten at jeg kjente dem selv. De kjente bestemoren min, og hun hadde fortalt dem om meg. Både negative og positive rykter sprer seg fort, nettopp fordi Iddir medlemmene har god og jevnlig kontakt. Jeg har opplevd at noen av Kvinne Iddir medlemmene kom innom bestemoren min og fortalte at en av kvinnene i Iddiren hadde blitt skilt fra mannen sin. Det tok bare et par timer før noen andre kom og informerte

om det samme. Hvis noen er syk, skadet eller har problemer, sprer beskjeden seg også like fort, slik at hjelp kan nå frem fortere.

På et av de månedlige Kvinne Iddir møtene jeg deltok i, snakket kvinnene mye om mennene sine, jobben sin og barna. De delte sine erfaringer og utfordringer i hverdagen og fikk en rekke innspill fra de andre kvinnene. En av kvinnene hadde også med seg fat hun hadde laget og ønsket selge. Hun hadde med seg flere slike fat, og noen av Iddir medlemmene kjøpte dem av henne. Iddir medlemmene er flinke til å bruke sine sosiale nettverk til å kanalisere sin jobb eller ideer. På samme samling var det også en annen kvinne, som var fortvilet over sin syke sønn. Sønnen hadde fått sår over hele kroppen, og medisinen hun fikk fra legene hjalp ikke. Alle hadde forslag om ulike ting hun kunne gjøre for sønnen sin. Hun fikk blant annet en plantemedisin fra hagen til bestemoren min, som hun skulle koke og gni på såret. Dette er en illustrasjon av hvordan Iddir skaper større sosiale nettverk for medlemmene sine. Gjennom slike sosiale nettverk kan Iddir medlemmer kommunisere, fremme sitt budskap, skape endringer i strukturen og ikke mist skape større sosialt samhold, som kan opprettholde samfunnets normer og strukturer.

Iddirs uoffisielle funksjoner

Iddir har gjennomgått store endringer de siste årene, og har tilegnet seg nye funksjoner. Iddir har blitt mye større, blitt spredt over hele Etiopia og fått en større posisjon i samfunnet. Sebeta Andenet Iddir har blant annet vært involvert i flere lokale prosjekter, som skal *fremme utvikling i lokalsamfunnet*. For eksempel har de ved flere anledninger samlet inn penger for veiarbeid i Sebeta. De har oppfordret medlemmene til å donere penger, som skulle brukes til å legge brosteins i sidegatene til byens hovedvei. Iddir medlemmer oppsøker Iddiren for at den skal oppfordre de lokale politikerne til å sette i gang veiarbeidet. Jeg har observert at Iddir komiteen har gått fra hus til hus og samlet inn penger, som skulle brukes til opprustning av sideveiene i Sebeta. Slike oppfordringer må, ifølge lederen, stamme fra medlemmene selv og godkjennes av tre fjerdedeler av komiteen det før de settes i gang. I prinsippet har Iddir ingen offisiell makt, hverken til å tvinge eller til å pålegge de lokale myndighetene til å sette i gang et prosjekt. Ettersom pengemangel var årsaken til at veibyggingen ikke startet, satte Iddir komiteen i gang med å samle inn penger. De lokale myndighetene hadde bestemt at 20 prosent av utgiftene skulle dekkes av innbyggerne i området, mens resten skulle finansieres av staten. Gjennom å engasjere folk og bruke sitt rykte og sin tillitt fra samfunnet, fikk de folk til

bidra med en økonomisk dugnad, og klarte å samle inn en god del penger til veibygging. På slutten av feltarbeidet mitt hadde flere av veibyggingsprosjektene begynt, takket være Iddir som samlende og engasjerende aktør.

En annen av de nye funksjonene til Sebeta Andenet Iddir er *rasjonering av sukker og olje*. Det er ofte vanskelig å skaffe seg sukker og olje i Sebeta, noe jeg selv opplevde under feltoppholdet mitt. Mange var frustrert over hvor høye sukker- og matolje -prisene var. Det var heller ikke alltid mulig å skaffe seg disse varene, selv til den dyreste prisen i markedet. Mange av informantene mine påstod at de lokale selgerne bevisst gjemte varene, for å påvirke prisnivået og tvinge befolkningen til å handle til en dyrere pris. Dette er et stort problem, som mange av informantene klagde over. Jeg har observert at folk kommenterte mangelen på sukker og olje på Iddir møter, sørgsteder og andre arenaer. Dagens Iddir har dermed inngått en avtale med staten, som produserer både matolje og sukker, slik at Iddiren får kjøpt varene til en noe lavere pris enn markedets, og deretter rasjonerer matvarene til medlemmene. Iddir medlemmer får altså kjøpt både sukker og matolje, rasjonert ut fra familiens størrelse, til en lavere pris. Hver måned kan alle Iddir medlemmer få kjøpt sin rasjon av både sukker og matolje ved Iddir lokalet.

Gjennom en slik ordning sikrer Iddir at medlemmene deres får de varene som ellers er vanskelige å få tak i på markedet. Jeg har ved flere anledninger observert at Iddir medlemmer benytter seg av denne ordningen, og hver måned er det lange køer for å skaffe seg disse varene. Jeg har dessuten også observert at mange av Iddir medlemmene har kommet innom bestemoren min, for å høre om hun skulle hente sine rasjoner. Etersom bestemor ikke har et stort forbruk av hverken matolje eller sukker, handler hun som regel kun hver tredje måned, slik at andre kan få hennes rasjon. Dette er en illustrasjon på Iddir sin funksjon, som sikrer at medlemmene deres får dekket sine behov, og at rettighetene fordeles på en rettferdig måte.

Iddir bruker også sin posisjon i samfunnet for å støtte medlemmene sine. Iddir bistår blant annet sine medlemmer med å *skrive støttebrev* når medlemmene har behov for det. Sebeta Andenet Iddirs nestleder informerte meg om at Iddiren har fått forespørsel fra noen av medlemmene sine, om å skrive en støtteerklæring som tilsier at vedkommende har behov for å bli tildelt en kommunal leilighet, som staten deler ut til befolkningen for en lavere sum enn det private. Staten bygger flere leiligheter, som kalles for kondominium, som blir tildelt etter jevnlig loddtrekninger. Personer som vinner en slik loddtrekning, får muligheten til å kjøpe leiligheten til en svært lav sum, basert på størrelsen på leiligheten.

Mange har registrert seg for loddtrekningen i det lokale offentlige administrasjonen, og Iddir har bevisst anbefalt de som ikke eier leilighet å registrere seg. I noen tilfeller har Iddir skrevet en støtteerklæring for medlemmene sine, hvor Iddir tydeliggjør at vedkommende har et stort behov for et bosted. Iddir skriver ikke slike brev ofte, men i de tilfellene der det har hendt, har dette først blitt diskutert i komiteen. Jeg ble opplyst at Iddir har skrevet tre slike brev, og i alle tilfellene var det for medlemmer som var i vanskelige situasjoner og ikke eide egne hus. I tillegg var de veldig aktive i Iddiren, og jobbet hardt for å fremme Iddir sin posisjon i samfunnet.

Jeg snakket med en av damene som Iddir hadde skrevet en støtteerklæring for, og hun hadde senere blitt tildelt leilighet av staten. Denne kvinnen informerte meg om at det var avgjørende for henne å få dette støtteerklæringsbrevet, for å kunne kvalifisere for loddtrekningen. Hun beskrev det slik: «Jeg var en av de heldige som fikk tildelt en av de første kondominium leilighetene. Sebeta Andenet Iddir har mye av æren for dette, jeg ville aldri drømt om å bo i en slik leilighet, hvis det ikke hadde vært for denne støtteerklæringen, som gjorde at jeg ble en av dem som skulle være med i loddtrekningen.»(feltnotat 28.03.2013). Hun forklarte videre hvor godt det var at Iddiren hennes kunne anerkjenne hennes innsats for organisasjonen gjennom støtteerklæringen. Hun hadde tre barn og en lav inntekt. Hun jobbet daglig med strøjobber, uten å ha en fast inntekt. Hun vasket klær og laget injera på daglig basis, men samtidig var hun veldig engasjert og aktiv i sin deltakelse i Iddir. «Iddir medlemmene er familien min. Jeg flyttet til Sebeta for 23 år siden, da familien min ble drept ved regime-skiftet i Gembo. Så jeg har ikke noen familie bortsett fra Iddir medlemmene, og gjennom Iddir får jeg i hvert fall til fire dags -jobber hver måned, og medlemmene vet at jeg sliter økonomisk og gir meg små jobber her og der.». Dette er noen av eksemplene som illustrerer hvordan Iddir er med på å hjelpe sine medlemmer og belønner medlemmer som gjør en ekstra innsats for fellesskapet. Denne kvinnen fikk belønning gjennom en støtteerklæring fra Iddir organisasjonen, hvor de skriver at hun har vært en stor bidragsgiver, og har gjort en spesielt stor innsats for å fremme vekst og sikre fellesskapets interesser. Dermed anbefalte Iddir organisasjonen at de lokale myndighetene skulle vurdere hennes situasjon, og gi henne muligheten til å få en leilighet.

Et av de viktigste prosjektene Sebeta Andenet Iddir har jobbet med de siste fem årene er *holdningsendring*. Iddir har bevisst gått inn for å ta opp en del viktige saker i samfunnet, som anses å være uønskede. Kidnapping og voldtekt var blant sakene som preget hverdagen i

Sebeta, og som hindret mange unge jenter og kvinner fra å realisere sine drømmer. Jeg husker selv da jeg var barn, at det veldig ofte hendte at unge jenter ble kidnappet i Sebeta, av bønder som kom til byen for å selge sine varer. Jeg husker at nesten hver lørdag, når det lokale markedet hadde stengt, pleide noen tilreisende bønder å kidnappe jenter, ri av gårde med dem på hesten sin, forbi huset vårt, for så å forsvinne inn i en stor skog. Jeg husker at jentene som ble kidnappet skrek og gråt så høyt at alle kunne høre det, men siden bøndene som oftest hadde gevær, var det ingen som turte å stoppe dem. Innen det lokale politiet kom til stedet, hadde bøndene forsvunnet. Det som var da tilfellet, og som også mange av informantene mine bekreftet, var at jentene ble voldtatt etter kidnappingen. Etter noen uker sendte kidnapperne sine eldre til jentas familie, for å be om å kunne gifte seg med henne. Siden jenta hadde blitt voldtatt og dermed mistet jomfrudommen, valgte jentas familie å akseptere ekteskapet, for å redde sitt og jentas rykte.

Dette ble praktisert i mange år, og hverken de lokale myndighetene eller samfunnet gjorde noe med det, helt frem til Iddir engasjerte seg i saken. Ved flere anledninger har Iddir ledere bevisst gått inn i rettsvesenet og anmeldt slike voldtekter, og dermed tvunget de lokale myndighetene til å handle. Parallelt organiserte Iddiren en informasjonskampanje, med hensikten å skulle endre befolkningens oppfatning av slike hendelser. Kampanjen handlet blant annet om jenters og kvinners rettigheter, menneskerettigheter og hvordan enkeltpersoner kan benytte rettsvesenet for å anmelde voldtekter og ansvarliggjøre gjerningsmannen. De samarbeidet i tillegg med kvinne organisasjoner, og la stor vekt på hvordan voldtekt og kidnapping er med på å ødelegge samfunnet. Iddir gikk ut med informasjon om hvordan jenter og foreldre kan ta forhåndsregler for å unngå slike hendelser, og jobbet målrettet for at folk ikke bare skulle ta avstand fra slike handlinger, men også skal jobbe aktivt for å stoppe og forebygge dem. Både lederen og nestlederen i Sebeta Andenet Iddir utrykte stor glede, da de fortalte meg at det nå er sjeldent å høre om jenter som blir kidnappet i dagens Sebeta. De fortalte meg med glede hvordan deres harde arbeid i samarbeid med myndighetene og andre organisasjoner hadde gitt unge jenter og kvinner i lokalsamfunnet en bedre hverdag. «Samfunnet vårt har blitt tryggere og bedre som resultat av det.», mente Iddir lederen med enorm glede.

Ved flere anledninger nevnte informanter hvordan Sebeta Andenet Iddir har *fremmet saker*, som anses å være viktig for medlemmene, *overfor den lokale administrasjonen*. I følge et av Iddir medlemmene, skal både strøm- og vann- tilførselen ved flere anledninger ha stoppet i

Mazoria området i Sebeta. De lokale som bodde i området skal ha kontaktet den rette instansen for at problemet skulle ordnes og tilførselen gjenopprettet. Vann- og strøm- mangel er en av de hverdagslige utfordringene som befolkningen i Sebeta lever med, selv dagen i dag. Det skal ha gått flere uker uten at instansene har gjort noe med problemet, og folk ble svært fortvilet. De som var Sebeta Andenet Iddir medlemmer, meldte saken videre til komiteen og ga uttrykk sin fortvilelse over mangel av handling fra de statlige instansene. Iddiren skal ha tatt opp saken ved administrasjonen på vegne av sine medlemmer, for at vann- og strøm- forsyningen skulle repareres. Nok en gang skal de statlige organene ha opplyst om at det var mangel på penger som gjorde at de ikke kunne kjøpe det nødvendige utstyret for å løse problemet. Iddir tok initiativet til å samle inn penger blant beboerne i området, og sørget for at de lokale fikk både strøm- og vann- forsyningen tilbake.

Det at de statlige organene feiler med å møte de lokales behov og forventninger, har gjort til at Iddir medlemmer henvender seg til sin Iddir organisasjon for å kunne få hjelp, slik som i dette tilfellet. Dette har videre styrket Iddir sin posisjon i samfunnet, samtidig som de lokale myndighetene har lyttet og handlet raskere når Iddir har henvendt seg til dem på vegne av sine medlemmer. Iddir lederen har videre opplyst meg om at mange medlemmer henvender seg til Iddiren med ulike problemer, og forventer at Iddiren skal hjelpe dem. Han fortalte at «Vi tar kun opp saker som blir godkjent av komiteen, og vi kan heller ikke henvende oss til myndighetene for mange ganger, for da mister vi vår posisjon, og de vil slutte å høre på oss.» (Feltnotat 3.6.2013). Jeg har forstått det slik at Iddir engasjerer seg i saker som gjelder flere av deres medlemmer samtidig, og at komiteen vurderer risikofaktorer før de i det hele tatt velger å bruke sin sosiale posisjon til å påvirke myndighetene.

Sebeta Andenet Iddir gikk gjennom en utfordrende periode fra 1990- tallet og frem til 2005. Denne perioden var preget av mange dødsfall på grunn av HIV/Aids. Det fantes nesten ingen medisin for å håndtere sykdommen, og det inntraff flere dødsfall i uken. Pengene i Kaznaen begynte å ta slutt, og mange var usikre om Iddir var i stand til å dekke medlemmenes behov relatert til begravelser og organisering. På grunn av de mange dødsfallene, var det også mange som søkte om å bli medlem av Iddir, ettersom mange behøvde en slags forsikring for å håndtere eventuelle dødsfall. Med et større antall medlemmer, samtidig som enormt mange utbetalinger til begravelser, ble det utfordrende for Iddir organisasjonen å oppfylle sine offisielle funksjoner. For det første ble medlemmene veldig preget av dødsfallene som skjedde stadig, noe som førte til mindre deltakelse ved Iddir samlinger, ifølge nestlederen i

Sebeta Andenet Iddir. For det andre var det mange menn, mange av dem fedre, som døde som følge av HIV/Aids epidemien. På dette tidspunktet var menn i hovedsak eneforsørgere for familiene sine, og deres dødsfall førte til at husholdningene ikke klarte å betale de månedlige kontingentene. Dette i seg selv førte til enda mindre inntekter til Iddir Kaznaen. For det tredje utbetalte Iddir begravelsespenger flere ganger i uken, ettersom det var dødsfall etter dødsfall, noe som førte til at Iddir Kaznaen begynte å bli tom. Etter hvert begynte Iddir organisasjonen å kreve ekstra betalinger fra medlemmene sine, for å ha nok penger til utbetalinger. Dette førte til stor misnøye blant medlemmene og satte Iddir sin fremtid i det lokale samfunnet i fare.

Av datidens Sebeta Andenet Iddir komité ble det gjentatte ganger diskutert og til slutt bestemt at Iddiren var nødt til å jobbe med *forbyggende tiltak som kan redusere dødsfall som følge av HIV/Aids*. Dermed tok Iddir initiativet til å samarbeid både med det lokale helsevesenet og andre ikke- statlige organisasjoner, for å opplyse de lokale hvordan de kunne beskytte seg mot HIV/Aids smitte. Sammen utførte de en HIV/Aids kampanje, både blant sine egne Iddir medlemmer og lokal samfunnet generelt. Dette viste seg å være et godt trekk, for etter hvert begynte de å merke at folk ble mer bevisste på smittefaren og tok forhåndsregler.

Befolkningen i Sebeta bodde på dette tidspunktet svært spredt, og mange kunne hverken lese eller skrive. Dermed krevde informasjonskampanjen at det måtte gås fra hus til hus, for å opplyse om HIV/Aids og informere om hvordan man kan beskytte seg selv mot sykdommen. Iddir komitéen organiserte en gruppe på omtrent 34 personer, som fikk den nødvendige kunnskapen de trengte om epidemien av helsevesenet, og gikk fra hus til hus for å informere de lokale innbyggerne. I følge en av dem som var med dette prosjektet, trodde mange at HIV/Aids var en forbannelse fra Gud, og at de som led av sykdommen gjorde det som følge av at de hadde begått en synd. Sykdommen ble ansett som en straff fra høyere makter, og derfor var mange ikke villige til å teste seg eller snakke om det. Han informerte også om at det spesielt var vanskelig å nå til kvinner med budskapet. I gruppen som jobbet med dette var det ni kvinner, og de hadde bedre muligheter til å nå frem med budskapet enn mennene. Den viktigste arenaen for å nå kvinner, var skoler eller markedet. Prosjektet lyktes etter hvert med å redusere antall dødsfall betydelig, der også bedre medisiner hjalp med å senke døds -ratene. Dette ga pusterom til Iddir organisasjonen, som kunne samle penger i Kaznaen igjen. Dette er et godt eksempel, som viser hvordan Iddir jobber med flere forbyggende tiltak i det lokale samfunnet, for å unngå kriser og dødsfall.

Ved en rekke anledninger har Sebeta Andet Iddir samarbeidet med lokale og nasjonale myndigheter, med formål om å *oppnå utvikling* av landet. De nasjonale myndighetene prøvde, og prøver fortsatt, å øke interessen blant befolkningen for å støtte byggingen av en demning ved Nilen som skal sikre strømforsyning gjennom vannkraft. Mange etiopiere er veldig engasjerte i prosjektet, og har blitt et sentralt utviklingsteam for hele landet. Myndighetene forventer at alle borgere og organisasjoner i landet skal gjøre sitt ytterste for å støtte prosjektet. Dette er et prosjekt som anses å være spesielt viktig for videre utvikling av landet. Det har også vært et tema for Sebeta Andenet Iddir komiteen, som har bestemt seg for å kjøpe statlige obligasjoner. Pengene fra obligasjonene skal finansiere utbyggingen av demningen, og anses som et lån. Det vil si at ved å kjøpet av obligasjonen, vil en låne bort penger til staten, som skal betale tilbake med renter når prosjektet er ferdigstilt og gir inntekter til staten. Etter et allmøte blant Iddir medlemmene, hvor tre fjerdedeler av de oppmøtte medlemmene stemte for, bestemte Sebeta Andenet Iddir seg for å bidra til nasjonal utvikling ved å kjøpe obligasjoner. Avgjørelsen skyldes også at de fleste Iddirene i Etiopia, spesielt i Addis Abeba, kjøpte obligasjoner samtidig som Sebeta Andenet Iddir, og vil ta del i dette «renessanse prosjektet», som ifølge Iddir lederen skal føre til en ny og lysere fremtid for den neste generasjonen. Iddir som en lokal organisasjon har ansvar for å fremme utvikling både på lokalt og nasjonalt nivå, mente Iddir lederen.

Både Sebeta Andet Iddir og Merehaworan kvinne Iddir har gitt *lån til sine medlemmer* ved flere anledninger. Dette har vært tilfeller der et medlem for eksempel har gått konkurs eller har økonomiske problemer, men samtidig har en forretnings -idé som virker lønnsom. I begge Iddirene har pengene blitt lånt ut til medlemmer som har opplevde stor økonomiske tap, og ikke er i stand til å forsørge seg selv eller familien. Lånet er rentefritt og låntakeren har to år på å betale tilbake uten renter. Iddir gjennomfører slike funksjoner for å støtte medlemmene som opplever en økonomisk krise, for at de skal kunne forsørge seg og skape stabilitet i husholdningen deres.

Iddir komiteen har også en funksjon der den *megler ved konflikter mellom medlemmene*. Det har vært flere tilfeller, der spesielt kvinnelige medlemmer har henvendt seg til Iddiren, for å løse konflikter med mennene deres. De fleste slike tilfeller som blir rapportert til Iddir, er situasjoner der mennene har vært voldelige mot enten kona eller barna. I følge Iddir lederen finnes det mange kvinner som har henvendt seg til Iddir organisasjonen, for at Iddir lederen skulle snakke med mennene deres. Disse kvinnene velger å ta saken sin til Iddir, fremfor

politiet, nettopp fordi de ikke ønsker å komplisere ting for ektefellene sine. Det er heller ikke særlig akseptert av lokalsamfunnet, dersom en kone anmelder mannen sin og muligens ender opp med å bli skilt. I slike tilfeller pleier Iddir å innkalle mennene, og snakke med dem om situasjonen. Dersom situasjonen fortsetter å pågå og det ikke er en forandring i mannen adferd, truer Iddir med å utvise mannen fra Iddir medlemskapet. Dette er sjelden tilfellet, men dersom Iddir komiteen anser situasjonen som alvorlig og farlig for kvinnen, anbefaler de kvinnen å anmelde saken hos det lokale politiet og ekskluderer mannen fra Iddiren. Ifølge Iddir ledere klarer parene som oftest å løse slike saker, uten at Iddir behøver å bruke sanksjoner mot mennene. Det var to tilfeller som Iddir lederen informerte meg om, der Iddir som organisasjon måtte bruke sanksjoner for å forhindre vold mot barn og kvinner. De grep inn ved å ekskludere mannen, som var alkoholiker og voldelig mot både kona og barna, fra Iddiren. Hans oppførsel ble ansett som uakseptabel atferd av Iddir komiteen og samfunnet generelt, og mannen ble anmeldt for vold. Etter å ha sonet sin straff, tok det ikke lang tid før mannen flyttet fra Sebeta. Selv om Sebeta og befolkningen har vokst betydelig, er det lite som skal til for at alle får vite om slike saker, noe som også fører til at selve samfunnet benytter sanksjoner mot slik adferd. Dette er et godt eksempel på hvordan Iddir er med på å regulere og opprettholde normer i samfunnet, og samtidig sikrer medlemmene trygghet og sikkerhet.

Iddir i Sebeta har gått gjennom store endringer over tid. Den har blant annet ført til en formalisering av organisasjonen. Den første delen av formalisering er knyttet til antallet posisjoner i Iddir. Før formaliseringen, var det kun en dommer og budbringer som offisielt sett jobbet i organisasjonen. Ettersom organisasjonen vokste og medlemmene økte i antall, oppstod et behov for sekretær og regnskapsfører. I tillegg ble det utnevnt komiteer som har en rekke oppgaver i organisasjonen. Dette ble grunnlaget for den moderne administrasjonen av Iddir organisasjon, som vi finner i Sebeta Andenet Iddir i dag. Det ble også bestemt at det skal være regelmessige møter, deltakelsesplikt som medfører bøter ved brudd av plikten, presist oppmøte og ikke minst ble det gjorde offentlig ledelse det tydelig at Iddir på ingen måte skal brukes til politiske formål. Både under Haile Sellassie regimet og det kommunistiske regimet, har Iddir organisasjoner blitt brukt til å fremme visse politiske ideologier fra statens sin side.

Dagens Sebeta Andenet Iddir har på mange måter tilegnet seg en tilpasningsevne, for å kunne følge samfunnets endringer og holdninger. Iddir prøver altså å tilpasse seg til endringene som skjer i samfunnet, og på denne måten møte medlemmenes behov og forventninger. For eksempel var det tidligere krav om at et Iddir medlem skal møte opp på begravelser og

praktiske arbeid. Dersom en person ikke møtte opp, medførte det uten unntak en bot. Dagens Sebeta Andenet Iddir forventer derimot ikke at medlemmene skal unnlate å dra på jobb for å møte opp ved Iddirens aktiviteter. Det er full forståelse fra Iddir administrasjonens side, for at folk som jobber i offentlig eller privat sektor ikke kan unnlate å dra på jobb for å komme i en begravelse. Før hadde mange arbeidsgivere en forståelse for viktigheten av å delta i Iddir. I dag møter mange Iddir medlemmer utfordringer med å måtte dra på jobb, når de egentlig skal delta i Iddir arbeid. Derfor har Iddir full forståelse for problematikken, og krever kun et bevis på at vedkommende var på jobb den dagen.

Iddirs betydning for samfunnet

Som diskutert over, har Iddir en rekke offisielle og uoffisielle funksjoner. De offisielle funksjonene alene gjør at Iddir har blitt karakterisert som intet mer enn en begravelsesforening. Iddir har derimot endret seg svært mye over tid, og har påtatt seg stadig flere uformelle funksjoner. Dette kan muligens skyldes at staten delvis har feilet med å oppfylle disse funksjonene på en tilfredsstillende måte. Det er omfanget av disse uformelle funksjonene som gjør at dagens Iddir i all hovedsak kan karakteriseres som en sosial institusjon. Dataene mine tyder likevel på at det er usynlige elementer ved Iddir sin virksomhet, som gjør at Iddir har en så avgjørende betydning for lokalsamfunnet. Det er disse usynlige elementene jeg vil diskutere i dette avsnittet.

En av de mest overordnede funksjonene til Iddir, er at den er med på å definere borgerskap og borgertilhørighet i lokalsamfunnet. Medlemskapet i seg selv, spesielt i en stor Iddir som Sebeta Andenet Iddir, kan anses som et bevis på borgerskap og tilhørighet i Sebeta. Et medlemskap krever i utgangspunktet at man er bosatt i Sebeta, og at man besitter et lokalt identifikasjonskort fra Kebelen. Ved å være medlem av en Iddir, blir personen automatisk en aktiv deltaker av lokalsamfunnet, som deltar på møter og bidrar med praktisk arbeid. Ved å være medlem av flere Iddire samtidig, finnes det flere anledninger der borgeren aktivt deltar, og blir dermed også ansett å være en bedre borger. Slik fungerer Iddir medlemskapet ikke kun for å avgjøre borgerskap, men også som et mål på hva det vil si å være en god borger.

Begravelse og borgerskap er knyttet tett sammen i Sebeta. Ved å delta aktivt i samfunnet, for eksempel gjennom Iddir, vil føre til at man blir ansett som en god borger. Antall oppmøtte i en begravelse oppfattes som et direkte mål på hvor god borger den avdøde var. Jeg opplevde i

flere tilfeller at min avdøde oldemor blir trukket frem i samtaler. I denne sammenheng ble det uten unntak nevnt at det var eksepsjonelt mange oppmøtte i hennes begravelse og hvor godt de husket den, til tross for at det er over ti år siden hun døde. Begravelsen ble deretter knyttet til henne som person, hvor godt menneske hun hadde vært og hvor aktiv hun hadde vært i samfunnet. Ved å være medlem i flere Iddire, kan man altså direkte sikre seg et større oppmøte i egen begravelse. Medlemskapet i seg selv er derimot ikke nok til å sikre seg et stort oppmøte, siden oppmøte fra andre Iddir medlemmer er sterkt knyttet sammen med hvor aktivt den avdøde har bidratt til fellesskapet i Iddiren før sin død.

Som institusjoner flest, bidrar Iddir til å opprettholde normer i samfunnet. Noen av disse er formalisert i Iddirens offisielle regler, men andre er uformelle normer. Eksempler på dette er kravet om oppmøte, for å bistå ved dødsfall av et Iddir medlem eller dets familiemedlem. Oppmøtet er påkrevd, samtidig som sosiale sanksjoner bidrar til at disse blir overholdt. Dersom et Iddir medlem ikke møter opp når det er dets tur til å hjelpe, vil det motta en bot av Iddiren. Samtidig er det en mulighet for at andre Iddir medlemmer boikotter oppmøte i fremtiden, når medlemmet selv opplever et dødsfall eller en krise i egen familie. I tillegg medfører mangelen av oppmøte at et annet Iddir medlem må utføre arbeidet isteden, som også forsterker insentivet andre har for å boikotte i fremtiden. For å sikre at alle deltar når det er deres tur, har Iddir også gitt muligheten til å sende en stedfortreder. Dersom man likevel ikke etterkommer kravet om oppmøte, mottas dette med stor misnøye, som beskrevet i empirien.

Iddir bidrar også til å opprettholde normer som ikke er direkte knyttet til Iddirens offisielle virksomhet. Identiteten som et «godt Iddir medlem» innebærer ikke kun korrekt oppførsel på sørgestedet, men også i andre arenaer av det sosiale livet. Et eksempel på dette er at Iddir kan bruke utvisning fra Iddiren som en sanksjon mot «dårlig oppførsel», som beskrevet tidligere i oppgaven. To menn har for eksempel blitt utvist fra Iddiren for vold mot konen og barna. Tidligere nevnte jeg også at en mann hadde blitt utvist for å ha møtt opp på et sørgested i beruset tilstand. Ved å benytte utvisning som sanksjon, bidrar Iddir dermed også til å opprettholde andre normer i samfunnet, som ikke er direkte knyttet til begravelser og Iddirens formelle regler.

De individuelle medlemmene til Iddir bidrar også til å opprettholde normer og regler, gjennom Iddirens oppbygging. Ved å begå «dårlige» handlinger, som for eksempel utroskap, vil det føre til at personen mister sin posisjon og status i Iddiren. På grunn av at alle styreverv i Iddiren blir demokratisk valgt, kan brudd på normer føre til at en person mister sin posisjon

og status i Iddiren. I tillegg til negative sanksjoner for dårlige handlinger, finnes også former for belønning for gode handlinger. Personer med høy status, eller et rykte som god borger, vil ha større påvirkningsevne innen Iddiren. Det vil da bli lettere å vinne frem med saker på Iddir møter, gjennom støtte for saken fra andre medlemmer. På denne måten vil «god oppførsel» føre til en styrket posisjon i Iddiren.

I tillegg til å opprettholde normer, bidrar Iddiren også til holdningsendringer og skaper dermed nye normer. Som tidligere nevnt, har Iddirene blant annet blitt mer aktive i kjønnsspørsmål. Ved å motarbeide kidnappinger, voldtekt, vold mot kvinner, utdanning for jenter og muligheten for at kvinner kan jobbe, har Iddiren bidratt til verdier om likestilling i samfunnet. Ved å benytte de ovennevnte sanksjonene, har Iddir skapt en endring i handlinger, som over tid har ført til at for eksempel kidnappinger og voldtekter i dag er uakseptable og straffbare.

Gjennom Iddir spres kunnskap og informasjon svært effektivt. Ved å være en god kommunikasjonskanal har Iddirene klart å oppnå holdningsendringer, opprettholde normer og regler, samt effektivisere og koordinere belønninger og sanksjoner.

På et mer overordnet plan, er det ikke de spesifikke og konkrete funksjonene til Iddir som har størst betydning for samfunnet i Sebeta. Iddir medlemskapet og identiteten som Iddir medlem har en samlende effekt på lokal samfunnet. Tilhørigheten til en felles Iddir bidrar til å skape solidaritet mellom medlemmene. Jeg observerte hvordan medlemmene i Kvinne Iddiren bistod hverandre ved å kjøpe egenproduserte varer til en av kvinnene. Også deltakelse i sørgeperioden gjør at personer møtes i svært sårbare situasjoner, der de støtter hverandre og knytter tette bånd. Som de fleste samfunn, så er heller ikke Sebeta fri for konflikter. Ved at Iddir går direkte inn i konflikter for å mekle, gjør at den kan anses å bidra til harmonisering og til å holde samfunnet sammen, i rett strukturfunksjonalistisk ånd.

Iddirens overordnede funksjoner, som tilhørighet og samhold, svarer godt til strukturfunksjonalismens syn på institusjoner og sosiale strukturer. I følge denne teoretiske tilnærmingen, er det å forske på disse store sammenhengende, som er hovedfokuset til sosialantropologisk forskning. Som tidligere nevnt, har denne teorien derimot problemer med å skulle forklare endringer i samfunnet. Det er derimot ingen tvil og at Iddir er en institusjon i stadig endring, noe som ble bekreftet av lederen i Sebeta Andenet Iddir: «Vi jobber hele tiden for å tilpasse Iddir til dagens samfunn.» (Feltnotat 8.5.2013). Selv Iddirens skrevne regler har

blitt endret, til at personer som jobber nå er fritatt fra oppmøteplikten, og dermed ikke møter sosiale sanksjoner og bøter dersom de ikke får fri fra jobben. Iddiren endres bevisst for å tilpasses individenes behov, noe som i mye større grad vil støttes av Malinowskis funksjonalistiske tankegang.

Iddirs betydning for enkeltmennesket

Malinowski søkte å forklare *kula*-handelen ved å finne individenes motiver som drivkraft for handelen (Hylland Eriksen, 2002). Basert på mine observasjoner og opplysninger fra mine informanter, har jeg derfor undersøkt motivasjonen til at enkeltmennesker ønsker å bli Iddir medlemmer. Dette fordi jeg ønsket å forstå Iddir sin betydning for lokalsamfunnet og menneskene som utgjør det. Ved å se på de fundamentale funksjonene til Iddir, som samhold og tilhørighet, kommer individenes motivasjon ikke tydelig nok frem. Det interessante med opplysninger fra informantene er at jeg oppdaget et klart skille mellom Iddir ledere og medlemmene, i svarene deres på hvorfor mennesker i Sebeta blir Iddir medlemmer. Ledernes svar samsvarte i mye større grad med de overordnede funksjonene.

Min observasjon av Iddir møter, gjorde at jeg oppdaget hvordan flere personer tok med seg selvlagede varer. Iddir møtene var på mange måter også en arena for salg av varer, arbeidskraft og informasjon. Varene ble solgt gjennom møtene, der det sosiale nettverket kunne skape flere muligheter for salg, forskjellig fra et åpent marked. Et ønske om å støtte andre medlemmer, skapte dermed en arena for handel. Muligheten for handel, ble trukket frem av noen informanter som en av årsakene til deres deltakelse i Sebeta Andenet Iddir. Arbeidsledige medlemmer benyttet også møtene til å fortelle om sin jobbsituasjon, og åpnet dermed for at andre medlemmer kunne tilby dem lønnede småjobber.

Iddir møter fungerer dessuten som en arena for utveksling av informasjon. Jeg opplevde gjentatte ganger at kvinner delte informasjon og erfaring i forhold til barneoppdragelse, ekteskap og priser på varer. En kvinne med et sykt barn fikk dessuten råd og hjelp fra de andre kvinnelige medlemmene, som i ettertid viste seg å være svært effektivt. Informasjon og erfaring deles mellom medlemmene, slik at Iddiren fasiliterer informasjonsflyt og læring, og dermed blir en kanal for kunnskap. Informanter fra Kvinne Iddiren påpekte denne funksjonen som en av flere motiver til å delta i Iddiren.

At Iddir medlemmene benytter Iddiren som et forum for varehandel, arbeidskraftformidling og læring illustrer hvordan individenes behov også er avgjørende for valget om Iddir medlemskap.

Avslutning

Det var en uke før jeg skulle reise hjem til Norge. Jeg satt igjen med mange tanker og litt blandede følelser. Det hadde vært merkelig å være tilbake i Sebeta. Og rart å tilbringe så mye tid med Tette igjen. Nå, som voksen og på feltarbeid, var jeg tvunget til å observere og analysere henne. Ting var så mye enklere da jeg var barn.

Hodet mitt var sprengfullt med inntrykk og erfaringer. Og tanker om Iddir. Til tross for alt jeg hadde erfart og sett, så var det ett utrolig viktig spørsmål som fortsatt var ubesvart. Det var kanskje det viktigste spørsmålet fra hele feltarbeidet. Jeg hadde stilt Tette dette spørsmålet mange ganger i løpet av mine seks måneder i Sebeta. Likevel følte jeg at jeg manglet en bit av puslespillet. Derfor bestemte jeg meg for å spørre en siste gang.

«Er du sulten? Kom, spis litt mat.», sa Tette og tuslet ut på kjøkkenet for å varme opp litt linsesaus. Den ferske injeraen var vanskelig å motstå. Jeg visste at hun hadde sine baktanker med maten. Jeg hadde hatt det fryktelig travelt de siste ukene, og nesten ikke hatt tid til å spise. Jeg tenkte egentlig at jeg hadde godt av å gå ned noen kilo, men det var ikke snakk om at Tette skulle sende meg hjem tynnere enn jeg var da jeg hadde kommet hit.

«Hva ville du spørre meg om?» Tette hadde lent seg godt tilbake i lenestolen og tittet nysgjerrig på meg gjennom brilleglassene. «Jeg vet jeg har spurt om det før, men kan du være så snill å forklare meg det en siste gang.», sa jeg og drakk en slurk kaffe fra koppen min. «Hvorfor er du aktiv i Iddir, når du egentlig ikke må?»

Jeg hadde snakket med henne om dette før. Hun hadde to barn i utlandet, som gladelig ville bistått henne økonomisk, dersom hun ønsket og trengte det. Hun hadde derfor ingen økonomiske grunner til å være med i én Iddir, for ikke å snakke om flere! Og hun kunne sendt et av barna eller barnebarna for å representere henne ved alle aktiviteter. Med tanke på hennes alder, så ville ingen hatt noe imot at hun ikke kom. Likevel strakk hun seg smertelig langt, for å dra på møter og sørgesteder.

«Du vet, jeg prøver å vise at jeg er en god borger. Du husker din oldemor, ikke sant? Husker du hvor mange som kom i begravelsen hennes? Husker du hvordan de gråt? Folk syntes hun var et godt menneske. Det er derfor så mange kom. De ville markere livet hennes, at hun

hadde bidratt. Folk snakker fortsatt om begravelsen hennes i dag.» Tette tok en liten pause, mens jeg funderte på svaret hennes. «Det er viktig, Josi. Det er derfor jeg går.»

Jeg tror at min bestemor, som min oldemor i sin tid, ønsker å bli husket. Hun vil bli husket som en god borger, og fremstå som en god «Sebetaner». Selv om hun ikke må, så deltar hun aktivt i Iddir for å beholde sin status. Den er hun villig til å strekke seg langt for. Som med mange av mine informanter, så er det ikke de synlige og observerbare tingene som gjør at Iddir tar så stor plass i hennes liv.

Iddir kan anses som den overordnede strukturen som styrer og påvirker menneskenes hverdag og valg i Sebeta. Samtidig er det vel så mye menneskene som former og tilpasser Iddir til å dekke deres behov. Det er kombinasjonen av dette, som illustrerer hvilke funksjoner Iddir har i Sebeta. Det er muligens også det som gjør at Iddir gjennomsyrrer nesten alle områder av livet i Sebeta og utvilsomt er en av de viktigste, hvis ikke den aller viktigste, sosiale institusjonen i samfunnet.

Litteraturliste

Alemayehu Seifu (1968). *Iddir in Addis Ababa: A Sociological Study*. Ethiopia Observer. Vol. 12, no. 1.

Borchgrevink, T. (2003). *Et ubehag i antropologien*, i Nære steder, nye rom: utfordringer i antropologiske studier i Norge. M. Rugkåsa and K. T. Thorsen. Oslo, Gyldendal akademisk: 263–291.

Bourdieu, Pierre (2003). *Participant Objectivation*. Journal of the Royal Anthropological Institute. 9 (2): 281-294. 1990 (1977), *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.

Bustorf D. & Schaefer C. (2003), ed. “Edder” *Encyclopaedia Aethiopica*. Volume 2, D-Ha by Siegbert Uhling; editorial board: Baye Yimam, Donald Crummey, Gideon Goldenburg, ... [et.al.] 2005

Dejene, A. (1993). *The informal and semi-formal financial sectors in Ethiopia: A case study of Iqub, Idder, and Saving and Credit Co-operatives*, African Economic Research Consortium (AERC), Nairobi

Dejene A. (2003). *Iddir: A Look at a Form of Social Capital* i Alula Pankhurst (Eds.), *Iddirs: Participation and Development*, ACORD: Addis Ababa.

Dercon, S., De Weerdt, J., Bold, T., & Pankhurst, A. (2005). *Membership Based Indigenous Insurance Associations in Ethiopia and Tanzania*. *Membership-Based Organizations of the Poor*, 157-176.

Dercon S., J. Hoddinot, P. Krishnan and T. Woldehanna, (2008), *Collective Action and Vulnerability: Burial Societies in Rural Ethiopia*, CAPRI Working Papers, No. 83.

Washington, D.C: IFPRI.

Ethiopian Ministry of Capacity Building (2004). *Civil Society Organizations' Capacity Building Program*. Program Design Zero Draft

Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Oslo: Fagbokforlaget

Feltnotater og observasjoner (2013), Januar til Juli.

Frøystad, Hanne Kathinka (2003). *Forestilling om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge*, i: Rugkåsa, Marianne & Trødal Thoresen, Kari (red.), *Nære steder, nye rom*.

Gullestad, M. (1989). *Hjemmet som moderne folkekultur*, i: *Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge*. (ss. 49-66). Oslo: Universitetsforlaget.

Gupta, Akhil og James Ferguson (1997). *Discipline and practice: "The field" as site, method and location in anthropology*, i: Akhil Gupta og James Ferguson (red.) *Anthropological locations. Boundaries and grounds of a field science*. University of California Press: Berkeley.

Hastrup, K. (1995). *A passage to anthropology. Between experience and theory*. London og New York: Routledge.

Hastrup, K. (Ed.). (2010). *Ind i verden: En grundbog i antropologisk metode*. Hans Reitzels Forlag.

Haviland, W.A. (2003). *Cultural Anthropology: The Human Challenge*. Wadsworth: Belmont, CA, 219

Hepsø, V. (1990). *Individet, bedriften og fellesskapet. Sosialantropologisk perspektiv på bedriftskultur, et eksempel fra Linjegods*. Trondheim: Trondheim Occasional Papers in Social Anthropology. Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Trondheim.

Mauri A. (1987). *The Role of Financial Intermediation in the Mobilization and Allocation of Household Savings in Developing Countries: The Case of Ethiopia*, Proceedings of Expert Meeting. East – West Center, Honolulu 2 – 4 June 1987, Mimeo.

Nilsen, Finn Sivert. (1996). *Nærmere kommer du ikke... Håndbok I antropologisk feltarbeid*, Bergen: Fogbokforlaget.

Pankhurst, R and Endreas Eshete (1958). *Self-help in Ethiopia*. Ethiopia Observer vol. II. No,11.

Pankhurst, A. and Mariam, Damen Haile (2000). *The Iddir in Ethiopia: Historical Development, Social Function, and Potential Role in HIV/AIDS Prevention and Control*. Northeast African Studies. Vol. 7, No. 2

Pankhurst, A. (2003). *The Role and Space of Iddirs to Participate in the Development of Ethiopia* in A. Pankhurst (ed.) Iddirs: Participation and Development.

Radcliffe-Brown. (1952). *Structure and function in primitive society*.

Seifu, Alemayehu (1968). *Iddir in Addis Ababa: a sociological study*. Ethiopia Observer 12, no. 1: 8-33.

Vike, Halvard (2003). *Formelt organiserte verdener, i: Nære steder, nye rom: Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Gyldendal Akademisk.

Wadel, Cato. (1991). *Feltarbeid I egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*, Oslo: Seek.